

Telemarkslandbruket

- Et kunnskaps-
grunnlag for jord og
skog

Margaret Eide Hillestad
Anne Bungner
Anel Finci
Chr. Anton Smedshaug

Rapport 6–2025

Statsforvalteren
i Vestfold og Telemark

Innovasjon
Norge

NHO
Vestfold og Telemark

at skog

Telemark Bonde-
og Småbrukarlag

TELEMARK
BONDELAG

Telemark
FYLKESKOMMUNE

Forfatter	Margaret Eide Hillestad, Anne Bungner, Anel Finci og Chr. Anton Smedshaug
Tittel	Telemarkslandbruket - Et kunnskapsgrunnlag for jord og skog
Oppdragsgiver	Telemark fylkeskommune
Utgiver	AgriAnalyse
Utgiversted	Oslo
Utgivelsesår	2025
ISSN	1894-1192, Internett: ISSN 1894-1877
Emneord	Jordbruk, skogbruk, industri
Forsidebilde	Anne Nisi

AgriAnalyse

AgriAnalyse er en faglig premissleverandør og et kompetent utredningsmiljø i spørsmål knyttet til landbruk og politikk. AgriAnalyse arbeider med nasjonale, internasjonale og organisasjonsinterne problemstillinger innenfor våre prioriterte satsingsområder. Ansatte i AgriAnalyse har tverrfaglig bakgrunn med kompetanse fra flere ulike samfunnsvitenskapelige og landbruksfaglige tradisjoner. Se www.agrianalyse.no for mer informasjon.

Forord

I denne rapporten om jordbruk og verdiskaping i Telemark har vi tatt utgangspunkt i rapport nr. 4-2021, *Telemarkslandbruket - Et kunnskapsgrunnlag for jord og skog*, oppdatert rapporten med nyere data og konsentrert oss om Telemark. AgriAnalyse leverte en tilsvarende rapport for Vestfold høsten 2024. Kommuneark for hver av kommunene er oppdaterte og presenteres bakerst i rapporten. I tillegg har noen tema gått ut og andre kommet inn. Det er særlig fokus på klima, selvforsyning og beitedyr, og naturlig nok det som gjør Telemark-jordbruket ekstra særpreget: fruktproduksjon, geitehold og seterdrift. Også skogbruket er løftet ekstra fram.

Vi takker alle som har bidratt i rapporten: Telemark Bondelag, Telemark Bonde- og Småbrukarlag, LO i Telemark, NHO Telemark, Innovasjon Norge, Telemark fylkeskommune og Statsforvalteren i Vestfold og Telemark. Takk også til Statsforvalteren i Vestfold og Telemark, Debio og SSB som har bidratt med hjelp til å skille ut tall for Telemark der tallene i offisiell statistikk var samlet for Vestfold og Telemark.

Telemark fylkeskommune takkes særskilt for oppdraget.

Chr. Anton Smedshaug
Daglig leder AgriAnalyse
Oslo, oktober 2025

Innhold

SAMMENDRAG	1
1 JORDBRUKET I TELEMARK	3
1.1 AREAL OG STRUKTUR	6
1.2 UTVIKLINGEN I KOMMUNENE I FYLKET	13
1.3 JORDVERN	14
2 JORDBRUKSPRODUKSJON I TELEMARK	16
2.1 PLANTEPRODUKSJON	20
2.2 FRUKT OG BÆR	24
2.3 MULIGHETER FOR ØKT PLANTEPRODUKSJON I TELEMARK	26
2.4 HUSDYRPRODUKSJON	27
2.5 BEITE, SETRING OG UTMARKSBRUK	30
2.6 ØKOLOGISK PRODUKSJON	33
2.7 ANDELSLANDBRUK	35
2.8 TILLEGGSNÆRINGER	36
2.9 LOKALMAT, TJENESTER, OPPLEVELSER OG REISELIV	37
2.10 BIOENERGI	39
3 SKOGBRUK OG SKOGINDUSTRI I TELEMARK	42
3.1 AREAL OG STRUKTUR	42
3.2 AVVIRKNING	45
3.3 VERDISKAPING OG SYSSELSETTING BASERT PÅ SKOG	47
3.4 SKOGKULTUR	52
3.5 SKOGSBILVEIER	55
3.6 SKOGVERN	56
3.7 SKOG OG KLIMA	57
3.8 JULETREPRODUKSJON	58
3.9 STORVILTJAKT OG UTMARKSBRUK	59
3.10 FELLESGODER OG ØKOSYSTEMTJENESTER	61
3.11 GRANSKOGENS UTFORDRINGER	62
4 NÆRINGSMIDDELINDUSTRI OG RINGVIRKNINGER	63
4.1 NÆRMERE OM NÆRINGSMIDDELINDUSTRIEN I FYLKET	67
5 INVESTERINGER OG GJELD	71
5.1 OFFENTLIG INNKJØP	76
6 KLIMAENDRINGER OG KLIMATILPASNINGER	77
6.1 TELEMARKSLANDBRUKETS BIDRAG TIL Å NÅ MÅLENE I KLIMAAVTALEN	79
7 KOMPETANSE OG UTDANNING	84
8 SELVFORSYNING - BEREDSKAP – PLANTEPRODUKSJON	86
9 UTFORDRINGER I TELEMARKSLANDBRUKET – HVA KAN GJØRES?	87
LITTERATUR	90
VEDLEGG 1	92
VEDLEGG 2 KOMMUNEARK (EGEN FIL)	93

Sammendrag

Landbruk utgjør en viktig næring for økonomisk verdiskaping, matforsyning og sysselsetting i alle fylker. Ikke bare sikrer det verdikjeden for mat, men det bidrar også med fellesgoder som kulturlandskap, biologisk mangfold, matsikkerhet og beredskap, og det tar vare på kulturarven.

Telemark fylke med sine 17 kommuner ble gjenopprettet som eget fylke 1.januar 2024. Det bodde 177 093 personer i Telemark per 2024, tilsvarende 4 prosent av landets befolkning. Fylket hadde en økning i folketall på 7 prosent fra 2004 til 2024, mens Norge hadde en økning på 21 prosent i samme periode. Samtidig som befolkningen øker, går jordbruksareal i drift ut av produksjon. Jordbruksarealet i fylket falt med 6 prosent fra 2004 til 2024, og antall gårdsbruk falt med 34 prosent.

Antall bruk med husdyr har gått ned med drøyt 10 prosent fra 2014 til 2024. I 2024 var det 677 bruk med husdyr mot 758 bruk i 2014. Størst nedgang er det blant dem som driver med verpehøner eller melkekyr. I 2024 var det kun 37 bruk med verpehøner og 68 bruk med kumelk igjen i Telemark. Det var 305 sauebruk igjen i 2024. I antall er det sauebruk som har falt mest de siste tiårene, mens antall bruk med ammekyr har steget til 213 fra 194 i 2014.

Antall beitedyr, dvs. storfe, geit og sau, har gått ned med 20 prosent fra 2004 til 2024. Tall fra NIBIO viser at det bare brukes 25 prosent av utmarksbeiteressursene i fylket når man regner om til antall saueenheter.

Arealet i Telemark med frukt ligger på rundt 3 500 dekar, nesten uendret fra 2017 til 2024, mens omsatt mengde frukt har økt med 60 prosent fra 2017 til 2024. I 2024 omsatte bøndene i Telemark 5 888 tonn frukt, hvorav epler utgjorde i underkant av 90 prosent. Det ble produsert 23 800 tonn frukt i Norge i 2024, hvorav Telemark stod for 25 prosent. I 2024 produserte bøndene i Telemark ca. 250 tonn bær, tilsvarende 3 prosent av Norges totale bærproduksjon. På frukt er Telemark et ledende fylke.

I Telemark har gjennomsnittlig antall dekar per bruk økt fra 142 dekar i 2004 til 205 dekar i 2024, men fortsatt er 47 prosent av gårdsbrukene i fylket mindre enn 100 dekar per bruk.

Telemark har en stor andel av arealet som er lagt om eller er under omlegging til økologisk produksjon, totalt 6,4 prosent av jordbruksarealet i drift. For Norge er det 4,3 prosent av arealet som er økologisk drevet eller er under omlegging.

Den skogbaserte industrien i fylket sysselsatte 313 personer i 2023, og samlet verdiskaping i sektoren i fylket var på 142 millioner kroner i 2023 (Menon, 2025). Jordbruk og næringsmiddelindustri (inkl. fruktpakkerier) sysselsatte totalt 1 847 personer i Telemark i 2023 (Menon 2025 og SSB), hvorav 717 jobbet i industrileddet. Det er derimot en relativt liten del av næringsmiddelindustrien i fylket som er basert på fylkets jordbruksråvarer.

Innovasjon Norge stilte 43,7 millioner kroner til disposisjon for investeringer i landbruk i fylket i 2024. Av disse midlene gikk 20 millioner til husdyrproduksjoner, hvorav ca. 1/3 gikk til mjølkeproduksjon på ku.

Klimagassutslippene i Telemark har falt med 13 prosent fra 2013 til 2023, selv om utslippene fra jordbruket har økt med 8,7 prosent i perioden. Størst økning var det som følge av endringer i jordbruksarealet. Ifølge regjeringens Grønn bok (Statsbudsjettet 2025) er det fem viktige grep jordbruket tar for å redusere klimagassutslipp fra sektoren og øke opptaket i jord og skog. Det er gjødselstiltak, bl.a. økte investeringer i biogass basert på matavfall og/eller husdyrgjødsel, tiltak for å bedre vannmiljøet, energieffektivisering og utvidelse av klimakalkulatoren. I tillegg har fylket vernet store skogarealer både for å ivareta naturmangfold og for økt opptak av CO₂ i jord og skog.

Kornproduksjonen har falt i fylket, og mange av brukene er under 100 dekar. En satsing på de små kornbrukene i fylket vil derfor kunne øke tilgangen på korn i Norge og bidra til økt selvforsyning basert på norske ressurser for hele landet.

Det er særlig viktig å sikre at flest mulig av dagens båsfjøs blir bygd om til løsdrift og å snu fallet i beitebruken i fylket. Fellestiltak i fruktproduksjonen er nødvendig for å utvikle denne videre og å bidra til å sikre investeringer i bl.a. haglnett og nye produksjonsmetoder. Telemark har en særlig sterk merkevare, og sammen med Dyrsku'n representerer dette en mulighet for ytterligere utvikling av lokalmat og reiseliv. Et lite men aktivt og profilert setermiljø bidrar positivt både til fellesgoder, som kulturlandskap og biologisk mangfold, og til reiselivet. En forutsetning for å sikre næringen i fylket er videre satsing på Søve som utdanningsinstitusjon og kompetansesenter for jordbruket.

1 Jordbruket i Telemark

Oppsplittingen av fylket Vestfold og Telemark og sammenslåing av Bø og Sauherad kommuner til Midt-Telemark kommune har gitt et nytt kart over befolkningen per kommuner i Telemark. De befolkningstunge kommunene med over 10 000 innbyggere er Skien, Porsgrunn, Bamble, Notodden, Midt-Telemark og Kragerø. I 2025 er Skien nummer 18 av Norges mest folkerike kommuner. Jordbruksbedriftene er konsentrert om Midt-Telemark med 18 prosent av alle gårdsbrukene i fylket og Skien som har 13 prosent av alle gårdsbrukene.

Figur 1 Telemark, befolkning per kommune 2025. Kilde kartgrunnlag: Kartverket (Creative Commons Attribution ShareAlike 3.0); SSB, tabell 11342 og AgriAnalyse.

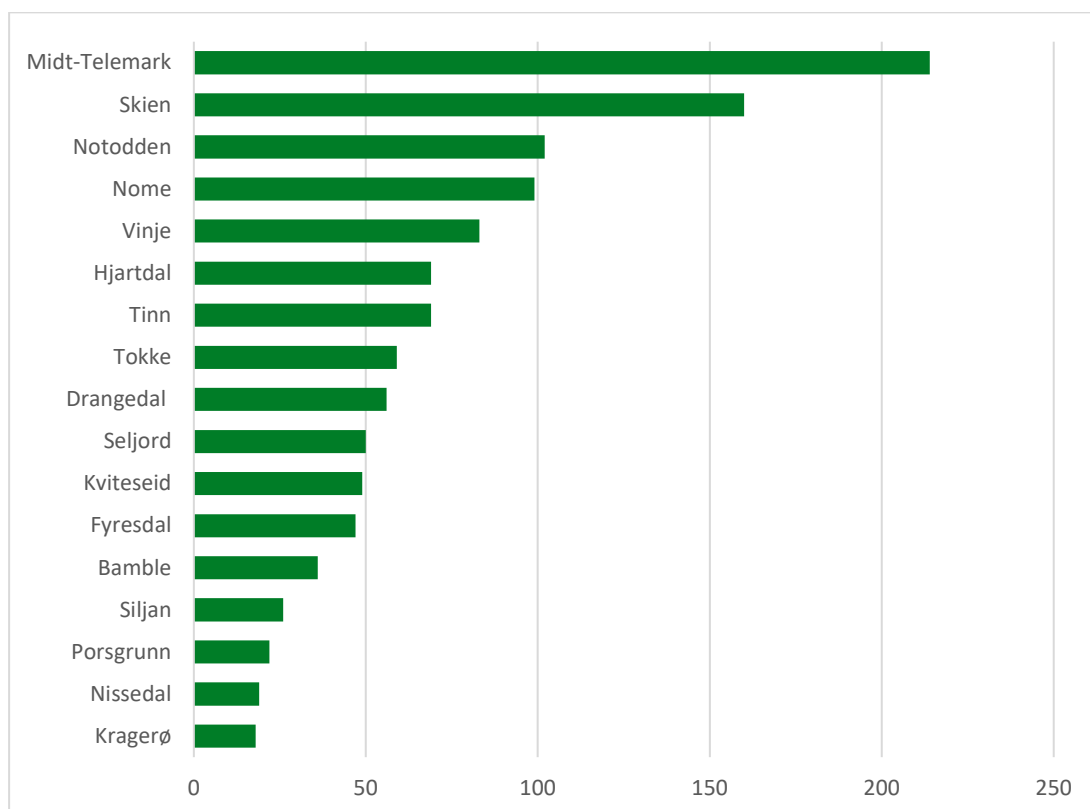
I Telemark er det Grenlandsområdet som har hatt størst befolkningsvekst fra 2004 til 2024, mens Vest-Telemark har nedgang i folketallet i samme periode. I Telemark bor de fleste menneskene i Grenland, et område med 124 994 innbyggere. Vest-Telemark har færrest innbyggere av områdene i Telemark.

Tabell 1 Befolkningsutvikling i regionene i Telemark fra 2004 til 2024. Kilde: SSB, tabell 06913

	2024	2014	2004	Endring 2024-2004
Grenland	125 271	120 308	115 101	9 %
Vest-Telemark	14 295	14 191	14 518	-2 %
Øst-Telemark	38 134	36 970	36 505	4 %
Totalt Telemark	177 700	171 469	166 124	7 %
Totalt Norge	4 577 457	5 109 056	5 550 203	21 %

Det var 1 178 gårdsbruk med jordbruksareal i drift i Telemark i 2024. Det er færrest bruk i Kragerø, med 21 gårdsbruk, og flest i Midt-Telemark kommune med 225 gårdsbruk.

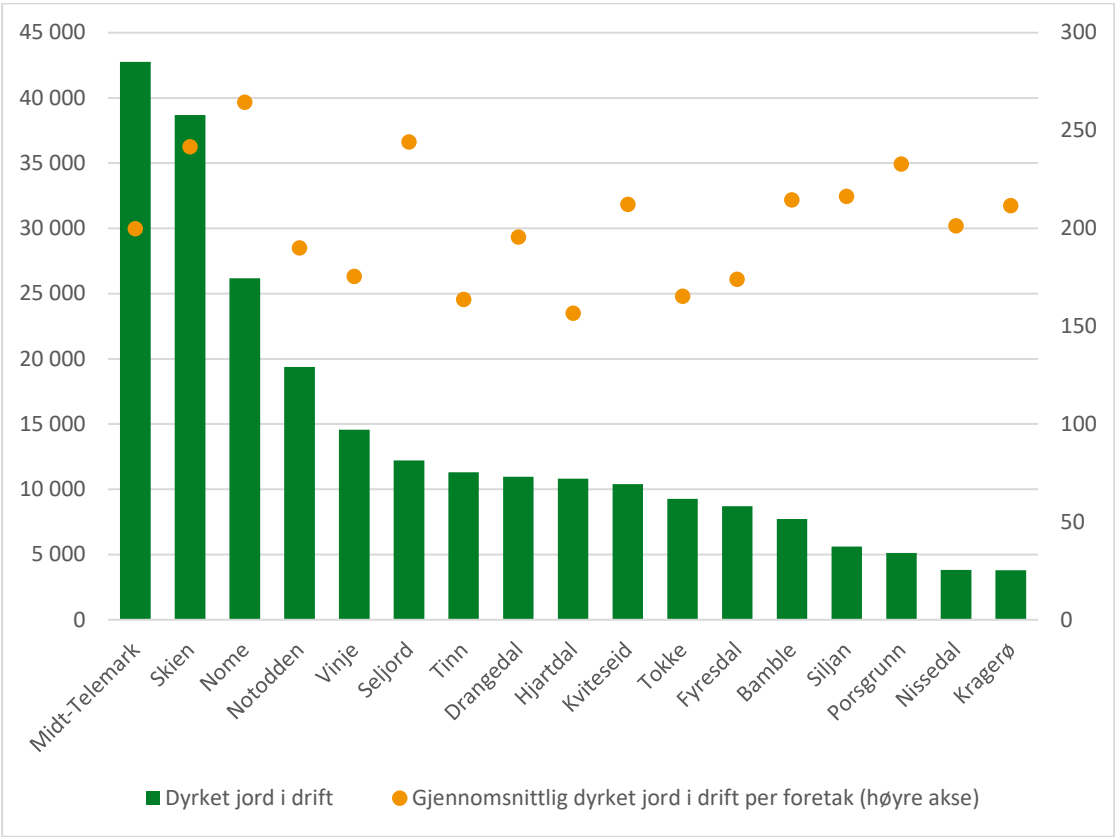
Figur 2 Antall gårdsbruk per kommune i Telemark i 2024. Kilde: Statsforvalteren i Vestfold og Telemark, 2025

Telemark hadde 241 326 dekar jordbruksareal i 2024. De største jordbrukskommunene med dyrka mark i drift er Midt-Telemark og Skien, med henholdsvis 42 770 dekar og 38 682 dekar jordbruksareal i drift. Når det gjelder gjennomsnittsstørrelser per bruk er det mer variert, men

Nome er kommunen med de største brukene med 265 dekar jordbruksareal per bruk i gjennomsnitt. Kommunen med de minste bruka er Hjartdal med et snittareal på 157 dekar per bruk i 2024.

Figur 3 Dyrka mark i drift og gjennomsnittlig dyrka mark i drift per foretak (dekar) i 2024. Kilde: Statsforvalteren i Vestfold og Telemark per 2025

Jordbruksarealet i drift i Telemark faller. Det går ned i regionene også. Størst nedgang er det i Vest-Telemark med en nedgang på 9 prosent fra 2004 til 2024.

Tabell 2 Utviklingen i antall dekar jordbruksareal i drift per region i Telemark. Kilde: Statsforvalteren i Vestfold og Telemark, 2025

	2024	2014	2004	Endring 2024-2004
Grenland	71 914	71 244	73 613	-2 %
Vest-Telemark	58 961	58 159	64 714	-9 %
Øst-Telemark	110 451	113 470	116 874	-5 %
Totalt Telemark	241 326	242 873	255 201	-5 %
Totalt Norge	9 839 451	9 834 696	10 258 404	-4 %

Når det gjelder antall gårdsbruk i fylket og fordelt på regioner er det størst nedgang i Grenlandsområdet. Det var flest gårdsbruk i Øst-Telemark med 553 i 2024 og mest jordbruksareal i regionen med 110 451 dekar i 2024.

*Tabell 3 Utvikling i antall gårdsbruk fordelt på regioner i Telemark fra 2004 til 2024.
Kilde: Statsforvalteren i Vestfold og Telemark, 2025*

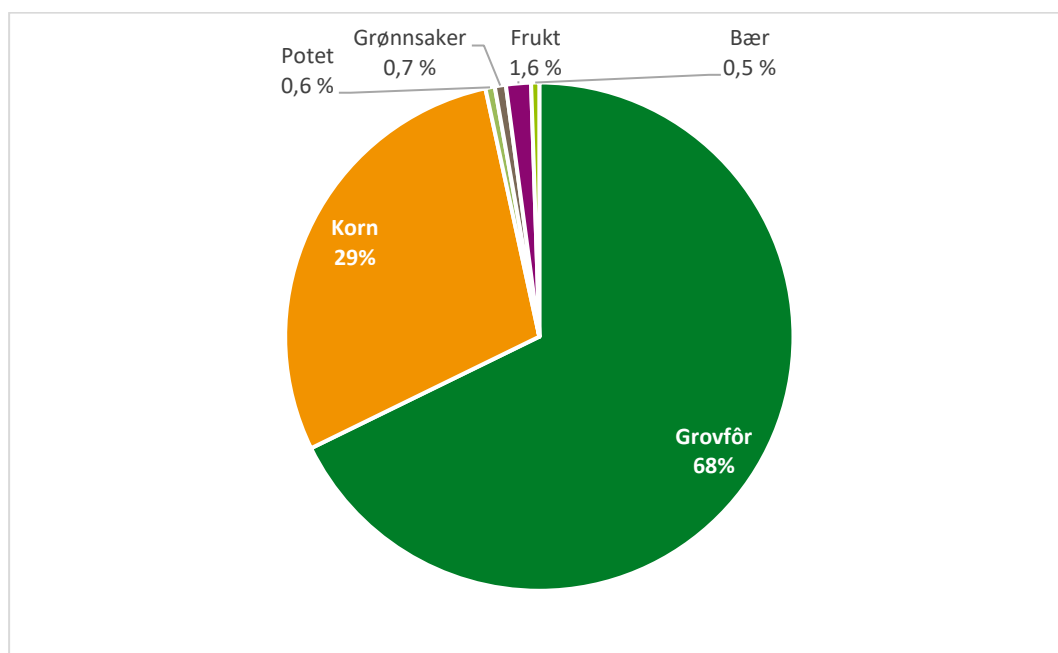
	2024	2014	2004	Endring 2024-2004
Grenland	318	383	495	-36 %
Vest-Telemark	307	355	473	-35 %
Øst-Telemark	553	677	830	-33 %
Totalt Telemark	1 178	1 415	1 798	-34 %
Totalt Norge	35 418	40 866	51 852	-32 %

1.1 Areal og struktur

Landarealet i Telemark utgjør 13,8 millioner dekar (SSB, tabell 09280). I Telemark utgjør dyrka jord i drift 241 326 dekar (Statsforvalteren i Vestfold og Telemark), som utgjør 1,7 prosent av totalt landareal i fylket. Telemark har 2,5 prosent av den dyrka marka i Norge.

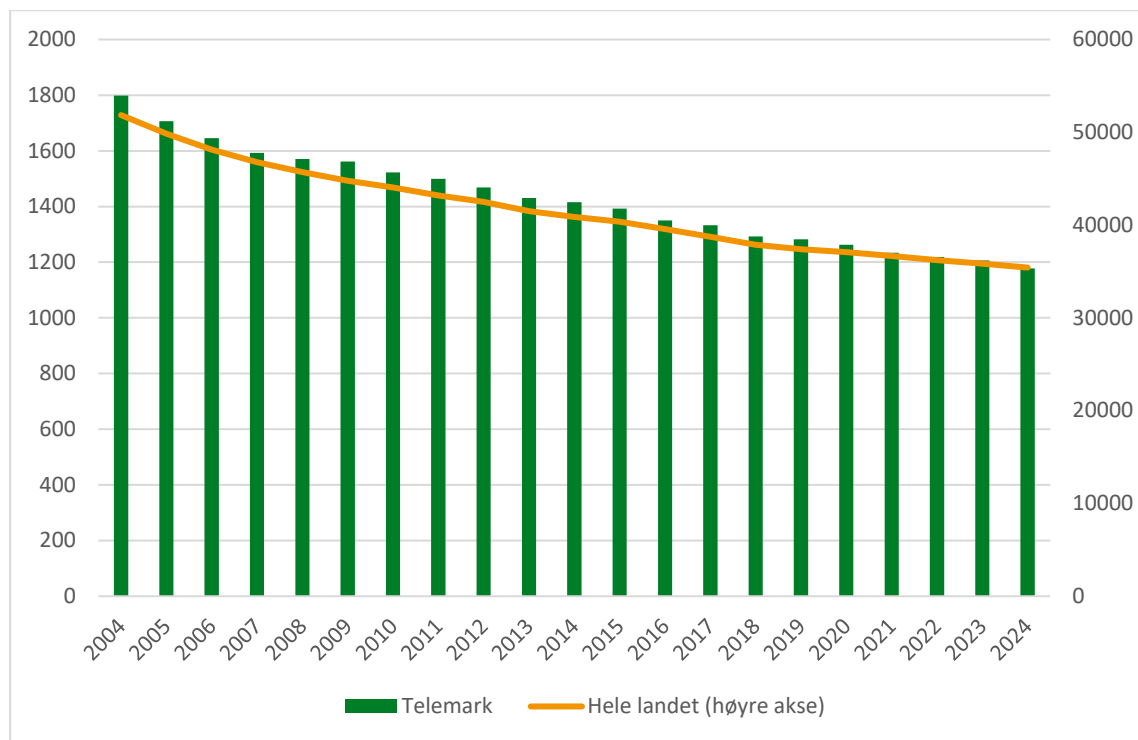
Telemark er et fylke med mye grasareal, totalt 68 prosent av jordbruksarealet er grovfôr. Kornarealet utgjør 29 prosent av jordbruksarealet i fylket og 2,2 prosent av Norges totale kornareal. Det dyrkes frukt på 1,6 prosent av arealet i Telemark. Det utgjør 17,8 prosent av Norges totale fruktareal.

Figur 4 Produksjoner fordelt på areal i 2024. Kilde: SSB, tabell 11506

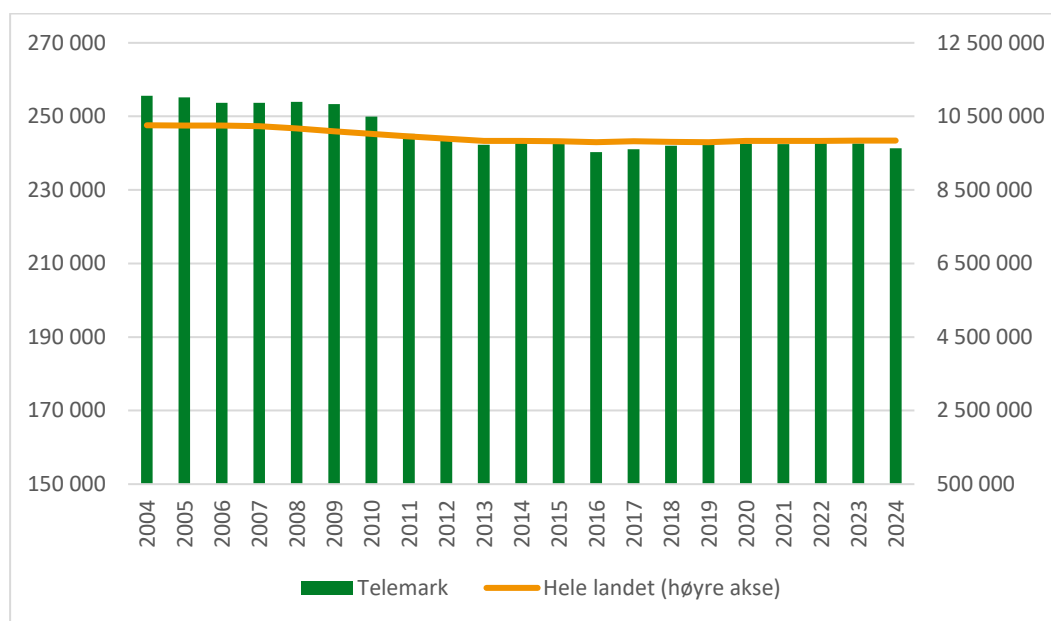
Antall aktive jordbruksforetak i Telemark har, som i resten av landet, gått betydelig ned siden 2004. Nedgangen har vært på 34 prosent i Telemark fra 2004 til 2024, mot 32 prosent i Norge totalt.

Figur 5 Foretak med dyrka jord i drift 2004–2024, Telemark (venstre akse) og hele landet (høyre akse). Kilde: Statsforvalteren i Vestfold og Telemark, og Landbruksdirektoratet, 2025

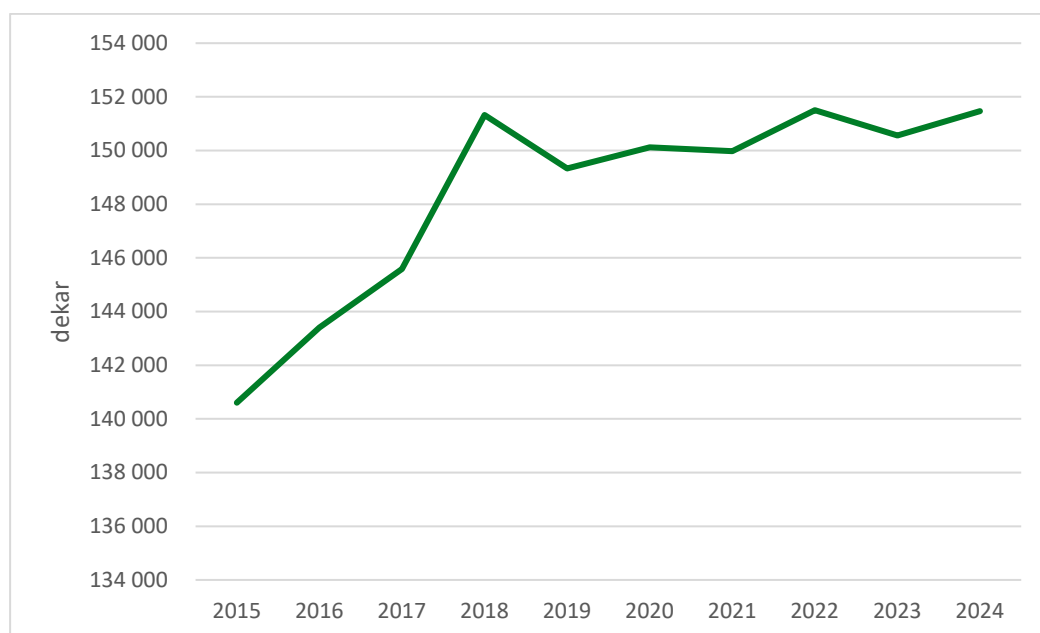
Jordbruksareal i drift i Telemark går ned mer enn i Norge som helhet. Fra 2004 til 2024 har jordbruksarealet i Telemark falt med 6 prosent, mot 4 prosent i Norge.

Figur 6 Utvikling i jordbruksareal i drift i Telemark og Norge, fra 2004 til 2024. Kilde: Statsforvalteren i Vestfold og Telemark, 2025

Landbruket gjør som andre bransjer: Bøndene leier inn produksjonsmidler framfor å kjøpe. I jordbruket i Norge har jordleie økt fra 1,4 millioner dekar i 1969 til 4,8 millioner dekar i 2024. Økningen har avtatt, men for Norge totalt økte jordleiearealet likevel med 9 prosent fra 2015 til 2024. Økningen for Telemark var på 8 prosent, og størst økning var det i Drangedal hvor jordleiearealet økte med 16 prosent i løpet av de 10 årene fra 2015 til 2024.

Figur 7 Antall dekar leid jordbruksareal i Telemark fra 2015 til 2024. Kilde: SSB, tabell 12658

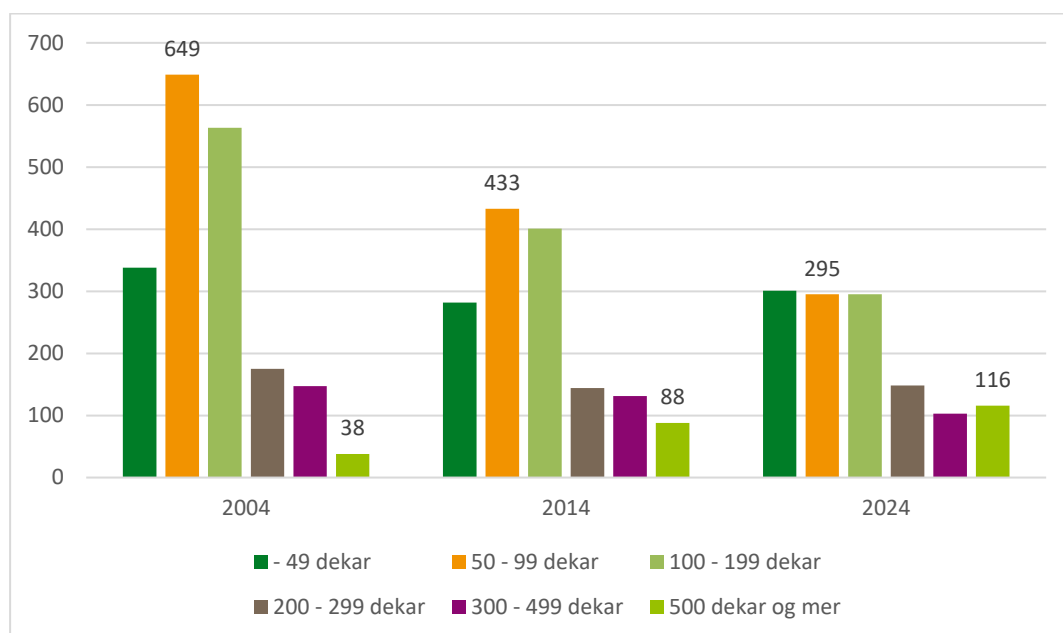
Det var høyest andel leiejord i Drangedal med 75 prosent i 2024, mens det er flest bedrifter med leid areal i Kragerø, 85 prosent.

Tabell 4 Oversikt over andel leiejord og andel bedrifter med leiejord per kommune i Telemark i 2024. Kilde: SSB, tabell 12658

	Leid jordbruksareal i drift i prosent av jordbruksareal i drift i alt	Jordbruksbedrifter med jordleie i prosent av jordbruksbedrifter i alt
Porsgrunn	73	50
Skien	62	59
Notodden	58	59
Siljan	55	48
Bamble	70	79
Kragerø	61	85
Drangedal	75	66
Nome	71	63
Midt-Telemark	57	55
Seljord	72	71
Hjartdal	59	75
Tinn	65	75
Kviteseid	59	71
Nissedal	76	61
Fyresdal	58	63
Tokke	60	67
Vinje	59	75

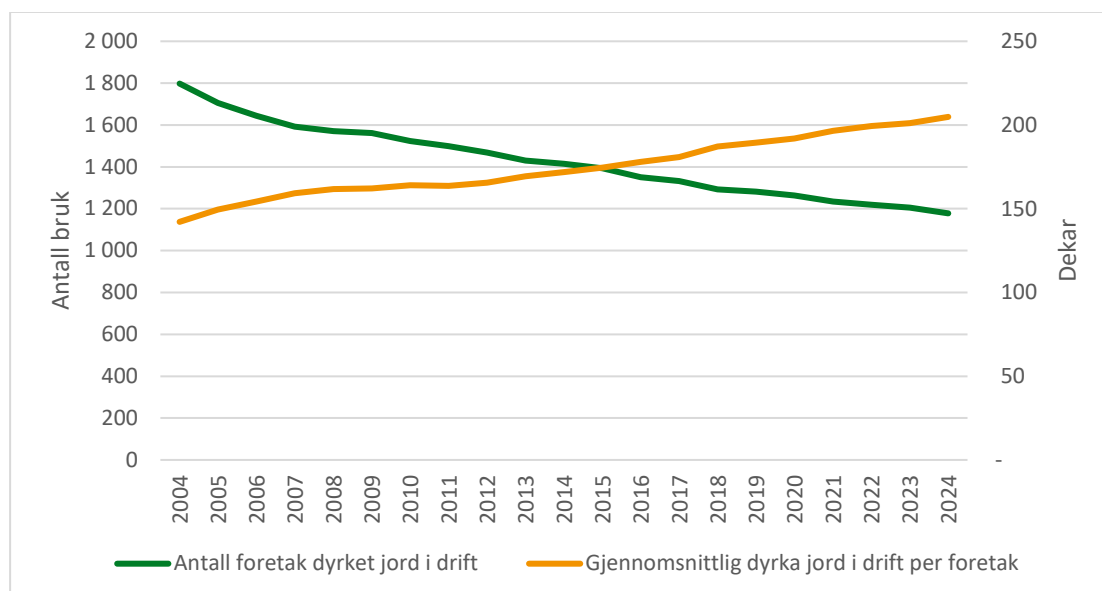
Telemark har opplevd en storstilt strukturendring innen jordbruket. I 2004 var det 38 bruk med 500 dekar eller mer, mens i 2024 er det 116 bruk i denne kategorien. Det er størst nedgang i antall bruk mellom 50 og 100 dekar jordbruksareal.

Figur 8 *Utviklingen i bruksstruktur i Telemark fra 2004 til 2024. Kilde: SSB, tabell 03313*

Gårdsbrukene i Telemark har blitt større og større. I 2004 var et gjennomsnittsbbruk i Telemark på 142 dekar, i 2024 er det økt til 205 dekar, noe som er litt mindre enn gjennomsnittet for Norge, som var på 278 dekar i 2024.

Figur 9 *Utvikling i antall foretak og i gjennomsnittsareal per foretak i Telemark fra 2004 til 2024. Kilde: Statsforvalteren i Vestfold og Telemark*

Andel bruk med husdyr i Telemark har økt, selv om totalt antall gårdsbruk med husdyr har falt fra 2014 til 2024. I 2024 var det totalt 791 bruk med husdyr, og av disse var det flest som

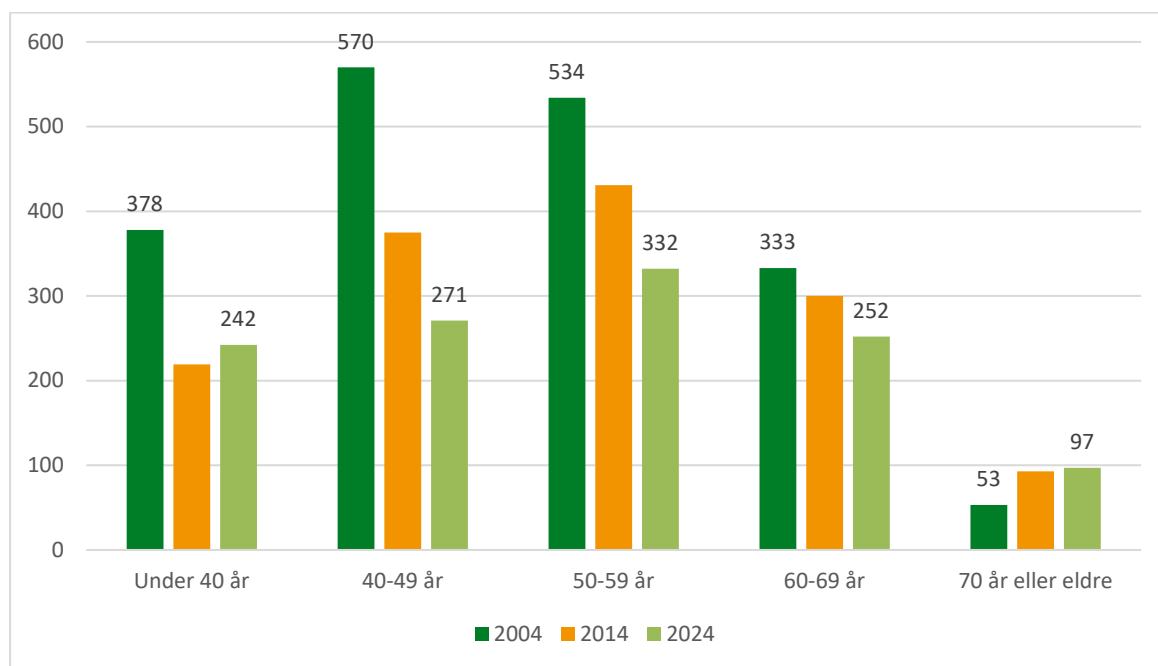
drev med sau, 39 prosent, mens det var 37 prosent som hadde storfe. Kun 9 prosent driver med melkekyr, totalt 68 bruk. Det er en nedgang på 32 prosent fra 2014.

Tabell 5 Antall gårdsbruk med husdyr og fordelingen av gårdsbrukene med husdyr i 2014 og 2024. Kilde: SSB, tabell 11583

	2014	2024	Endring	Fordeling av husdyr
Jordbruksbedrifter med husdyr	880	791	-10 %	100%
Storfe i alt	311	290	-7 %	37 %
Kyr i alt	279	269	-4 %	34 %
Mjølkekyr	100	68	-32 %	9 %
Ammekyr	195	212	9 %	27 %
Andre storfe	309	288	-7 %	36 %
Sauer i alt	381	305	-20 %	39 %
Geiter i alt	45	54	20 %	7 %
Mjølkegeiter	19	15	-21 %	2 %
Svin i alt	44	33	-25 %	4 %
Verpehøner	75	37	-51 %	5 %
Slaktekyllinger	7	..	0 %	
Andel med husdyr	59 %	63 %		

Bøndene i fylket blir eldre og eldre. Antall bønder over 70 år har økt med 83 prosent fra 2004 til 2024, mens antall bønder mellom 40 og 50 år har falt med 52 prosent i samme periode. Det blir færre personer i yrkesaktiv alder framover. Det gjelder også for dem som skal produsere maten vår.

Figur 10 Andel personlige brukere etter alder i Telemark. Kilde: SSB, tabell 05974

Andelen kvinnelige bønder i Telemark har økt fra 2004 til 2024, men antall kvinner i jordbruket har gått ned. Det er flere menn som går ut av jordbruket i Telemark enn det er kvinner, derfor øker kvinneandelen i jordbruket i fylket.

Det samme skjer på landsplan. Andelen kvinner har økt til 18 prosent, mens antallet kvinner har gått ned fra 7 039 i 2004 til 6 094 i 2024. Tallene viser også at kvinnene er yngre enn sine mannlige kollegaer, og at kvinnene overtar de minste brukene. Det er langt færre kvinner blant brukerne med over 500 dekar enn det er menn.

Tabell 6 Antall kvinner og menn i jordbruket i Telemark. Kilde: SSB, tabell 05976

	Personlige brukere i alt	Personlige brukere, menn	Personlige brukere, kvinner	Andel kvinner
2004	1868	1587	281	15 %
2014	1426	1211	215	15 %
2024	1194	976	218	18 %
Endring	-36 %	-39 %	-22 %	

1.2 Utviklingen i kommunene i fylket

Utviklingen i areal har ikke vært lik i alle kommunene i Telemark. Størst nedgang i areal målt i prosent har det vært i Siljan, med en nedgang på 12 prosent. Størst oppgang er det i Bamble med en økning på 15 prosent. Mest jordbruksareal i drift er det i Midt-Telemark kommune, tett fulgt av Skien og Nome.

Tabell 7 *Utvikling i jordbruksareal i drift per kommune i Telemark. Kilde: Statsforvalteren i Vestfold og Telemark, 2025*

	2024	2014	Endring i dekar	Endring i prosent	
Midt-Telemark	42 770	45 340	-	2 570	-6 %
Skien	38 682	38 254		428	1 %
Nome	26 186	27 055	-	869	-3 %
Notodden	19 381	19 048		333	2 %
Vinje	14 568	13 867		701	5 %
Seljord	12 207	12 072		135	1 %
Tinn	11 301	11 178		123	1 %
Drangedal	10 951	11 057	-	106	-1 %
Hjartdal	10 813	10 991	-	178	-2 %
Kviteseid	10 402	10 875	-	473	-4 %
Tokke	9 262	10 171	-	909	-9 %
Fyresdal	8 697	7 836		861	11 %
Bamble	7 723	6 704		1 019	15 %
Siljan	5 625	6 380	-	755	-12 %
Porsgrunn	5 125	5 136	-	11	0 %
Nissedal	3 825	3 687		138	4 %
Kragerø	3 808	3 643		165	5 %
Totalt	241 326	243 294	-	1 968	-1 %

Alle kommunene unntatt Fyresdal har hatt nedgang i antall jordbruksforetak i perioden 2014 til 2024. Den største prosentvise nedgangen i antall foretak har vært i Porsgrunn med 29 prosent i perioden. Størst nedgang i antall bruk har det vært i Midt-Telemark med en nedgang på 48 bruk i perioden. Fyresdal hadde 50 bruk i 2024 mot 41 bruk i 2014, en økning på 9 prosent på 10 år.

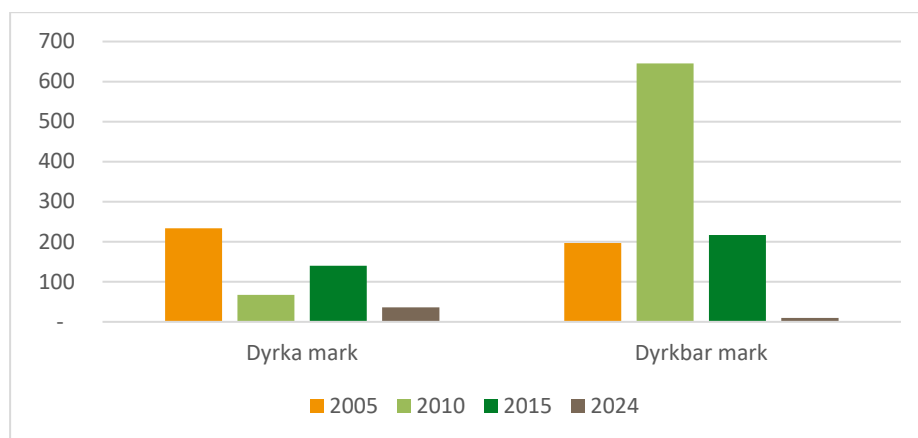
Tabell 8 *Utvikling i antall jordbruksforetak per kommune i Telemark fra 2014 til 2024, i antall og i prosent. Kilde: Statsforvalteren i Vestfold og Telemark, 2025*

Antall gårdsbruk	2024	2014	Endring i antall	Endring
Porsgrunn	22	31	-9	-29 %
Skien	160	191	-31	-16 %
Bamble	36	47	-11	-23 %
Siljan	26	36	-10	-28 %
Seljord	50	60	-10	-17 %
Kviteseid	49	69	-20	-29 %
Nissedal	19	26	-7	-27 %
Fyresdal	50	41	9	22 %
Tokke	56	67	-11	-16 %
Vinje	83	92	-9	-10 %
Notodden	102	127	-25	-20 %
Nome	99	122	-23	-19 %
Midt-Telemark	214	262	-48	-18 %
Tinn	69	85	-16	-19 %
Hjartdal	69	81	-12	-15 %
Kragerø	18	18	0	0 %
Drangedal	56	60	-4	-7 %
Totalt	1 178	1 415	-237	-17 %

1.3 Jordvern

Omdisponering av jord i Telemark har gått ned med 89 prosent fra 2005 til 2024. Størst nedgang er det i omdisponering av dyrka mark, med hele 95 prosent, fra 197 dekar i 2005 til 10 dekar i 2024.

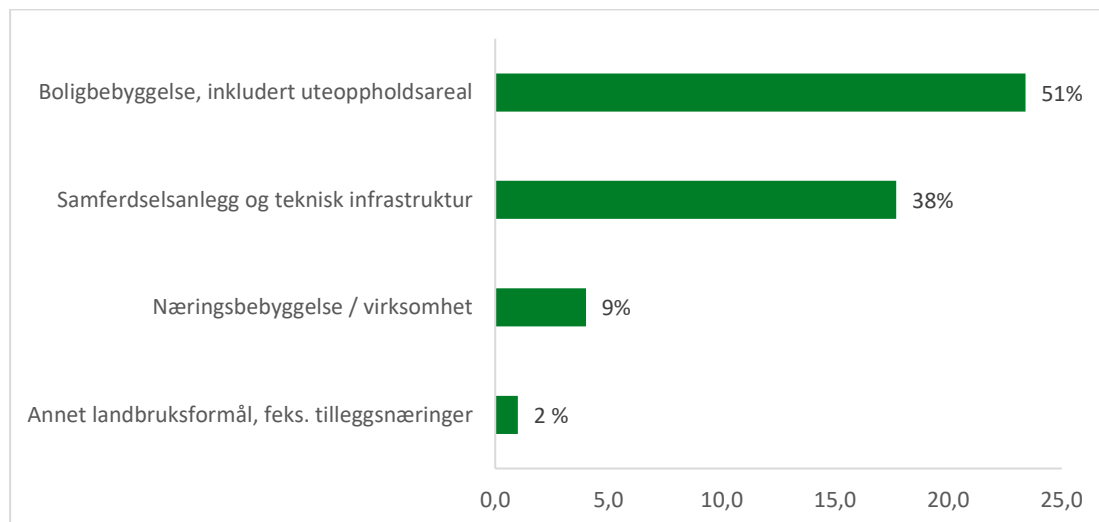
Figur 11 *Omdisponering av dyrka og dyrkbar mark i Telemark i 2005, 2010, 2015 og 2024. Kilde: SSB, tabell 06194*

I Telemark fylke har 51 prosent av omdisponering av dyrka mark gått til bebyggelse, inkludert uteareal. Det var 38 prosent som gikk til samferdselsformål og 9 prosent som gikk

til næringsareal. Telemark har hatt en befolkningsvekst på 7 prosent fra 2005 til 2025, mens Norge totalt har hatt en vekst på 21 prosent i samme periode.

Figur 12 Omdisponering av dyrka mark i Telemark i 2024 etter formål. Kilde: SSB, tabell 11776

Det er størst omdisponering av jordbruksjord i Skien og Porsgrunn fra 2014 til 2024.

Tabell 9 Omdisponering av dyrka mark per kommune i Telemark fra 2014 til 2024. Kilde: SSB, tabell 06194

	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	Totalt
Porsgrunn	3	0	0	0	33	0	0	0	52	23	0	111
Skien	14	67	20	3	2	81	4	6	0	12	16	225
Notodden	1	9	1	0	0	0	19	0	0	0	0	30
Siljan	0	13	0	0	0	15	0	0	1	0	0	29
Bamble	3	0	3	1	13	0	0	1	28	0	0	49
Kragerø	1	0	0	0	0	1	1	1	0	0	0	4
Drangedal	0	0	1	0	0	0	1	0	3	0	0	5
Nome	3	16	9	3	0	0	1	1	10	10	1	54
Midt-Telemark	16	8	4	2	2	2	1	24	0	2	2	63
Seljord	0	21	2	0	4	1	0	7	0	1	1	37
Hjartdal	0	0	0	0	0	0	2	16	0	1	0	19
Tinn	2	2	1	0	0	0	2	0	1	42	1	51
Kviteseid	0	1	0	0	1	5	9	0	0	0	0	16
Nissedal	0	0	0	8	0	1	3	2	0	1	0	15
Fyresdal	1	0	0	0	0	0	0	0	20	16	3	40
Tokke	0	4	0	0	0	0	0	0	7	0	0	11
Vinje	8	0	0	2	3	8	12	0	3	20	13	69
Totalt	52	141	41	19	58	114	55	58	125	128	37	828
Landet	5 962	6 422	6 670	4 180	3 908	3 843	4 740	3 092	3 604	2 988	3 122	48 531

2 Jordbruksproduksjon i Telemark

Telemark har fjell, skoger, innsjøer og kystlinjer hvor det drives jord- og skogbruk. Jordbruket i Telemark dekker alle husdyr- og planteproduksjoner i Norge. Fylket har en betydelig produksjon av frukt og bær. I 2024 kom 16 prosent av landets totale frukt- og bærproduksjon fra Telemark. Fylket har også betydelig geitemelkproduksjon. Den utgjorde 5 prosent av landets totale produksjon i 2024. Telemark har 2,4 prosent av Norges totale jordbruksareal i drift, og grovfôrarealet utgjør 68 prosent av jordbruksarealet i fylket.

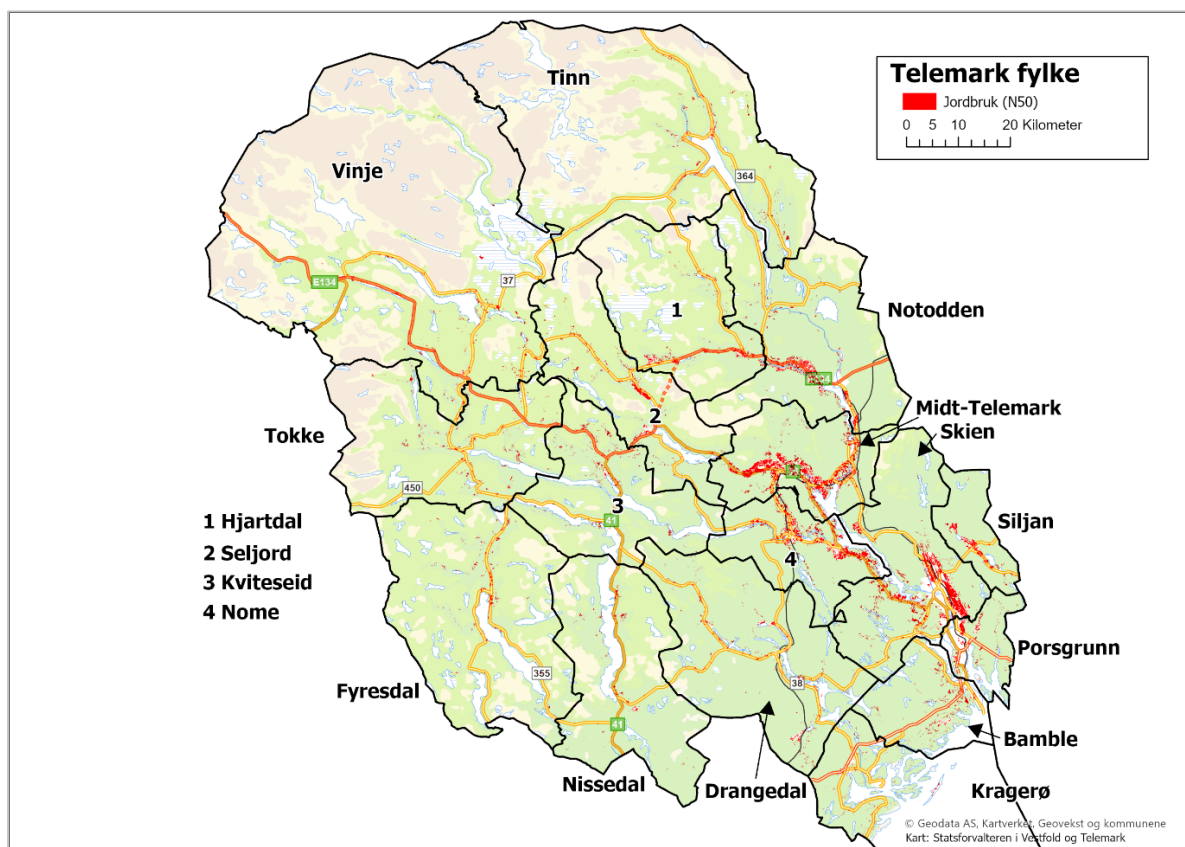
Tabell 10 Produksjon av diverse jordbruksprodukter i Telemark og andel av landets totale produksjon. Kilde: Resultatkontrollen (egg, melk, kjøtt, poteter og grønnsaker), Produksjonstilskuddsstatistikken (frukt og bær) og Statsforvalteren i Vestfold og Telemark (korn)

Produksjon i 2024	Telemark	Hele landet	Telemarks andel (prosent)
Kumelk (tonn)	13 000	1 462 000	0,89 %
Geitemelk (tonn)	1 000	18 000	5,56 %
Svinekjøtt (tonn)	1 510	129 025	1,17 %
Fjorfekjøtt (tonn)	646	120 514	0,54 %
Egg (tonn)	2 246	72 270	3,11 %
Storfe- og kalvekjøtt (tonn)	1 363	84 663	1,61 %
Sau- og lammekjøtt (tonn)	477	21 877	2,18 %
Korn (tonn)*	18 000	1 184 000	1,52 %
Matkorn (hvete og rug) (tonn)	6 000	253 000	2,37 %
Potet (tonn)	500	355 000	0,14 %
Grønnsaker på friland (tonn)	558	36 056	1,55 %
Frukt og bær (tonn)	4 712	29 498	15,97 %
Totalt (liter er tilnærmet kilo)	44 012	3 512 903	1,25 %

*ut fra et normalår for korn, se figur 17. 2024 var et dårlig kornår i Telemark.

Kartet under viser hvor den dyrka marka i Telemark befinner seg. Arealene med dyrka mark er markert i rødt, og de viser at det meste av det dyrka arealet ligger langs Telemarkskanalen.

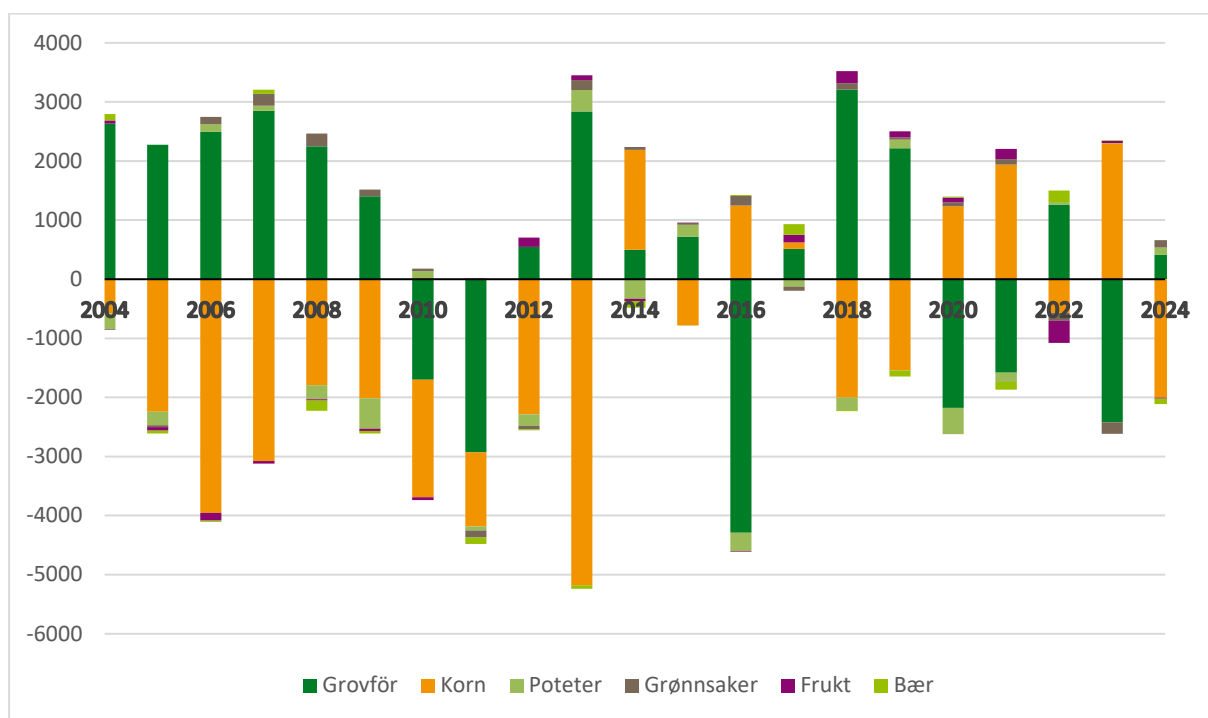
Figur 13 Dyrka mark i Telemark. Kilde: Statsforvalteren i Vestfold og Telemark (e-post 12.05.2025).

Jordbruksarealet i Telemark har falt med 6 prosent de siste årene. Størst nedgang i areal er det i areal til dyrking av poteter, med en nedgang på 53 prosent i perioden. Areal brukt til korn og bær har gått ned med henholdsvis 24 prosent og 26 prosent i samme periode. Endringene i areal varierer fra år til år, spesielt kornarealet, som gikk mye ned i 2013. Også grovfôrarealet falt mye i 2016.

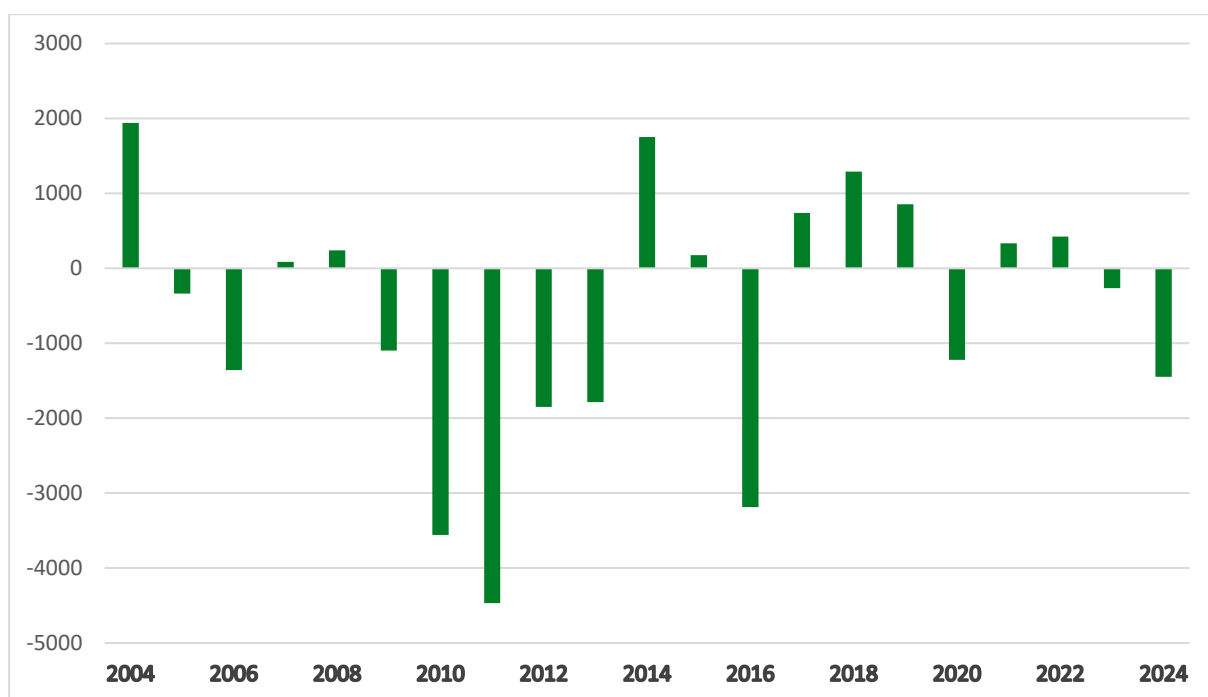
Statsforvaltaren satte fullt trykk på «Areal ute av drift» i 2021, og har søkt å få med alle kommunane i fylket på ei satsing for å følge opp driveplikta. Arbeidet er basert på NIBIO sine kartdata som syner areal som kan vere ute av ordinær jordbruksdrift for kommunane i Noreg. For Noreg sett under eitt syner statistikken til at 13,5 % jordbruksarealet kan vere ute av drift. For Vestfold og Telemark er tilsvarende tal 11,1 % (NIBIO, 2019). Variasjonen er stor frå kommune til kommune, og vi treng meir kunnskap om areal ute av drift. Areala i fylket vårt er ulike, og jordbruksdrifta er tilpassa lokale høve frå fjell til kyst. Arbeidet i prosjektet vil sette fokus på årsaker til at areala eventuelt ikkje er i bruk, og klassifisere dei etter tilstand. Målet er betre kunnskap om areala og å målrette den lokale innsatsen for å få viktige areal attende i jordbruksdrift. <https://www.statsforvalteren.no/nb/vestfold-og-telemark/landbruk-og-mat/jordvern/areal-ute-av-drift/>

Figur 14 Endring i jordbruksareal per produksjon i Telemark 2004–2024. Kilde: Statsforvalteren i Vestfold og Telemark, 2025

Figur 14 viser endringen i jordbruksarealet i fylket år for år. Det er størst nedgang i 2010, 2011 og 2016. Totalt har det blitt 12 735 dekar mindre jordbruksareal i Telemark de siste 20 årene, mens avgangen de siste 10 årene kun har vært på 2 300 dekar.

Figur 15 Endring i jordbruksareal i drift i Telemark fra 2004 til 2024.

Siden 2004 har kornarealet i Telemark falt med 22 163 dekar, mens grovfôrarealet har økt med 8 387 dekar. Det er lite areal brukt til frukt, bær og grønnsaker slik at en liten nedgang i arealet gir stort utslag i prosentvis endring.

Tabell 11 Utvikling i jordbruksareal i 1000 dekar i Telemark per produksjon. Kilde: Statsforvalteren i Vestfold og Telemark, 2025

Areal	2004	2006	2008	2010	2012	2014	2016	2018	2020	2022	2024
Grovfôr	154	159	164	164	161	165	161	165	165	165	163
Korn	91	85	80	76	73	69	70	68	68	69	69
Potet	3	3	3	2	2	2	2	2	1	1	1
Grønnsaker	1	1	1	1	1	1	2	2	2	2	2
Frukt	4	3	3	3	3	3	3	4	4	4	4
Bær	2	2	2	1	1	1	1	1	1	1	1
Sum	255	253	253	249	242	242	239	241	241	242	240

Dyrka mark i drift per kommune og per produksjon i 2024 viser at Midt-Telemark har mest jordbruksareal, mens det er Skien som har mest grovfôrareal i fylket. Midt-Telemark har størst andel fruktareal, med 8 prosent av arealet brukt til fruktdyrking. Midt-Telemark har også størst andel kornareal i fylket.

Tabell 12 Dyrka mark i drift i dekar per kommune og prosentvis fordeling av arealet i kommunen i 2024. Kilde: Statsforvalteren i Vestfold og Telemark, 2025

2024	Grovfôr	Korn	Poteter	Grønnsaker	Frukt	Bær	Ikke fordelt	Totalt
Porsgrunn	89 %	10 %	0 %	0 %	0 %	0 %	0,9 %	5 125
Skien	57 %	34 %	3 %	4 %	0 %	1 %	0,2 %	38 682
Notodden	54 %	44 %	0 %	0 %	1 %	1 %	0,4 %	19 381
Siljan	59 %	40 %	0 %	0 %	0 %	0 %	1,0 %	5 625
Bamble	76 %	23 %	0 %	0 %	0 %	0 %	0,7 %	7 723
Kragerø	99 %	0 %	0 %	0 %	0 %	0 %	0,3 %	3 808
Drangedal	93 %	7 %	0 %	0 %	0 %	0 %	0,2 %	10 951
Nome	48 %	49 %	0 %	0 %	1 %	1 %	0,3 %	26 186
Midt-Telemark	23 %	66 %	0 %	0 %	8 %	1 %	2,2 %	42 770
Tinn	100 %	0 %	0 %	0 %	0 %	0 %	0,0 %	11 301
Hjartdal	97 %	2 %	0 %	0 %	0 %	0 %	0,0 %	10 813
Seljord	97 %	3 %	0 %	0 %	0 %	0 %	0,0 %	12 207
Kviteseid	97 %	3 %	0 %	0 %	0 %	0 %	0,0 %	10 402
Nissedal	99 %	1 %	0 %	0 %	0 %	0 %	0,0 %	3 825
Fyresdal	100 %	0 %	0 %	0 %	0 %	0 %	0,0 %	8 697
Tokke	100 %	0 %	0 %	0 %	0 %	0 %	0,0 %	9 262
Vinje	100 %	0 %	0 %	0 %	0 %	0 %	0,0 %	14 568
Totalt	162 591	69 169	1 436	1 686	3 811	1 246	1 387	241 326

2.1 Planteproduksjon

Tabell 12 viser utviklingen i antall foretak innen planteproduksjon. Størst prosentvis nedgang har det vært i foretak med poteter, med en nedgang på 72 prosent i løpet av de siste 20 årene. Prosentvis minst nedgang er det blant fruktdyrkerne i fylket, med 24 prosent.

Tabell 13 Antall produsenter(enkeltpersonforetak) innen planteproduksjon i Telemark. Kilde: Statsforvalteren i Vestfold og Telemark, 2025.

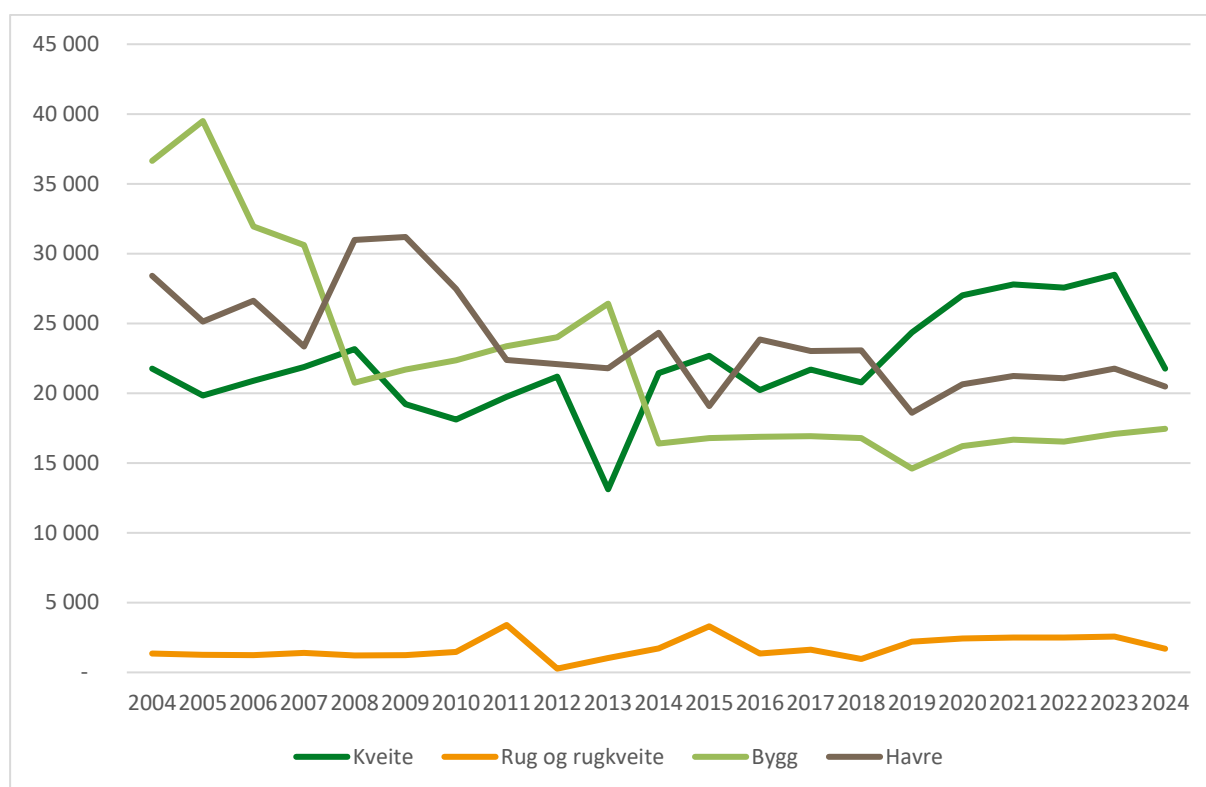
	Antall foretak, Telemark			Prosentvis endring 2004-2024	
	2004	2014	2024	Telemark	Hele landet
Grovfôr	1257	1043	866	-31 %	-31 %
Korn	743	426	351	-53 %	-44 %
Potet	119	52	33	-72 %	-75 %
Grønnsaker	43	24	25	-42 %	-46 %
Frukt	147	104	89	-39 %	-24 %
Bær	75	45	57	-24 %	-48 %
Totalt antall produsenter	1798	1415	1178	-34 %	-32 %

Korn

Telemark er et grasfylke hvor 74 prosent av alle gårdsbrukene dyrker grovfôr og 30 prosent dyrker korn. Det er 34 prosent færre bruk i Telemark i 2024 enn det var i 2004. Antall bruk som dyrker gras og korn har falt, mens antall bruk som dyrker korn har falt mer enn antallet som dyrker grovfôr.

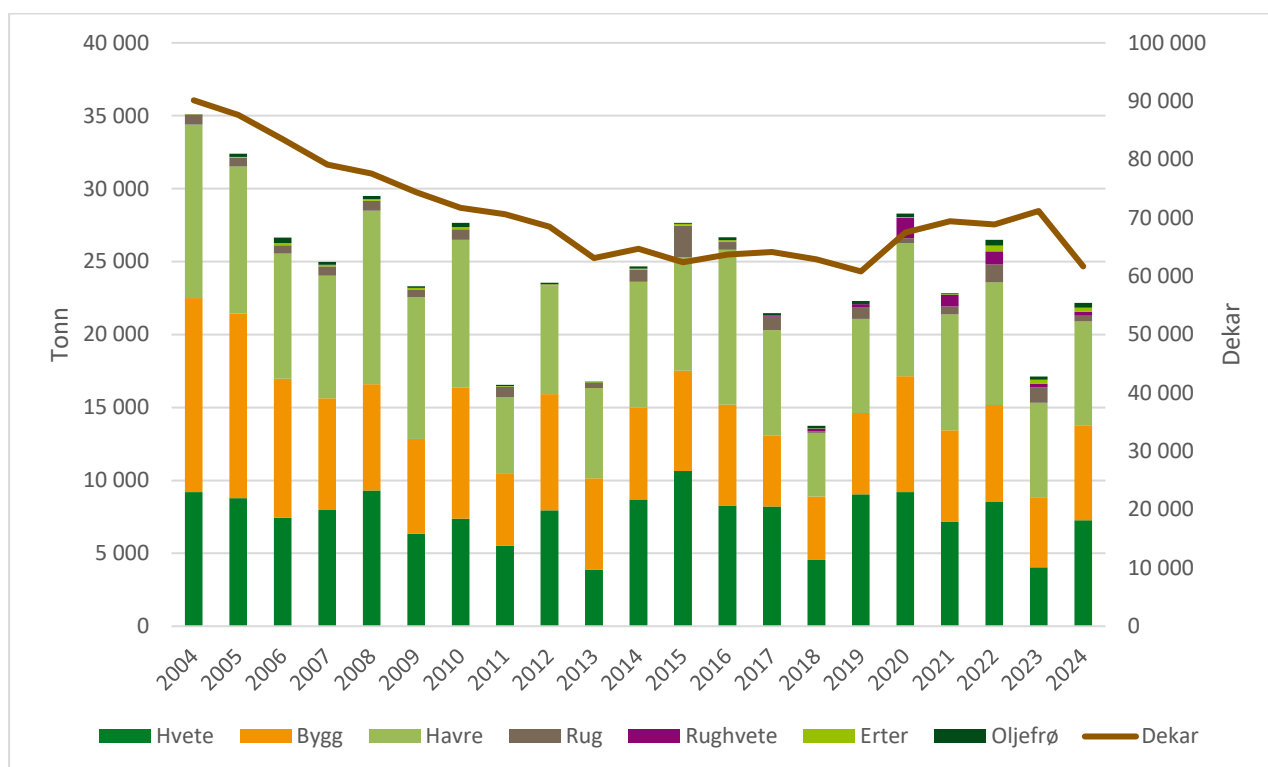
Antall dekar med korn og oljefrø har falt i Telemark fra 2004 til 2024, mest falt antall dekar med oljevekster målt i prosent, med en nedgang på 84 prosent. Det er stor variasjon i antall dekar med oljevekster fra år til år. I 2006 var det 2 755 dekar med oljevekster, mens det i 2024 kun var 310 dekar. Antall dekar bygg har falt med 52 prosent fra 2004 til 2024, mens antall dekar rug og rughvete har økt med 24 prosent i samme periode. (Tallene for 2020–2023 er basert på forholdstall i og med at det ikke finnes tall for kun Telemark for denne perioden).

Figur 16 Utvikling i antall dekar med ulike kornslag i Telemark. Kilde: SSB, Statsforvalteren i Vestfold og Telemark, AgriAnalyse.

Kornavlingene varierer mye fra år til år. Det er flere faktorer som spiller inn, både været og jordsmonnet har betydning for størrelsen på avlingene. Tørkesommeren 2018 ga stort utslag på kornproduksjonen i landet, også i Telemark. I 2018 var total kornproduksjon i fylket 39 prosent av produsert mengde i 2004. I løpet av perioden 2004 til 2024 har kornproduksjonen i Telemark gått ned med 37 prosent, mens kornarealet har falt med 32 prosent. Størst nedgang har det vært i produksjon av bygg, med 51 prosent.

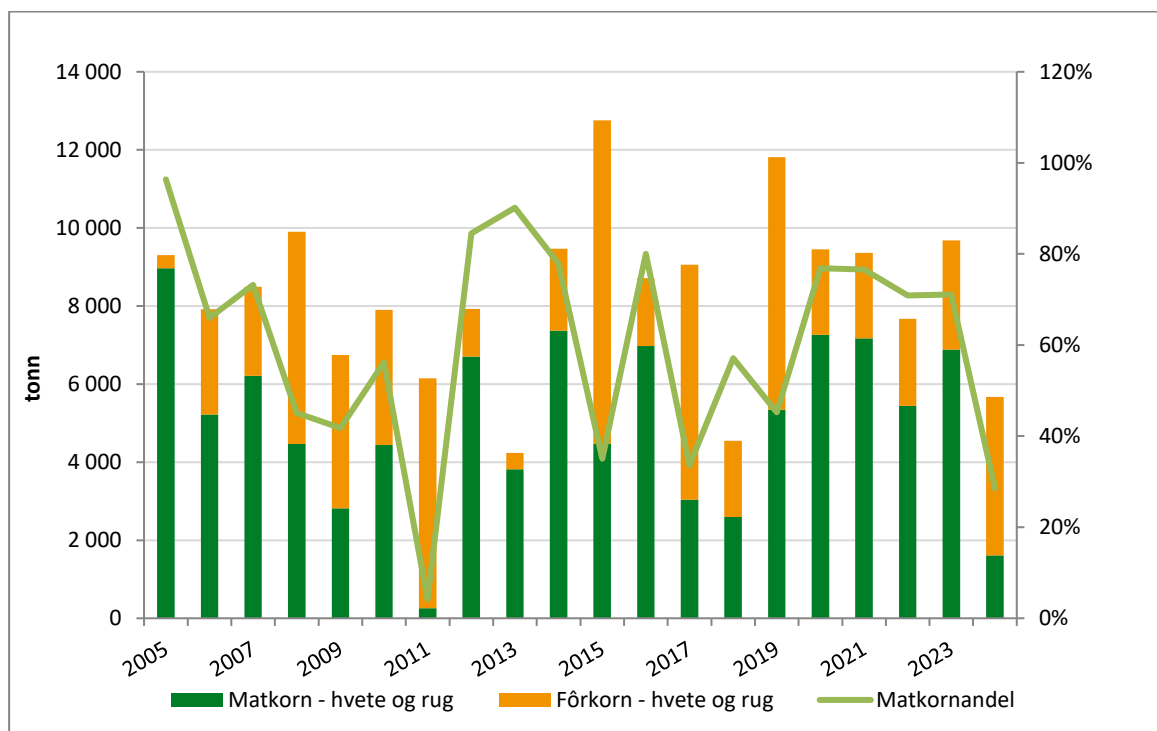
Figur 17 Utvikling i kornproduksjon og kornareal i Telemark fra 2004 til 2024. Kilde: SSB, tabell 04609; Landbruksdirektoratets statistikk

Telemark har 2 prosent av kornarealet, og i 2024 stod fylket for 2 prosent av all kornproduksjon i landet.

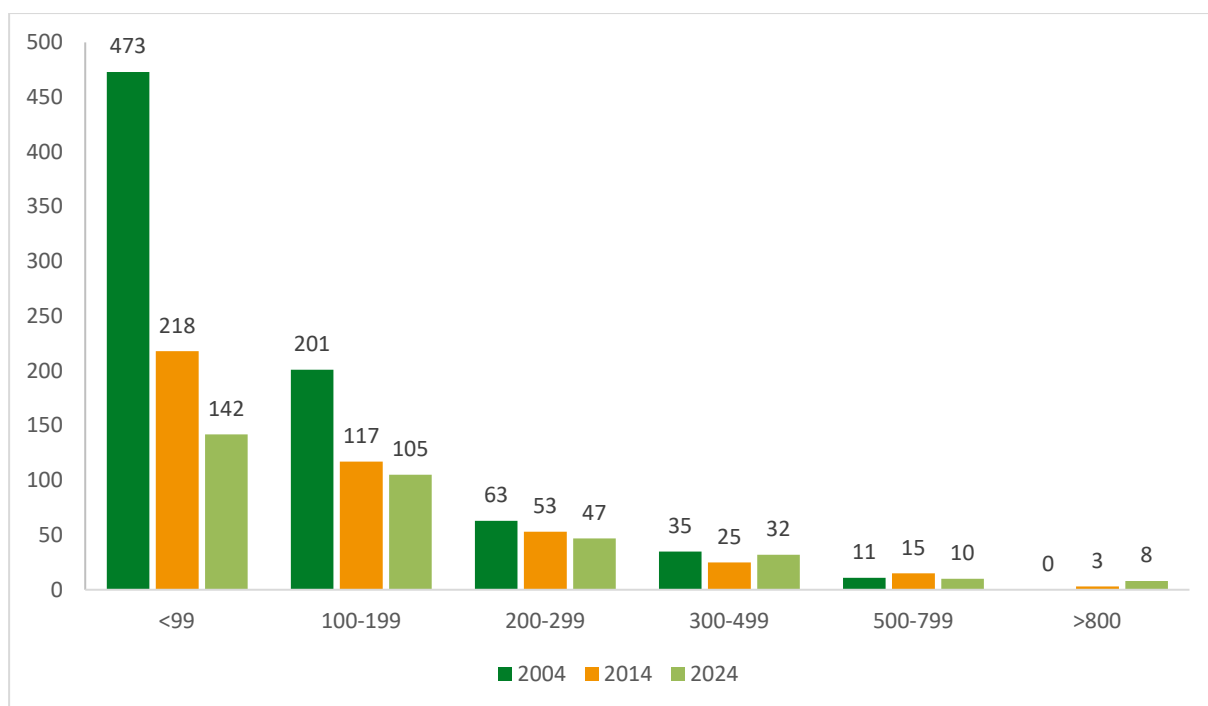

Figur 18 Produksjon og leveranser av korn i Telemark. Kilde: Landbruksdirektoratet (leveransedata og produksjonstilskudd)

I Telemark er det flest bruk med korn som har under 100 dekar, men også her øker antallet kornbønder med over 800 dekar.

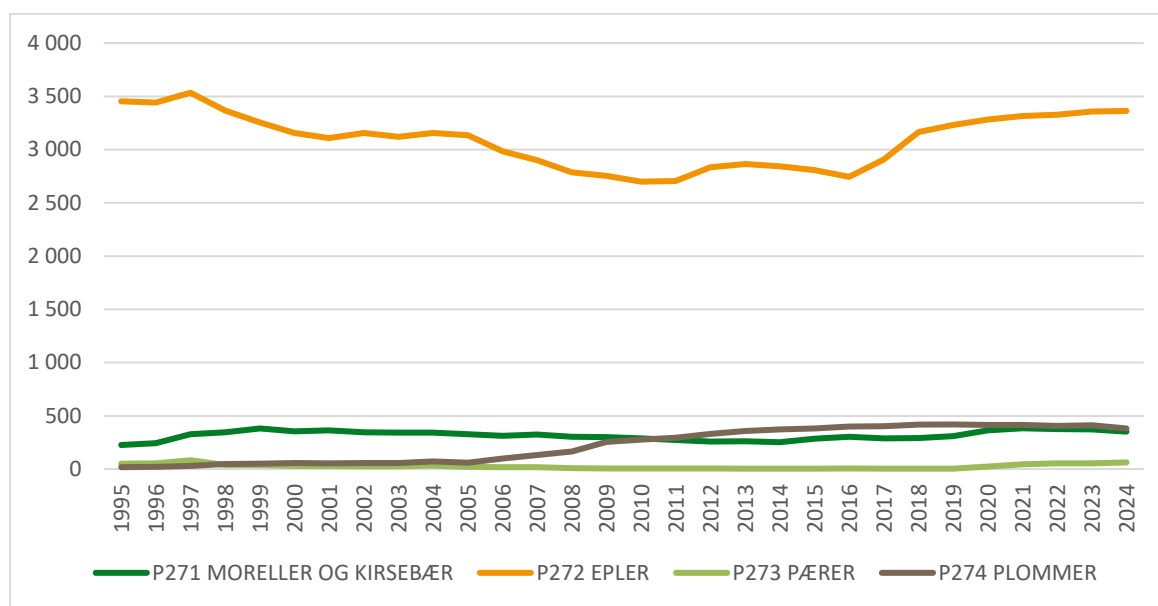
Figur 19 Utvikling i antall bruk med korn fordelt på størrelse i 2004, 2014 og 2024. Kilde: Resultatkontrollen 2025

2.2 Frukt og bær

Telemark er store på frukt og bær, men produksjonen er konsentrert til Midt-Telemark, hvor 84 prosent av produksjonen foregår. Resten av produksjonen i Telemark foregår i Nome, på Notodden og i Kragerø.

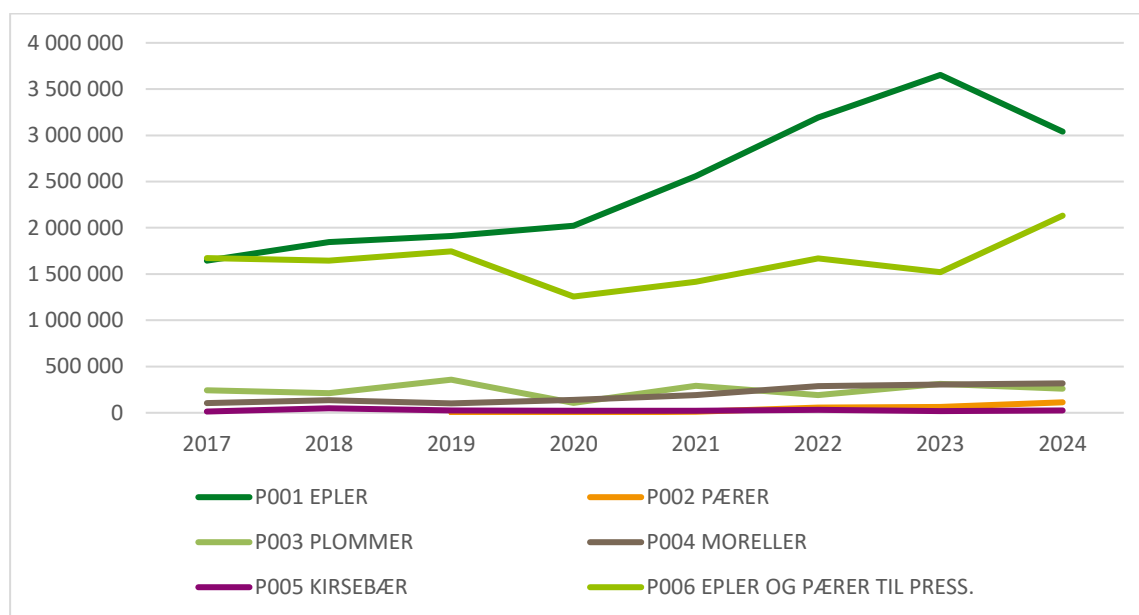
Figur 20 *Fruktareal, Telemark. Kilde: Landbruksdirektoratet, 2025. (PT900)*

I 2024 var det ut fra figur 20 omsatt mest epler, og epler og pærer til press i industrien. Av det som går til press i industrien, er det også mest epler da pærer krever høyere pasteuriseringstemperatur enn epler fordi det er mindre syre i pærer. F.eks. har ikke presseriet Epleblomsten i Sauherad mulighet til å presse pæremost med tilstrekkelig god holdbarhet (Statsforvalteren i Vestfold og Telemark).

Figur 21 Omsatt mengde frukt i antall tonn i Telemark. Kilde: Landbruksdirektoratet, 2025. (PT900)

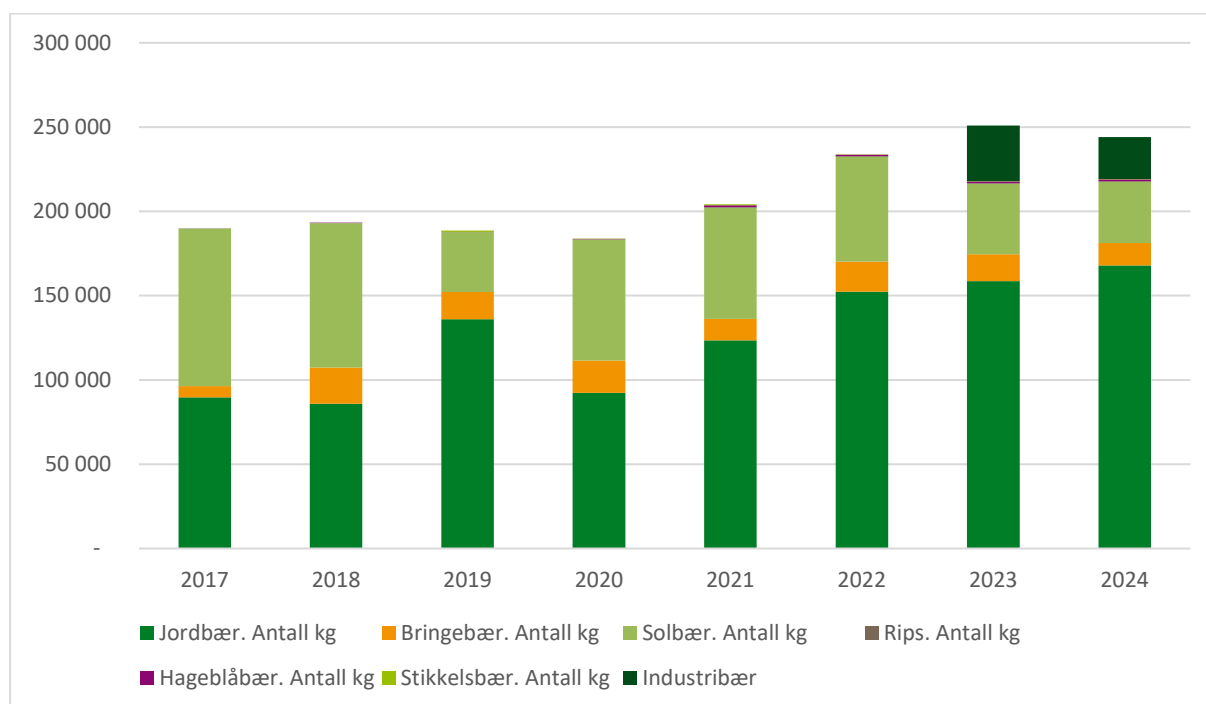

Telemark har en del jordbær og bringebær. I 2024 ble det produsert 250 tonn bær, hvorav 69 prosent var jordbær. Skien er størst på bær og produserte 49 prosent av alle bærene i fylket. Midt-Telemark produserte 30 prosent og Nome 12 prosent av bærene i fylket.

I jordbruksavtalen for 2022 ble det innført et «nytt ekstra tilskudd til industribær». Figuren under viser at tilskuddet førte til økt produksjon av bær i Telemark. Satsen var på 2 kroner per kilo i 2022. Tilskuddet økte til 4 kroner i jordbruksoppgjøret 2023 og til 6 kroner i jordbruksoppgjørene for 2024 og 2025.

Figur 22 Antall kilo bær fordelt på bærsorter, produsert i Telemark fra 2017 til 2024.
Kilde: Produksjonstilskuddsstatistikken

2.3 Muligheter for økt planteproduksjon i Telemark

I 2004 hadde Telemark 91 332 dekar med korn, tilsvarende 2,7 prosent av totalt kornareal i landet. Samme år var avlingen 383 kilo per dekar, mens den i 2024 var falt til 292 kilo per dekar. Høyest avling var det i 2015 med 445 kilo per dekar. Telemark produserer i all hovedsak hvete og bygg.

Andelen norskprodusert matkorn varierer fra år til år, og ligger vanligvis mellom 40 og 80 prosent av forbruket. Matkornutvalget har et mål om 90 prosent norskprodusert matkorn innen 2040 (Dønnum, 2024). Klimaendringene med «varmere, villere og våtere» vær påvirker avlingene. I tillegg har vi fått 2-3 uker lengre vekstsesong. Tallene viser at større kornprodusenter har mer mathvete i sin portefølje enn mindre produsenter. Telemark har færre store kornprodusenter enn landet ellers, noe som kan ha effekt på produksjon av mathvete. Årsakene til at små produsenter har andre kornsorter kan være manglende evne til investeringer for å møte utfordringene med klimaendringer, eller innføring av strengere regionale klima- og miljøkrav gjeldende for alle. Disse tiltakene rammer de små og mellomstore hardere fordi de ikke har samme mulighet til å kompensere ved å øke arealet. Dønnum mfl. konkluderer med at «teknologiutviklingen og miljø- og bærekraftskravene øker investeringsbehovet langt ut over økonomisk bæreevne til dagens kornbønder med en snittstørrelse rundt 300 daa». Dette berører Telemark fordi gjennomsnittsarealet for korn i fylket var på under 200 dekar i 2024.

2.4 Husdyrproduksjon

I Telemark er 68 prosent av jordbruksarealet grovfôr. Fylket er godt egnet for matproduksjon basert på grovfôr både fra innmark og utmark. Fylket har også store utmarksressurser, hvorav 94 prosent av arealet kan regnes som tilgjengelig utmarksbeiteareal (Rekdal, 2021). Av dette arealet kan 38 prosent regnes som godt beite og 12 prosent som svært godt beite (ibid.).

I perioden 2004 til 2024 har antall bruk med husdyr i Telemark gått ned med 36 prosent. Det er størst fall i antall gårdsbruk med slaktekylling, svin, kumelk og høner. Det er fortsatt en økning i antall gårdsbruk med ammeku. Tabell 03790 viser ikke tall for slaktekylling for landet som helhet i 2024, og tallet for samme år for Telemark er fra Statsforvalteren i Vestfold og Telemark. I SSBs tall stemmer ikke tallene for ammeku og melkeku med tall for kyr i alt.

Tabell 14 Antall jordbruksbedrifter med husdyr totalt og fordelt på husdyrslag i Telemark. Kilde: SSB, tabell 03790

	Jordbruksbedrifter			Endring 2004–2024	
	2004	2014	2024	Telemark	Landet
Jordbruksbedrifter med husdyr i alt	1 058	758	677	-36 %	-37 %
Storfe	412	307	290	-30 %	-48 %
Kyr i alt	352	275	265	-25 %	-48 %
Mjølkekyr	205	103	72	-65 %	-63 %
Ammekyr	161	184	205	27 %	10 %
Vinterforede sauer	518	365	307	-41 %	-28 %
Svin i alt	92	50	30	-67 %	-64 %
Høner	100	63	35	-65 %	-53 %
Slaktekyllinger	7	4	2	-71 %	
Mjølkegeiter	26	19	15	-42 %	-56 %

I Norge har antall storfe falt med 10 prosent fra 2005 til 2025, mens antallet har økt med 14 prosent i Telemark i samme periode. Årsaken er at antall ammekyr er doblet i Telemark, og antall andre storfe har økt med 9 prosent. I Norge totalt er det kun antall ammekyr som har økt, men økningen kompenserer ikke for nedgang i antall melkekyr og annet storfe. I Telemark er antall melkegeit uendret mens det i landet har falt med 29 prosent. Antall alssvin faller mer i Norge totalt enn i Telemark, det samme gjelder antall verpehøner. Antall vinterfôra sau går mer ned i Telemark enn i landet under ett. Det har blitt 12 132 færre vinterfôra sau i Telemark i løpet av de siste 20 årene.

Tabell 15 *Antall husdyr i diverse husdyrproduksjoner. Kilde: SSB, tabell 03791*

	Telemark			Endring 2025–2005	
	2005	2015	2025	Telemark	Norge
Storfe	11 842	12 030	13 502	14 %	-10 %
Kyr i alt	4 266	4 573	5 257	23 %	-3 %
Mjølkekyr	2 611	2 073	1 945	-26 %	-23 %
Ammekyr	1 655	2 500	3 312	100 %	110 %
Andre storfe	7 576	7 457	8 245	9 %	-13 %
Vinterfôra sauer	29 620	24 339	17 488	-41 %	-18 %
Mjølkegeiter	1 759	1 834	1 760	0 %	-29 %
Alssvin i alt	1 532	2 097	1 252	-18 %	-35 %
Slaktesvin	26 943	17 370	..		
Verpehøner	111 030	104 584	90 369	-19 %	24 %
Slaktekyllinger	171 912	207 057	..		

Telemark har både husdyrbruk og planteproduksjon. Jordbruksarealene i Telemark varierer fra god jord med gode dyrkingsforhold sør i fylket til et fjellandbruk med skinnere jord og beiteareal i nord og vest. Fylket har 6 kommuner som er definert som fjellkommune der mer enn 50 prosent av arealet ligger over 700 meter over havet med krevende dyrkingsforhold, med kortere sesong og mindre bruk. Disse kommunene i Telemark er Tinn, Hjartdal, Seljord, Fyresdal, Tokke og Vinje. De hadde til sammen 30 prosent av alle bøndene i fylket, og 28 prosent av alt jordbruksareal i drift i fylket. Det er også her det er aktive beitelag med mange dyr. De fleste melkegeitene, 99 prosent, og sauene, 61 prosent, bor i fjellkommune i Telemark.

Tabell 16 Oversikt over antall husdyr fordelt på kommuner i 2024. Kilde: SSB, tabell 06447

Kommuner	Storfe i alt	Mjølkekyr	Ammekyr	Sauer over 1 år	Mjølkegeiter	Alssvin i alt	Høner
Vinje	1 051	178	249	2 698	1 150	-	7 547
Tokke	500	54	117	2 445	209	-	30
Fyresdal	481	82	108	1 445	-	3	40
Tinn	889	89	260	1 005	90	2	7 519
Hjartdal	928	177	178	1 433	-	-	15
Seljord	1 101	151	221	1 431	119	5	7 521
Totalt fjellkomm.	4 950	731	1 133	10 457	1 568	10	22 672
Porsgrunn	632	83	182	137	-	330	-
Skien	3 036	390	667	701	-	40	368
Notodden	1 135	184	267	634	-	-	7 854
Siljan	484	-	177	27	-	114	-
Bamble	527	87	151	213	-	4	3
Kragerø	104	28	15	696	-	-	-
Drangedal	705	43	248	656	-	-	5 566
Nome	1 143	85	365	743	11	8	7 350
Midt-Telemark	745	111	171	1 002	-	722	31 635
Kviteseid	765	152	160	1 242	-	-	15 033
Nissedal	93	-	38	679	-	-	7
Totalt andre kommuner	9 369	1 163	2 441	6 730	11	1 218	67 816
Totalt alle kommuner	14 319	1 894	3 574	17 187	1 579	1 228	90 488
Fjell kommunens andel	35 %	39 %	32 %	61 %	99 %	1 %	25 %

2.5 Beite, setring og utmarksbruk

Tradisjonelt har setring og bruk av utmarka vært en viktig del av norsk landbruk.

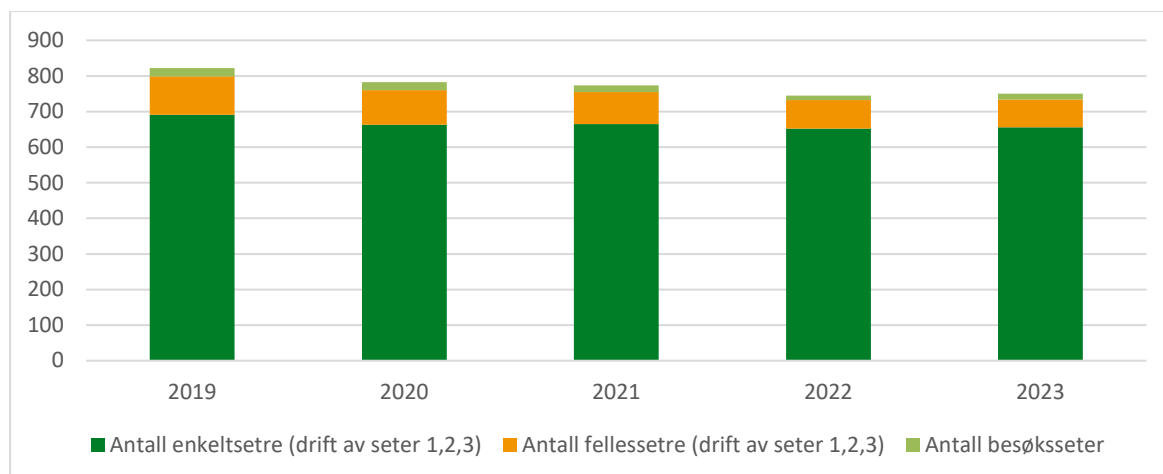
Utvalgte kulturlandskap i Telemark – Hjartdal og Svartdal i Telemark

Utvalgte kulturlandskap i jordbruket (UKL) er en tverrfaglig felles satsing mellom Landbruks- og matdepartementet og Klima- og miljødepartementet.

Formålet med Utvalgte kulturlandskap er å bidra til å sikre verdier knytt til biologisk mangfold, landskap, kulturminne og kulturmiljø, herunder sikre langsiktig skjøtsel og drift i aktive jordbrukslandskap. Statsforvalteren sin landbruksforvaltning er koordinator på regionalt nivå og samarbeider tett med Statsforvalteren si miljøavdeling og kulturminneforvaltninga i fylkeskommunen og Sametinget. Biologisk mangfold er slått av slåttemark, skjøtsel av truede naturtyper, skjøtsel av styvingstrær, soner for pollinerende insekter og hekke- og beiteområder for fugl. Kulturminner og kulturmiljøer er drift av seter, besøkssenter, skjøtsel av automatiske freda kulturminner, steingjerder og bakkemurer samt skjøtsel av kulturhistoriske områder (Statsforvalteren i Vestfold og Telemark).

Tradisjonelt har setring og bruk av utmarka vært en viktig del av norsk landbruk. I 1949 var det 21 812 setre i drift i Norge under ett, mens antallet setre i drift i 2024 var nede i 755 totalt, riktignok en liten økning fra 2023, da det var 750 setre i drift.

Figur 23 Antall setre i drift i Norge fra 2019 til 2023. Kilde: Landbruksdirektoratet, 2025

De siste tallene for fylkesfordelte aktive setre er fra 2022 og viser at Innlandet er det største seterfylket med 57 prosent av alle aktive setre. Tabellen viser at det var 20 aktive setre i Vestfold og Telemark samme år.

Tabell 17 Antall aktive setre fordelt på fylker i 2022 og for Norge totalt med anslag per fylke. Kilde: SSB¹ og AgriAnalyse

	Tallet på setre i 2022	Fordeling per fylke	Tallet på setre i 2023 (fordelt etter tall fra 2022)
Hele landet	781	100 %	750
Innlandet	447	57 %	429
Trøndelag	118	15 %	113
Vestland	69	9 %	66
Oslo/Viken	70	9 %	67
Møre og Romsdal	33	4 %	32
Vestfold og Telemark	20	3 %	19
Nordland	9	1 %	9
Troms og Finnmark	13	2 %	12
Rogaland	:	-	-

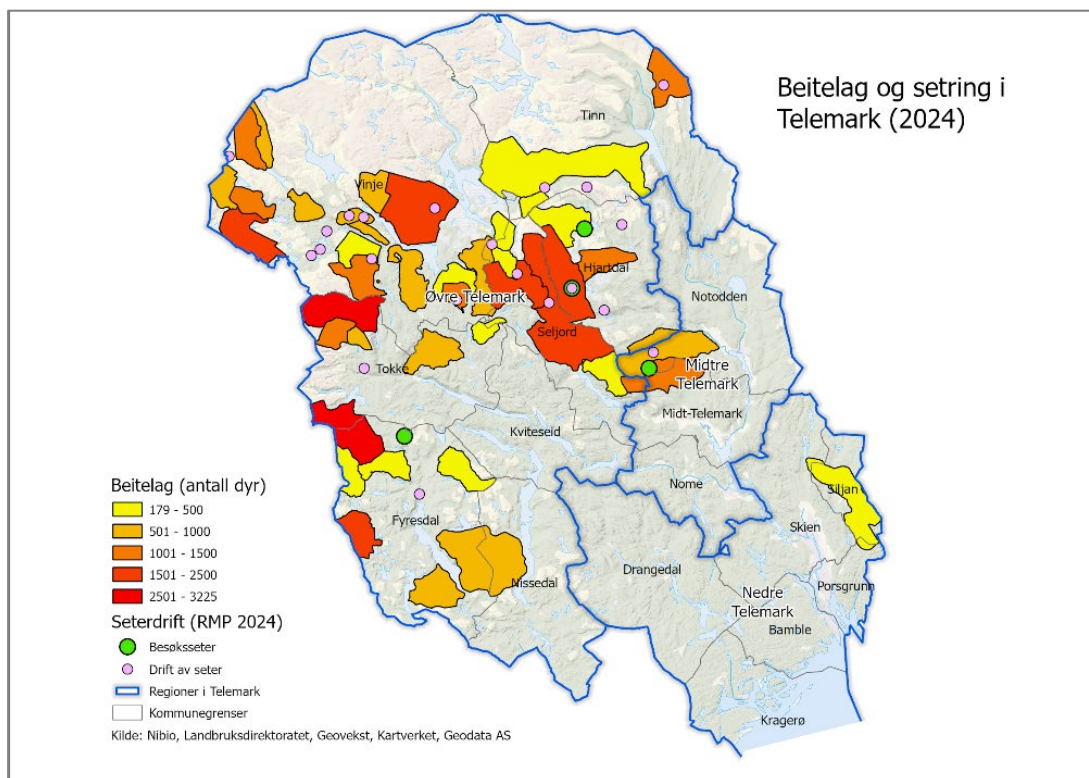
Stølsdrifta en del av vår kulturarv - Budeieeven

Budeieeven er eit nettverk for seterdrift og mjølkeforedling i Telemark og Buskerud. Her er både aktive bruk og tilhengjarar medlemmar. Me utvekslar erfaringar, samarbeider om formidling og sal, m.a. på Dyrsku'n og Mersmak. Her kan du lese om seterdrift og tradisjonar frå gamle dagar og fram til vår tid. Du kan også lese om kvar av medlemmane og kva dei har å by på. Vi ynskjer velkomen til eit møte mellom menneske, husdyr, smak og tradisjon.

<https://budeieeven.no/>

¹ <https://www.ssb.no/jord-skog-jakt-og-fiskeri/jordbruk/artikler/beitebruk-og-seterdrift/tabell-1.talet-pa-setrer.fylke.2022> Lest 04.06.2025

Figur 24 Beitelag og setring i Telemark, 2024. Kilde: NIBIO

I 2024 var det 523 gårdsbruk i Telemark som hadde husdyr på utmarksbeite. Det er en nedgang på 16 prosent fra 2004 til 2024, og nedgangen er større for Telemark enn for Norge totalt. Antall husdyr på beite øker, men det skyldes en stor økning i storfe på utmarksbeite, og økningen i Telemark er større enn for Norge. Telemark har en vekst på 81 prosent, mens landet under ett har en økning på 21 prosent.

Tabell 18 Antall dyr på utmarksbeite i Telemark og antall bruk med dyr på utmarksbeite i 2004–2024. Kilde: SSB, tabell 12660

	Telemark			Endring 2004–2024	
	2004	2014	2024	Telemark	Norge
Jordbruksbedrifter med husdyr på utmarksbeite	620	524	523	-16 %	-12 %
Husdyr i alt på utmarksbeite	68 805	57 614	54 773	-20 %	10 %
Storfe på utmarksbeite	3 520	5 402	6 415	82 %	21 %
Sauer på utmarksbeite	62 841	49 057	42 645	-32 %	-3 %

Telemark har nyttbart beite tilsvarende 6 452 km², hvorav 1 178 km² er over tregrensen (Rekdal, 2021). Beitekapasitet er det dyretallet som gir økt antall kilo kjøtt per dyr samtidig som beitegrunnlaget ikke blir forringet (ibid.). Antall dyr per km² varierer både på dyreslag og på type beite; om det er skogsbeite eller fjellbeite. I tillegg er det både hjort, elg og rein på utmarksbeite i Telemark. Dersom man tar disse forutsetningene i betraktning, er det i Telemark ledig kapasitet for i underkant av 350 000 saueenheter, tilsvarende 75 prosent av beitekapasiteten i fylket.

Tabell 19 Beitekapasitet målt i saueenheter (s.e.) per fylke og for landet totalt. Kilde: Rekdal, 2021

Fylke	Kapasitet	Beitetrykk husdyr	Beitetrykk hjortedyr (rein osv.)	Totalt	Ledig kapasitet
Telemark	463 545	74 916	39 363	114 279	75 %
Oslofjordfylkene	373 299	62 209	32 378	94 587	75 %
Finnmark	981 677	28 277	236 223	264 500	73 %
Nord-Trøndelag	805 603	162 026	88 398	250 424	69 %
Troms	1 035 907	145 422	192 118	337 540	67 %
Nordland	1 240 569	282 333	166 164	448 497	64 %
Hedmark	728 050	183 631	85 569	269 200	63 %
Buskerud	504 880	141 912	46 418	188 330	63 %
Agder	418 448	175 854	33 953	209 807	50 %
Sør-Trøndelag	576 362	220 050	80 537	300 587	48 %
Oppland	724 850	426 258	60 402	486 660	33 %
Møre og Romsdal	426 547	187 270	111 202	298 472	30 %
Sogn og Fjordane	539 663	267 614	113 037	380 651	29 %
Hordaland	446 776	267 550	90 373	357 923	20 %
Rogaland	229 457	219 803	24 699	244 502	-7 %
Norge	9 495 633	2 845 125	1 400 834	4 245 959	55 %

2.6 Økologisk produksjon

Omsetningen av økologiske matvarer i dagligvarehandelen i Norge økte med 7,8 prosent fra 2023 til 2024, og omsetningen av økologiske matvarer utenfor dagligvarehandelen økte med 9,3 prosent. Totalt ble det omsatt økologiske matvarer i dagligvarehandelen for mellom 3,5 og 4 milliarder kroner i 2024. I Nasjonal strategi for økologisk jordbruk 2025–2035 er det en konkret strategi for økt produksjon og omsetning av økologisk melk, korn, frukt og grønt (LMD, 2025).

Jens Eide – Kolonihagen – Rema 1000

Jens Eide holder til i Lillesand og slakter dyr for bønder som tar tilbake slaktet, stykker det opp selv og selger videre fra blant annet egen gård. Jens Eide har mange samarbeidende bønder i Telemark: <https://www.slaktereide.no/gards-butikker>

Jens Eide leverer også varer til Kolonihagen, en virksomhet som i sin helhet er solgt til Rema 1000, og som er merkevare for økologiske produkter i Rema 1000 sine butikker.

<https://www.kolonihagen.no/produkter>.

Statsforvalteren i Vestfold og Telemark har utarbeidet en egen handlingsplan for økologisk produksjon for de to fylkene (Dalen mfl., 2025). Handlingsplanen bygger på at økologisk produksjon utvikles gjennom økte markedsandeler for økologiske produkter.

Handlingsplanen har tittelen «Økt lønnsomhet gjennom markedsarbeid» og inneholder 16 tiltaksområder. De viktigste tiltakene i handlingsplanen for økologisk landbruk handler om å bedre markedsadgangen ved å stimulere til salg gjennom andre kanaler enn dagligvarehandelen, slik som f.eks. offentlig innkjøp, gårdsbutikker, nettbutikker, restauranter, REKO-ringer og selvplukk. Handlingsplanens satsing på markedsarbeid samsvarer med regjeringens nye veileder for mer lokalmat og lokal drikke, fordi denne også vektlegger utvikling innenfor offentlig innkjøp og det merkantile arbeidet hos gårdbrukerne. Handlingsplanen gir også innspill til nasjonale myndigheter om andre tiltak som kan gi volumprodusenter en høyere andel av prisen i butikk.

(Kilde: e-post høringsrunde fylkeskommunen, sommeren 2025)

I Telemark var 6,4 prosent av samlet landbruksareal økologisk areal i 2024. Det er godt over landsgjennomsnittet som er på 4,3 prosent.

Tabell 20 Økologisk areal i Vestfold og Telemark, og hele landet, 2024. Kilde: Debio, 2025

	Økoareal (dekar)	Andel økologisk areal av samlet landbruksareal	Økologisk + karensareal av samlet landbruksareal
Telemark	15 383	6,4 %	7,0 %
Hele landet	423 044	4,3 %	4,6 %
Telemarks andel av landet totalt	3,6 %		

Tabell 21 Økologisk jordbruksareal fordelt på produksjoner, 2024. Kilde: Debio, 2025.

	Økologisk jordbruksareal i Telemark (dekar)	Andel av økologisk areal i Telemark	Økologisk jordbruksareal i hele landet (dekar)	Telemarks andel av økologisk jordbruksareal i hele landet
Eng og innmarksbeite	11 782	77 %	329 118	4 %
Grønn gjødsling	430	3 %	4 780	9 %
Korn	1 839	12 %	66 705	3 %
Poteter	10	0,1 %	823	1 %
Grønnsaker (inkl. erter/bønner og veksthus- kulturer	277	2 %	4 269	6 %
Urter	3	0,02 %	99	3 %
Frukt	333	2 %	2 269	15 %
Bær	306	2 %	1 241	25 %
Annet	403	3 %	11 899	3 %
Totalt	15 383		423 044	4 %

I Telemark var det i 2024 en variert økologisk husdyrproduksjon.

Tabell 22 Økologisk husdyrproduksjon, antall dyr, 2024. Kilde: Debio, 2025.

	Telemark	Hele landet	Telemarks andel
Ammekyr	173	4 672	4 %
Melkekyr	202	6 849	3 %
Andre storfe	572	16 196	4 %
Sauer og lam	1 250	43 068	3 %
Geiter	31	2 403	1 %
Slaktegris	220	3 412	6 %
Verpehøns	6 565	294 026	2 %
Livkyllinger	8 000	230 540	3 %
Kyllinger for slakt	13 500	117 313	12 %

2.7 Andelslandbruk

Andelslandbruk er organisert samarbeid mellom en sammenslutning av forbrukere og gårdbruker. Forbrukerne bidrar med deltakeravgift og arbeidskraft, og får del i gårdens produksjon gjennom sesongen. Gårdbrukeren får dekket budsjetterte kostnader, anstendig betaling og er sikret avsetning for produksjonen, dessuten reduseres risikoen mot variasjoner i avling og varierende produktpris².

² Sitat fra <https://snl.no/andelslandbruk> Lest 02.06.2025.

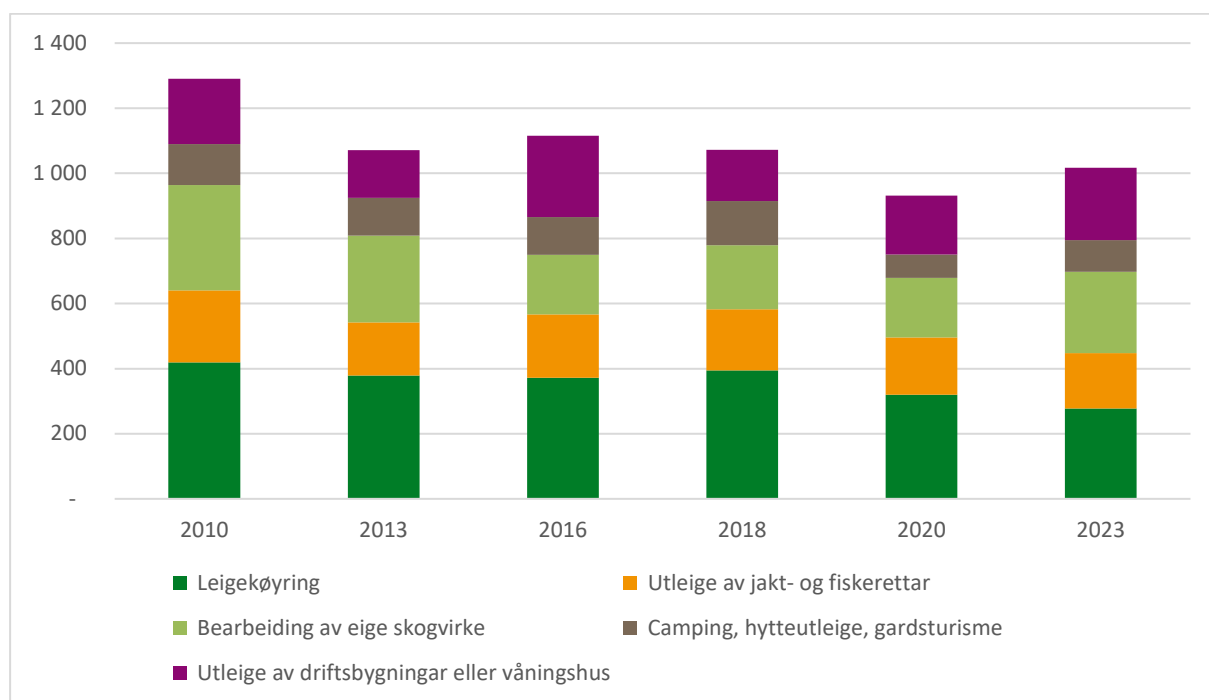
Det er flere andelsgårder i Telemark, f.eks. Bamble Andelsgård, som har frukt, bær og grønnsaker, og prestegårdshagene (se omtale under kap. 2.10, Urbant landbruk). Den største andelsgården er Århus Andelslandbruk i Skien, som eies av Telemark Landbruksselskap, en privat forening eid av 27 av fylkets mangfoldige landbruksorganisasjoner. Telemark Landbruksselskap står bak bl.a. Dyrsku'n i Seljord.

2.8 Tilleggsnæringer

Det var 58 prosent av alle jordbruksbedrifter i landet i 2023 som hadde tilleggsnæringer. 22 prosent drev med leiekjøring eller utleie av jakt- og fiskerettigheter. 4 prosent drev med gardsturisme, utleie av campinghytter osv. Totalt ble det i 2023 lagt ned 6,9 millioner timer i disse aktivitetene, tilsvarende 9 prosent av totalt antall timer i jordbruket i 2023.

I Telemark var det i 2018 61 prosent av gårdbrukerne som hadde tilleggsnæringer (SSB, tabell 14396). Denne andelen har ikke endret seg mye over tid. Det er en reduksjon i antall gårdsbruk totalt, og i antall gårdsbruk som har tilleggsnæringer. I 2010 var det 987 bruk med tilleggsnæringer i Telemark mens det i 2023 var anslagsvis 774 bruk. Tallene for 2020 og 2023 er basert på prosentvis fordeling av tall for det sammenslåtte fylket Vestfold og Telemark med et oppdelt fylke for disse to årene. Tallene viser en økning i antall som leier ut driftsbygning eller våningshus, ellers er det en nedgang på 34 prosent for leiekjøring og 23 prosent for øvrige aktiviteter.

Figur 25 Tilleggsnæringer i Telemark for perioden 2010 til 2023. Kilde: SSB, tabell 14396 for 2010–2018, og AgriAnalyse for 2020 og 2023

2.9 Lokalmat, tjenester, opplevelser og reiseliv

Lokalmat er definert som mat og drikke med lokal identitet, særegen opprinnelse eller spesielle kvaliteter knyttet til produksjonsmetode, tradisjon eller produkthistorie. I 2024 ble det omsatt lokalmat for 12,27 milliarder kroner i Norge (Lokalmat årsmelding 2024).

Matnasjonen Norge

I 2021 kom regjeringen med sin strategi for Matnasjonen Norge. Med strategien prioriterte regjeringen fire innsatsområder som skal bidra til å oppnå visjonen for Matnasjonen Norge:

1. Produksjon av og tilbud om bærekraftig, trygg og sunn mat av høy kvalitet.
2. Skape grunnlag for vekst og verdiskaping i hele landet.
3. Innovasjon og mangfold.
4. Kompetanse, rekruttering og omdømmebygging.

Fylkeskommunene fikk sammen med det regionale partnerskapet ansvar for å følge opp denne strategien lokalt. Som et svar på dette, startet arbeidet med Matregion i Vestfold og Telemark opp i 2022. Prosjektet bisto med kartlegging av muligheter og behov samt forankring hos produsentmiljøer og organisasjoner. Siden fylket ble delt, ble det valgt å dele den videre satsingen i Matrike Vestfold og Matrike Telemark.

Matrike Telemark

Matrike Telemark er en langsiktig satsing på lokalmat, drikke og matkultur i Telemark.

Initiativet er tatt av Telemark fylkeskommune, som også har hovedansvar for satsingen fram til den eventuelt etableres som en selvstendig enhet.

Matrike Telemark skal styrke og synliggjøre regionens unike mat- og drikkeressurser og matkultur gjennom samarbeid mellom lokale produsenter, serveringssteder, reiseliv, offentlig sektor og andre relevante aktører. Satsingen har som mål å bidra til økt verdiskaping, stolthet og konkurransekraft for Telemarks mat- og drikkeaktører, og å gi både innbyggere og tilreisende gode matopplevelser og innsikt i Telemarks rike mattradisjoner.

Matrike Telemark arbeider aktivt for å styrke nettverk, bygge kompetanse, fremme samarbeid og synliggjøre Telemark som en ledende matregion både lokalt og nasjonalt.

Per 01.11.2025 er Anne Skaug Nisi matkoordinator gjennom sin jobb i Telemark fylkeskommune, men det er en ambisjon om at det skal være på plass en matkoordinator ansatt gjennom Telemark Landbruksseksjon innen kort tid.

Les mer på: www.matriketelemark.no

Matskatter fra Telemark

Telemark strekker seg fra kysten til høyfjellet og er en matregion som byr på stor variasjon. Frukt og særlig epler er stort i området rundt Gvarv og Sauherad, og opp under fjellet er oppdrett av røye og kjøttproduksjon viktig. Fra Telemarkslam får du det beste pinnekjøttet av lam på fjellbeite, mens Skreppa lager flatbrødet du vil ha. I Drangedal får ender og gjess beite fritt i grønne enger (kilde: <https://meny.no/matskatter-telemark/>).

Inn på tunet

Mange bønder kombinerer drifta med å tilby tjenester innen f.eks. skole eller helse. Inn på Tunet SA har medlemsgårder i Telemark som har ulike tilbud tilpasset alle nivå og aldre. De fleste tilbudene er rettet mot oppvekst og opplæring, arbeid og arbeidstrening samt helse og omsorg. Per mars 2025 har Inn på Tunet Norge SA 189 gårder fordelt på hele landet. I Telemark var det 8 medlemsbedrifter i 2025, inkludert noen som er i prosess for å bli medlemmer. Et eksempel er Seljebakken som har grønnsaker, frukt og bær til eget bruk samt noen geiter og ender. Inn på Tunet-tilbudet på gården er trivsel og mestring gjennom praktiske oppgaver på gården, oppgaver tilpasset den enkelte deltaker³.

Reiseliv

Ifølge satellittregnskap for reiselivet for 2024 var samlet turistkonsum i Norge på 147,8 milliarder kroner. I oversikten over tilleggsnæringer i jordbruket var det 1 320 gårdsbruk i 2023 som var tilknyttet reiseliv. Hanen er en organisasjon som markedsfører gårder som driver med turisme enten det dreier seg om lokalmat eller overnatting. I Telemark er det mange tilbydere⁴, bl.a. et bygdetun, en landhandel og Bolkesjø gård.

Urbant landbruk

Tettstedene i Norge har vokst, og i 2024 bodde 83 prosent av alle i Norge i et tettsted. Et tettsted er en hussamling hvor det bor mer enn 200 personer. I Telemark var andelen personer som bor i tettsted 79 prosent i 2024. I Skien favner urbant landbruk bredt. Det er villahager, skolehager, takhager og matproduksjon i parker og bakgårder. Det er økologisk produksjon, og konvensjonell. Det er flere av de store bykommunene i Telemark som har inkludert urbant landbruk i sine arealplaner. Et eksempel er prestegårdshagene, her fra Porsgrunn.

³ <https://innpatunet.no/seljebakken-smabruk/> Lest 05.06.2025

⁴ <https://www.hanen.no/bedrift/fylke/telemark> Lest 05.06.2025

OM PRESTEGÅRDSHAGENE

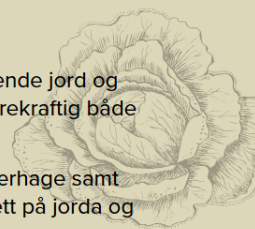
Rett utenfor Porsgrunn by, på gamle Eidanger prestegård, finner du et lite paradys med levende jord og eld-gammel skog. Prestegårdshagene er en oase for økologisk og bærekraftig landbruk. Bærekraftig både for naturen og for menneskene.

Her finner du et uforpliktende fellesskap, med grønnsakshage, urtehage, blomsterhage, bærhage samt hage for skoleelever og hage for bydyrkere. I Prestegårdshagene har vi gode opplevelser, tett på jorda og naturen.

Du kan velge om du vil bli andelshaver – og få helt ferske grønnsaker, urter og bær og/eller blomster gjennom hele sesongen – om du bare vil være støttemedlem, eller om du vil være med på kurs og sosiale arrangementer. Det er også mulig å bare komme hit og se, gå en tur eller nyte fuglesangen i skogen rundt gården.

Prestegårdshagene er et fristed der skuldrene kan senke seg i rolige og inspirerende omgivelser, omgitt av skog, jorder, vakre blomster og hyggelige mennesker.

Velkommen til Porsgrunns grønne lunge!

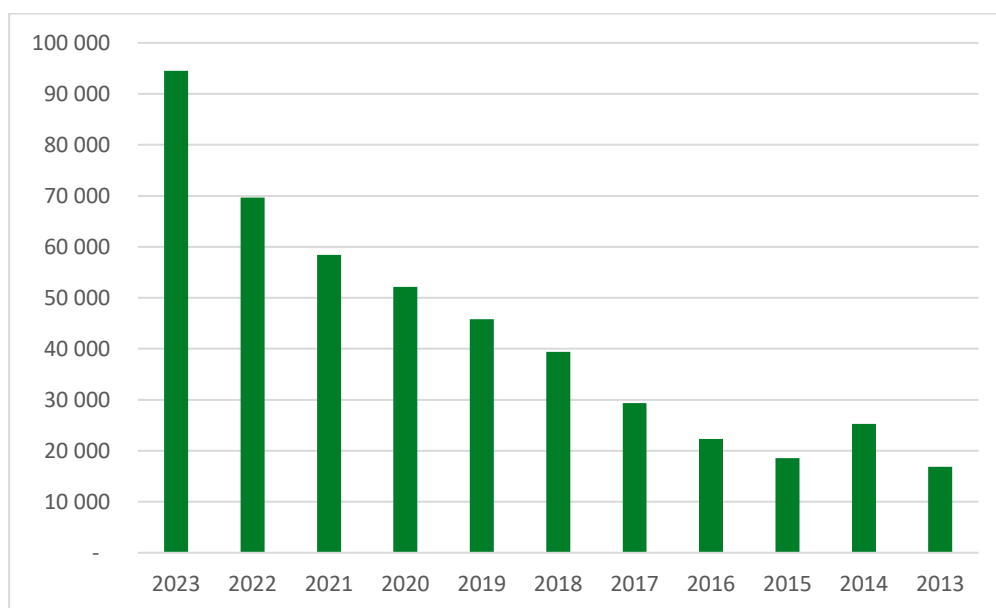

2.10 Bioenergi

I Landbrukets klimaplan er fossilfri maskinpark, fossilfri oppvarming og bruk av husdyrgjødsel i biogassanlegg tre av satsingsområda (Riksrevisjonen, 2025). Biogass kan også spille en viktig rolle i landbruket når det gjelder næringsutvikling og økt verdiskaping, både som leverandør av råstoff til bioenergiproduksjon og som leverandør av biovarme til andre sektorer.

Bioenergi kommer direkte eller indirekte fra biologisk materiale, som planteprodukter, gjødsel og skogsavfall, og brukes bl.a. til produksjon av varme, elektrisitet og drivstoff. Det er god tilgang på energivirke til produksjon av biovarme i fylket, og avvirkning av tømmer til ved har økt med 460 prosent fra 2013 til 2023.

Figur 26 Avvirkning til ved i m³ i Telemark (2019 er et snitt-tall). Kilde: Statsforvalteren i Vestfold og Telemark; Landbruksdirektoratet

Det er etablert flere biovarmeanlegg som kan forsyne ett eller flere hus med varme, samt at flis og bark blir brukt som råstoff til oppvarming. Både flis, pellets og halm, ved og hestemøkk (i kombinasjon med flis eller halm) blir benyttet som biobrensel i Telemark. Det finnes også større bioenergianlegg i fylket, som for eksempel i Skien der store deler av Skien sentrum, inkludert sykehuset, får varme fra Skien Fjernvarme. Nome videregående skole, naturbruksavdeling Søve har eget biogassanlegg. Telemark Technologies⁵ satser på salg av gårdsanlegg.

Figur 27 Oppslag i NRK om biogassanlegg på et gårdsbruk i fylket. Kilde: NRK

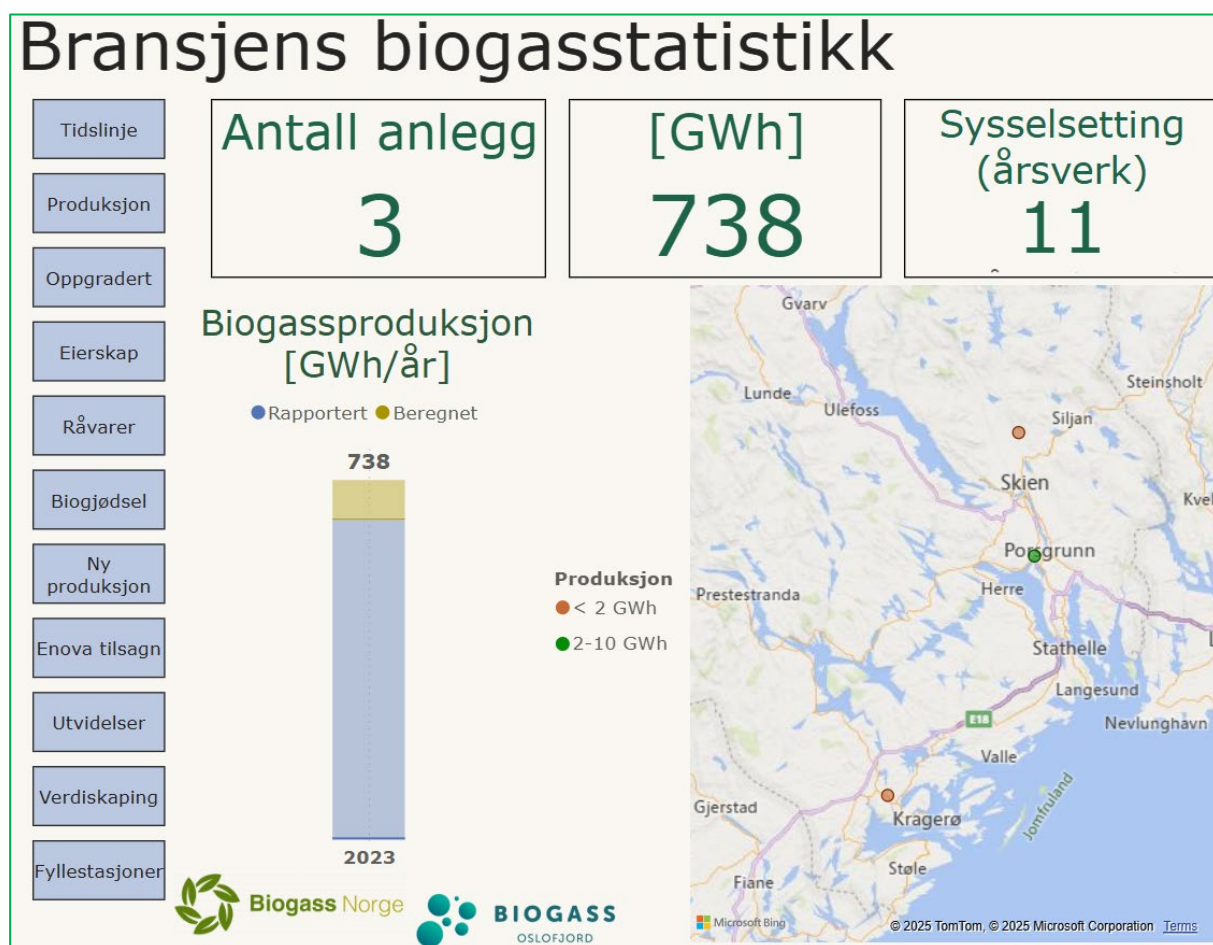
Saken oppsummert:

- Brødrene Kristian og Sven Ingvar Skilbred fra Skien har investert 10 millioner kroner i et nytt biogassanlegg på gården sin.

Vis mer

⁵ <https://telemarktechnologies.no/biogassanlegg/> Lest 06.06.2025.

Figur 28 Biogassanlegg i Telemark per 2023. Kilde:
<https://biogassoslofjord.no/dokument/biogasstatistikken-2023/>

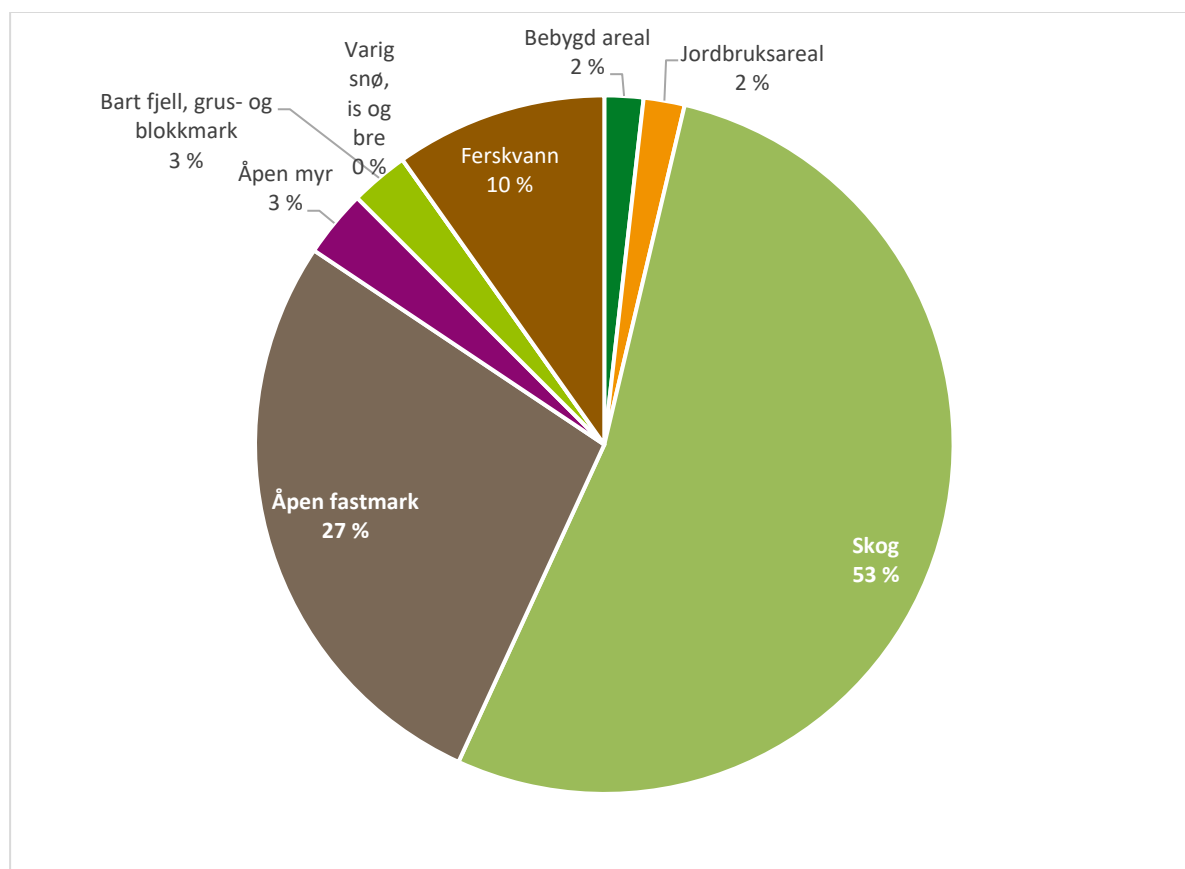
3 Skogbruk og skogindustri i Telemark

Telemark med sine store skogområder, elver og utskipningshavner, samt lang erfaring med tradisjonell industriproduksjon, gir et godt grunnlag for skogbruk med tilhørende industri i fylket. Ressursene fra skogen har vært og er viktige på veldig mange områder. Skogen bidrar også med trevirke til oppvarming og bygningsmaterialer, den byr på flotte naturopplevelser og rekreasjon for oss mennesker, og ikke minst er den leveområdet til svært mange andre arter.

3.1 Areal og struktur

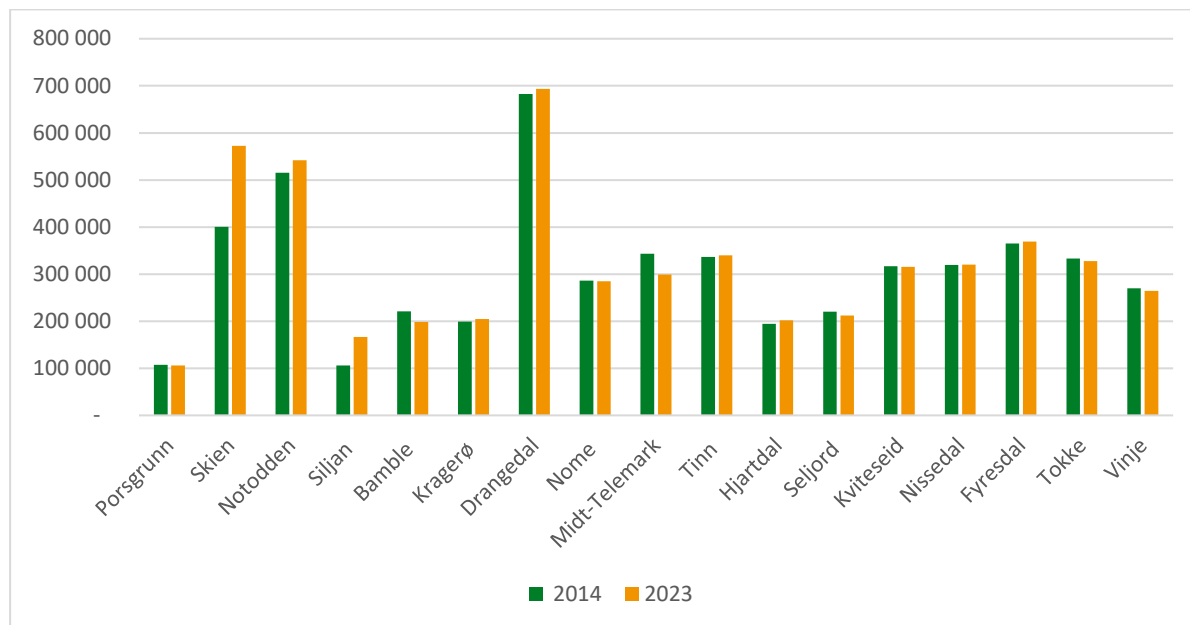
I Telemark er 53 prosent av arealet kledd med skog, hvorav 67 prosent er produktiv skog. Kun 2 prosent av arealet er bebygd, og 27 prosent er åpen fastmark, dvs. areal som ikke er myr, jordbruksareal, skog, bebygd eller brukt til samferdsel (NIBIO, AR5).

Figur 29 Arealfordeling i Telemark i 2024. Kilde: SSB, tabell 12942

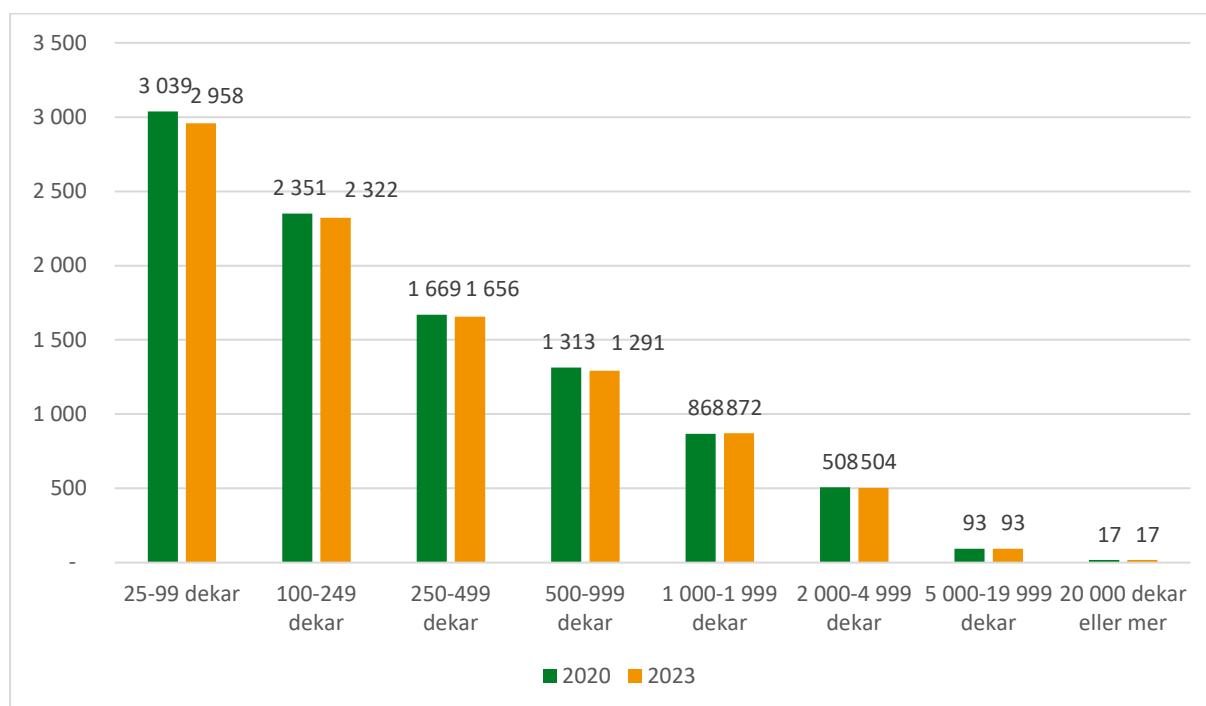
Telemark hadde 5,4 millioner dekar produktivt skogareal i 2023. Det er mest produktiv skog i Drangedal, Skien og Notodden.

Figur 30 Oversikt over produktivt skogareal i Telemark, i dekar for 2014 og 2023. Kilde: SSB, tabell 07366

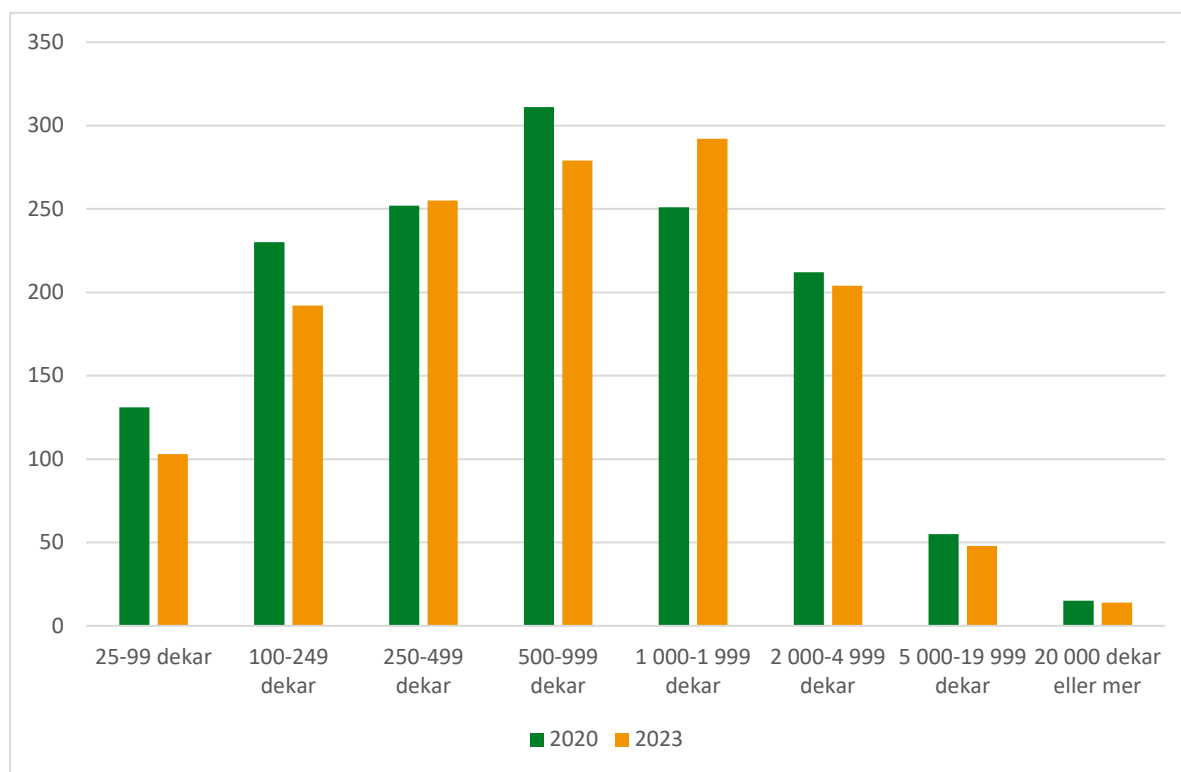
Tall for skogeiendommer er ikke oppdatert for fylkene per 2024, og figur 30 og 31 viser tall for Vestfold og Telemark slått sammen. Tall fra 2023 viser at det er flest bruk med eiendommer mellom 25 og 100 dekar i fylket. I figuren har vi satt inn at antall skogeiendommer for de største arealene er uendret, da SSB ikke oppgir antallet etter 2021. Årsaken til manglende tall er at eiendommene ikke skal bli identifisert.

Figur 31 Skogseiendommer etter størrelse for Vestfold og Telemark i 2020 og 202. Kilde: SSB, tabell 06307.

Selv om det er flest skogseiendommer under 100 dekar, er det flest mellom 500 og 2000 dekar som avvirker tømmer for salg.

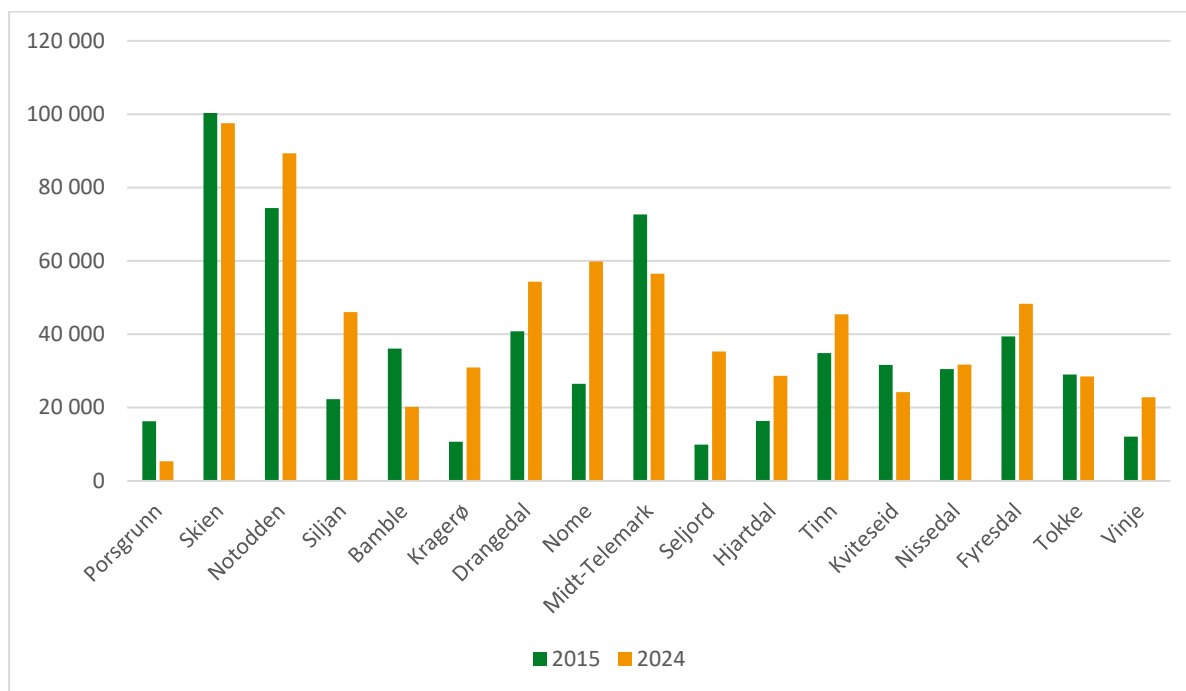
Figur 32 Skogseiendommer skogavvirkning for salg fordelt på størrelse i Vestfold og Telemark i 2020 og i 2023. Kilde: SSB, tabell 06307

3.2 Avvirkning

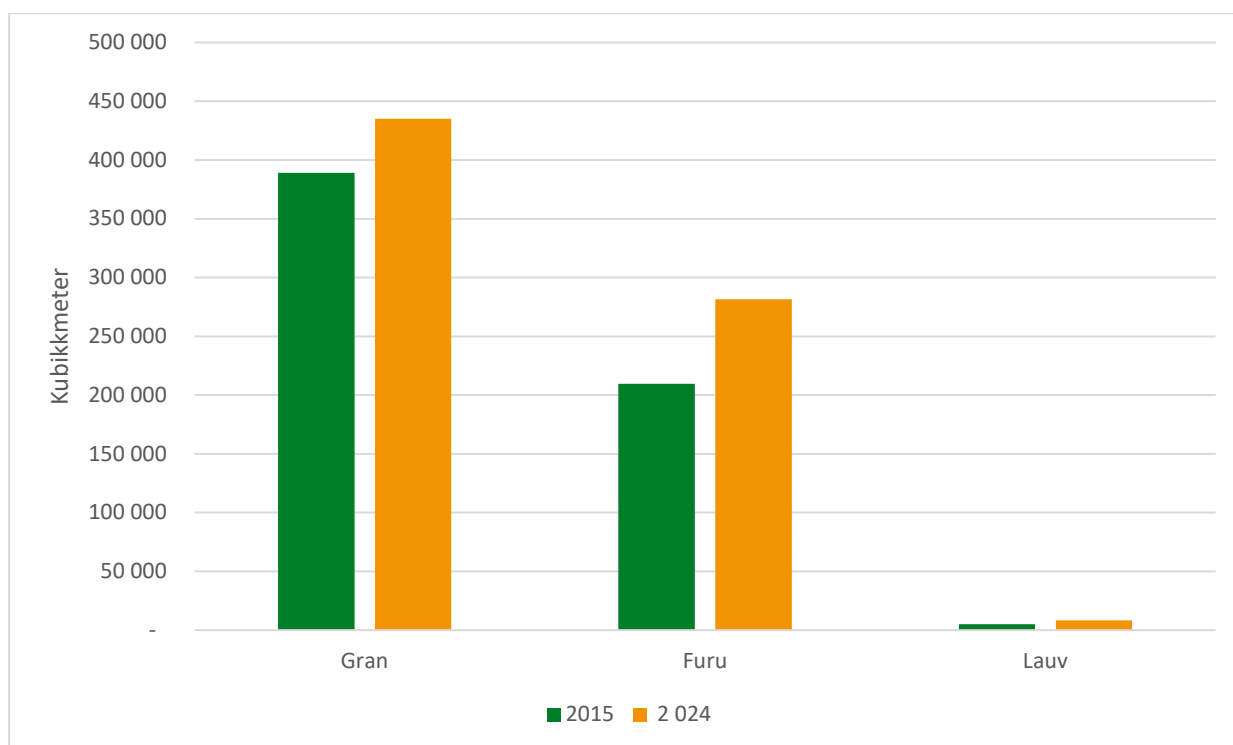
Telemark har økt avvirkning av tømmer for salg fra 2015 til 2024 med 20 prosent. Det er Skien og Notodden som er de største skogkommunene i Telemark, med en avvirkning på om lag 100 000 kubikk per år.

Figur 33 Avvirkning av skog for salg per kommune i Telemark målt i m³. Kilde: SSB, tabell 03795

Skogavvirkning for salg fordelt på treslag viser at det er størst avvirkning av gran, mens økningen i avvirkning er størst for løvtrær, en økning på 63 prosent mot en økning av gran på 12 prosent.

Figur 34 Skogavvirkning for salg fordelt på treslag i Telemark i 2015 og 2024. Kilde: SSB

3.3 Verdiskaping og sysselsetting basert på skog

Aktiviteten i norsk jord- og skogbruk understøtter ikke bare sysselsetting og verdiskaping i egen næring, men bidrar også til sysselsetting og verdiskaping for andre næringer både i oppstrøms- og nedstrømsleddet.

AgriAnalyse, som underpartner, har sammen med Menon Economics på oppdrag fra Landbruks- og matdepartementet (LMD) gjennomført en ringvirkningsanalyse på fylkesnivå, hvor vi har kartlagt hvilken betydning landbruket har for andre næringer. I denne rapporten⁶ er ringvirkninger definert som innkjøp av varer og tjenester fra landbruket, dvs. oppstrømsaktivitet. I disse beregningene, som er bygget på Menons ringvirkningsmodell, inngår ikke bare de direkte innkjøpene til bonden/skogarbeideren fra leverandører (1. leddsringvirkninger), men også innkjøp som leverandører igjen har fra sine underleverandører (2.–10. leddsringvirkninger). I tillegg til oppstrømsaktiviteten er det i rapporten kartlagt og gjennomført en deskriptiv analyse av nedstrømsaktiviteten, dvs. bedrifter og næringer som på sin side kjøper varer fra landbruket.

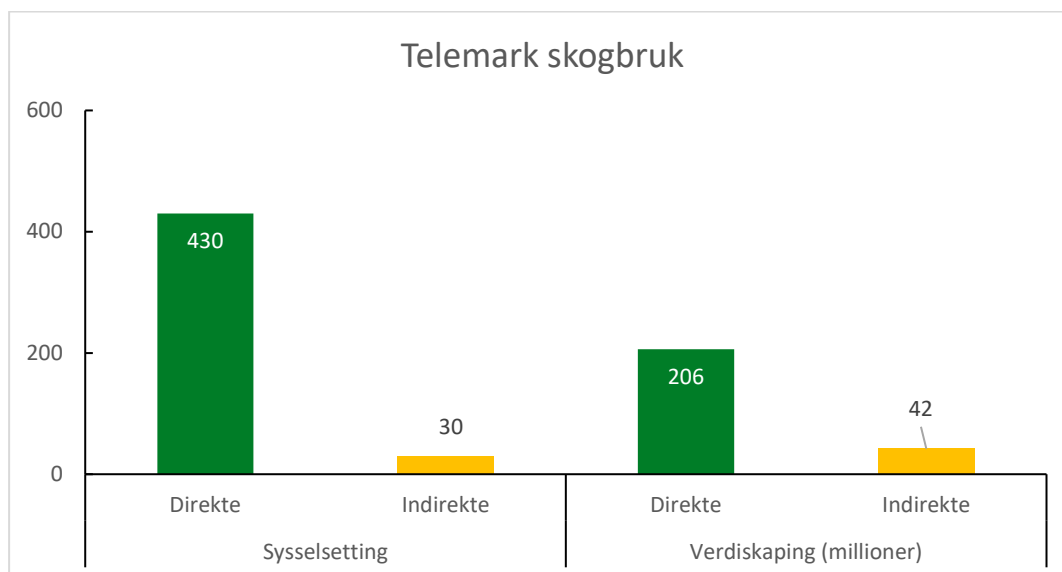
Boks 3.1 Oppstrøms- og nedstrømsaktivitet

Med **oppstrøms** menes aktivitet før selve produksjonen i landbruket, og dekker derfor innkjøp av varer og tjenester som landbruket har fra leverandører. For jordbruket kan dette være alt fra innkjøp av kraftfôr og gjødsel til mer generiske produkter slik som gårdsforsikring og emballasje. Med **nedstrøms** menes aktiviteten i sluttledet av verdikjeden, og dekker derfor innkjøp av varer fra jordbruket. Det meste av råvarene som produseres i jordbruket, går til næringsmiddelindustrien, mens for skogbruket er trelast -og trevareindustrien sammen med papirindustrien de viktigste innkjøperne.

I motsetning til andre næringer er ringvirkningene fra oppstrømssiden innenfor skogbruket svært lave. Dette henger sammen med at skogbruket har store innkjøp internt i egen næring slik dette defineres i SSBs næringsstandard. I følge Menons ringvirkningsmodell kan 118 av de totalt 430 sysselsatte i fylkets skogbruksnæring knyttes til interne innkjøp av skogbrukstjenester. Et typisk eksempel er skogeiere som kjøper inn tjenester som hogst, skjøtsel og beplantning fra selskaper og entreprenører som også kategoriseres som en del av skogbruksnæringen. Beregningene fra rapporten viser på bakgrunn av dette at skogbruket i Telemark kun skapte 30 arbeidsplasser i oppstrømsaktivitet og ga grobunn for en verdiskaping på 42 millioner utenfor egen næring. Med dette skaper hver ansatt i skognæringen i Telemark 0,07 ansatte i andre næringer i fylket på oppstrømsleddet.

⁶ <https://www.regjeringen.no/contentassets/e479a0db612a4d66996a31d73ef044a4/menon-rapport-77.-ringvirkninger-av-landbruksbasert-naring.pdf>

Figur 35 Ringvirkninger oppstrømsaktivitet i Telemark fra jordbruket, 2023. Kilde: Menon Economics

Bildet er derimot helt motsatt når det gjelder nedstrømsaktiviteten, og de indirekte effektene fra skogbruket i denne delen av verdikjeden er betydelig større. På nedstrømssiden er de viktigste konsumentene av skogbrukets råvarer trelast- og trevareindustrien (næring 16) samt produksjonen av papir og papirprodukter (næring 17). Det finnes også innslag av skogbasert kjemisk industri i Norge, men den er ikke lokalisert til Telemark fylke. Ifølge Menon sine beregninger ble det generert en verdiskaping i skogbasert industri i Telemark på 142 millioner kroner i 2023, og ifølge SSB var det 313 sysselsatte i denne delen av industrien, som til sammen består av 110 bedrifter. De største bedriftene i trelast- og trevareindustrien i 2023 i Telemark var Hasås AS, avd. Telemarksbruket og Kebony Norge AS, mens når det gjelder papirindustri finnes det kun én aktør i fylket, Vafos Pulp i Kragerø. Trelast- og trevareindustrien er med andre ord Telemark-skogbrukets viktigste sluttbrukerkunder, med over 85 prosent av både sysselsettingen og verdiskapingen på nedstrømssiden. Det er dog viktig å trekke fram at Kebony AS har avviklet produksjonen sin i Skien fra og med mars 2025, noe som framover vil gi redusert sysselsetting og verdiskaping på nedstrømssiden.

Hvor sterkt er så avhengighetsforholdet mellom skogbruket og skogbruksbasert industri i Telemark? Trelast- og trevareindustrien kan grovt sett deles inn i to: sagbruk som produserer trelast og produsenter av trevarer som bl.a. omfatter bygningsartikler slik som finérplater, vinduer og monteringsferdige hus. Sagbruk har tradisjonelt blitt lokalisert i nærheten av råstoffet, og vi legger derfor til grunn at fylkets trelastbedrifter er avhengig av fylkets skogsråstoff. Trevareindustrien er trolig i noe mindre grad avhengig av lokalt råstoff da også andre komponenter inngår i produksjonsprosessen, men for å ivareta sammenlignbarheten med andre ringvirkningsstudier gjennomført for Telemark og øvrige fylker, vil vi likevel forutsette at også denne delen av treindustrien er avhengig av lokalt trevirke. Papirindustrien baserer seg i stor grad på lokalt råstoff, og vi antar derfor at næringen er avhengig av dette råstoffet for å drive sin aktivitet. På bakgrunn av disse forutsetningene betyr dette at hver sysselsatt i skogindustrien danner grunnlag for 0,73 sysselsatt i nedstrømsaktivitet. Samlet sett

skaper hver sysselsatt i skogbruket 0,8 arbeidsplasser i Telemark fylke. Man kan derimot også argumentere for at den reelle sysselsettingsmultiplikatoren er enda noe høyere enn det som kommer fram i tabell 3.1, dersom man inkluderer offentlig ansatte som jobber i fylket på grunn av skogbruket, og indirekte virkninger lengre ned i nedstrømskjeden.

Tabell 23 Sysselsetting i skogbrukets verdikjede og sysselsettingsmultiplikator i Telemark i 2023. Kilde: SSB og Menon Economics

	Direkte skogbruk	Oppstrømsledd	Nedstrømsledd	Totalt
Sysselsetting	430	30	313	773
		Oppstrømsledd	Nedstrømsledd	Totalt
Sysselsettingsmultiplikator		0,07	0,73	0,8

Ser man på effekter på kommunenivå, var skogbasert industri klart størst i Skien kommune i 2023 med til sammen 82 sysselsatte. Her var særlig trelastprodusenten Kebony AS⁷ en viktig aktør med sine 42 sysselsatte, etterfulgt av trevareprodusentene Safe Exit og T. Midgaard & Co. AS.

Kragerø er den nest største skogindustrikommunen i fylket etter Skien. Her er fylkets eneste papirprodusent etablert (Vafso Pulp), og i tillegg har trelastprodusent Moelven Sør-Tre sine lokaler her. På tredjeplass finne man Midt-Telemark hvor Hasås AS, avd. Telemark har sitt hovedsete.

Tallene fra SSB etter arbeidssted viser som nevnt ovenfor, at det var 313 sysselsatte innenfor skogbasert industri i Telemark. Dersom man ser på sysselsettingstall etter bosted, viser tall fra SSB at det også er en del bosatte personer i Telemark som jobber i trelast- og trevareindustri i andre nærliggende fylker. Tallene fra SSB viser at det i 2023 var 70 flere personer som jobbet i skogbasert industri i fylket enn det var arbeidsplasser i samme næring.

⁷ Produksjonen i anlegget i Skien ble avviklet i mars 2025: [Norsk tresatsing gir opp produksjonen i Norge, Finansavisen](#)

Tabell 24 Bedrifter med flere enn 10 ansatte innen skogbasert industri i Telemark siste regnskapsår (2023). Kilde: Proff.no og Brønnøysundregistrene

Navn	Næringskode 1. beskrivelse	Antall ansatte	Drifts- inntekter (omsetning) i 2023 i tusen kroner	Kom.	Kom- mune
HASÅS AS AVD PRODUKSJON TELEMARKSBRUKET	Saging, høvling og impregnering av tre	44	391 824 ⁸		Midt- Telemar k
VAFOS PULP AS	Produksjon av papirmasse	43	137 928		Kragerø
KEBONY NORGE AS	Saging, høvling og impregnering av tre	42	245 591	Avviklet i 2025	Skien
MOELVEN SØR-TRE AS	Saging, høvling og impregnering av tre	21	85 899		Kragerø
SAFE EXIT AS	Produksjon av bygningsartikler	17	31 913		Skien
AKTIV LEK AS	Produksjon av andre trevarer og varer av kork, strå og flettematerialer	12	26 492		Fyresdal
AVEN HOLMESTRAND AS AVD SOLVANG	Produksjon av treemballasje	11	28 198		Prosgru nn
ØYFJELL SAG OG HØVLERI AS	Saging, høvling og impregnering av tre	11	12 701		Vinje
NORDAN, AVD. PORSGRUNN	Trevarer, inkl. bygningsvarer	11	31 724		Porsgru nn
RORGEMOEN RÅBYGG AS	Produksjon av monteringsferdige hus	10	9 046		Vinje
T MIDGAARD & CO AS	Produksjon av andre trevarer og varer av kork, strå og flettematerialer	10	3 148		Skien
TINNOSET SAG AS	Saging, høvling og impregnering av tre	9	12 728		Notodde n
AVEN HOLMESTRAND AS AVD THINGSTAD	Produksjon av treemballasje	9	23 071		Porsgru nn
BJERVAMOEN TREVARE AS	Produksjon av bygningsartikler	7	9 770		Nome
FYRESDAL SAG OG BYGG AS	Saging, høvling og impregnering av tre	7	15 787		Fyresdal
BESLAGEXPERTEN AS	Produksjon av bygningsartikler	5	23 917		Kragerø

Utviklingen over tid for skogbasert industri viser en klar nedgang i antall sysselsatte fra 2010 til 2023, med et fall på 131 personer. De siste fem årene har sysselsettingen i næringen derimot vært relativt stabil, se figur 34.

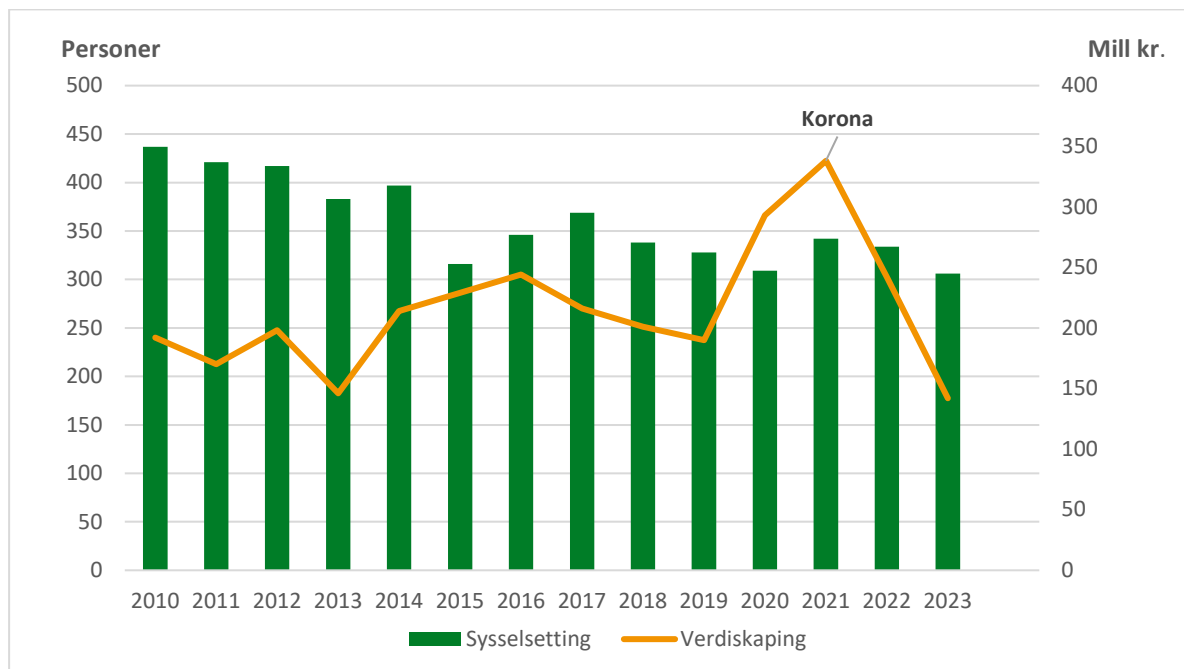
Når det gjelder verdiskapingen, opplevde skogbasert industri i Telemark, og særlig trelast- og trevareindustrien, en svært god periode under koronaårene med et toppunkt i 2021 på 334 millioner kroner i verdiskaping. Dette hang bl.a. sammen med koronarestriksjoner, som førte til en generell vridning i nordmenns forbruk bort fra tjenester og mot varekonsum, og i tillegg brukte mange husholdninger tiden på oppussing da store deler av samfunnet var stengt ned. En annen viktig driver bak den høye verdiskapingen var sterk prisvekst på trevarer bl.a. forårsaket av et utbrudd av barkbiller i Canada.

De siste årene har pilene derimot pekt nedover for næringen med en verdiskapingsnedgang på nesten 60 prosent i løpet av kun to år. Lavere aktivitet i bygg- og anleggsnæringen med

⁸ Omsetningstall for Hasås AS avd. Telemarksbruket er ikke tilgjengelig da Telemarksbruket ble fusjonert med Hasås høsten 2023. Omsetning som oppgis i tabellen, er for hele foretaket Hasås AS, inkludert avdelingene på Eikås og Kodal.

begrenset igangsettelse av nye boliger, og redusert etterspørsel fra husholdningene etter byggevarer forklarer sammen med økende kostnader den fallende utviklingen.

Figur 36 Utvikling i sysselsetting og verdiskaping for skogbasert industri i Telemark. 2010–2023. Kilde: SSB og Menon Economics

Nedgangen i trelastindustrien er landsomfattende og har også påvirket næringer i Telemark, se omtale av et eksempel fra fylket i tekstboks 3.2.

Boks 3.2 Avvikling av Kebony sitt produksjonsanlegg i Skien

Kebony er en norsk trelastprodusent kjent for sin miljøvennlige teknologi som forbedrer egenskapene til mykt trevirke, som furu, ved hjelp av en biobasert væske. Denne prosessen gir treverket egenskaper som økt hardhet, holdbarhet og dimensjonsstabilitet, noe som gjør det til et bærekraftig alternativ til tropisk hardtre. Kebony-treverk brukes blant annet til terrasser, kledning og båtdekk, og er kjent for å være vedlikeholdsfritt og motstandsdyktig mot råte.

I mars 2025 ble Kebony sitt produksjonsanlegg i Skien nedlagt, noe som vil føre til at rundt 46 av 58 ansatte mister jobben. Bakgrunnen for nedleggelsen er en utfordrende markedssituasjon, høye kostnader og lavere etterspørsel, som har gjort det økonomisk uholdbart å opprettholde driften i Skien. Produksjonen vil heretter foregå ved selskapets fabrikk i Antwerpen, Belgia. Kebony planlegger å beholde 10–12 ansatte i Skien innen salg og markedsføring, og har uttrykt et ønske om å støtte de berørte ansatte i overgangen.

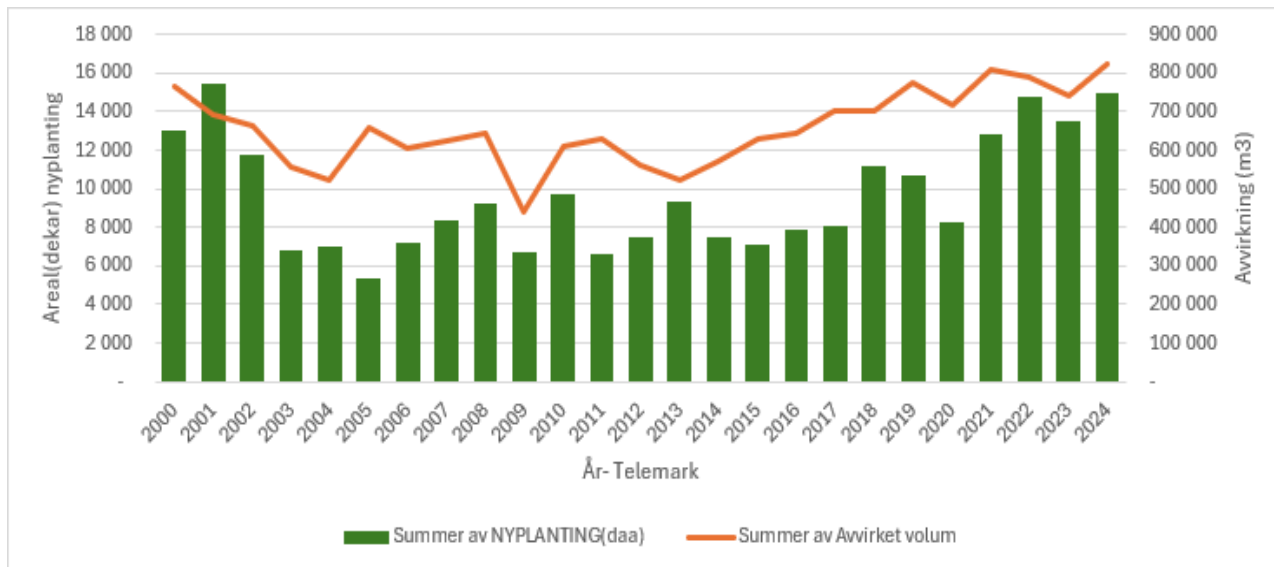

3.4 Skogkultur

Tiltakene og investeringene som er nødvendig for å få fram ny kvalitetsskog etter hogst, regnes som skogkultur. De to viktigste skogkulturtiltakene er foryngelse ved nyplanting og ungskogpleie. I tillegg investeres det også i markberedning, grøfte- og bekkerens og

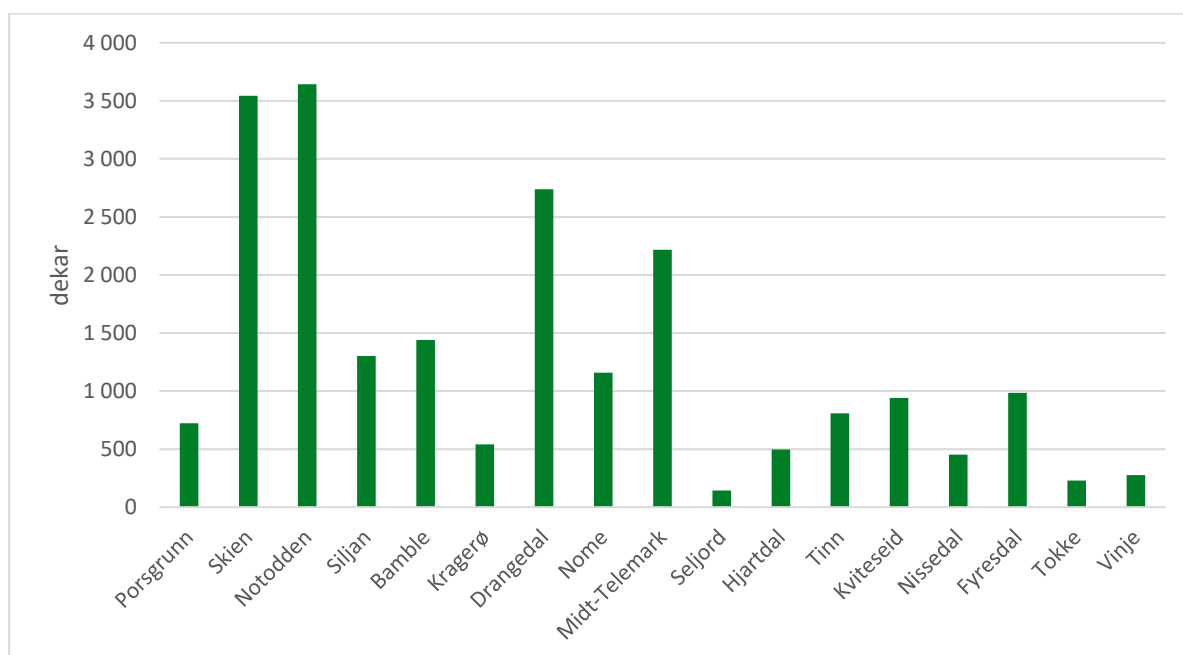
flaterydding for planting. Antall planter til nyplanting og suppleringsplanting har økt med 70 prosent fra 2013 til 2023.

Figur 37 Nyplanting og avvirkning i Telemark. Kilde: Statsforvalteren i Vestfold og Telemark

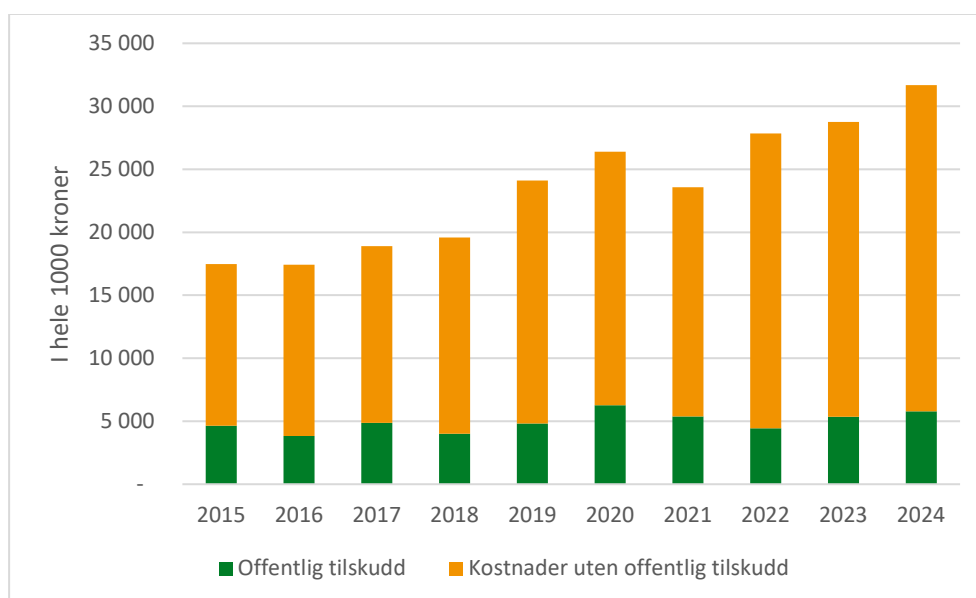
Ungskogpleie er et av de viktigste tiltakene for å oppnå god kvalitet, høy økonomisk verdi og valgmuligheter i bestanden av trær i framtida. Ungskogpleie trekkes også fram som et viktig klimatiltak i Klimakur 2020 fordi det kan bidra til både økt CO₂-opptak og høyere kvalitet på tømmeret. Høyere kvalitet vil videre gi høyere sagtømmerandel, som igjen gjør at mer av trevirket kan brukes i varige treprodukter og dermed gi lagring av karbon over en lengre tidsperiode (e-post fra Statsforvalteren 8.10.2024). Selv om ungskogpleie er et lønnsomt og viktig tiltak både for å øke verdiproduksjonen i en bestand og for å øke det årlige CO₂-opptaket i skog, har det i mange år vært gjennomført mindre ungskogpleie enn det har vært behov for. Høy avvirkning de siste årene i tillegg til etterslepet som må tas igjen, gjør at behovet for ungskogpleie vil øke fremover. Ungskogpleieaktiviteten henger sammen med avvirkningen for salg, og målt i areal er det gjennomført mest ungskogpleie på de største eiendommene.

Figur 38 Ungskogpleie fordelt på areal per kommune i 2024. Kilde: Statsforvalteren i Vestfold og Telemark

Kostnader til skogkultur i Telemark har økt med 81 prosent fra 2015 til 2024. De offentlige tilskuddene har økt med 20 prosent, mens totale kostnader uten tilskudd har økt med 102 prosent i perioden.

Figur 39 Kostnader bruk til skogkultur 2015–2024 målt i hele 1000 kroner, løpende priser. Kilde: SSB, tabell 06108

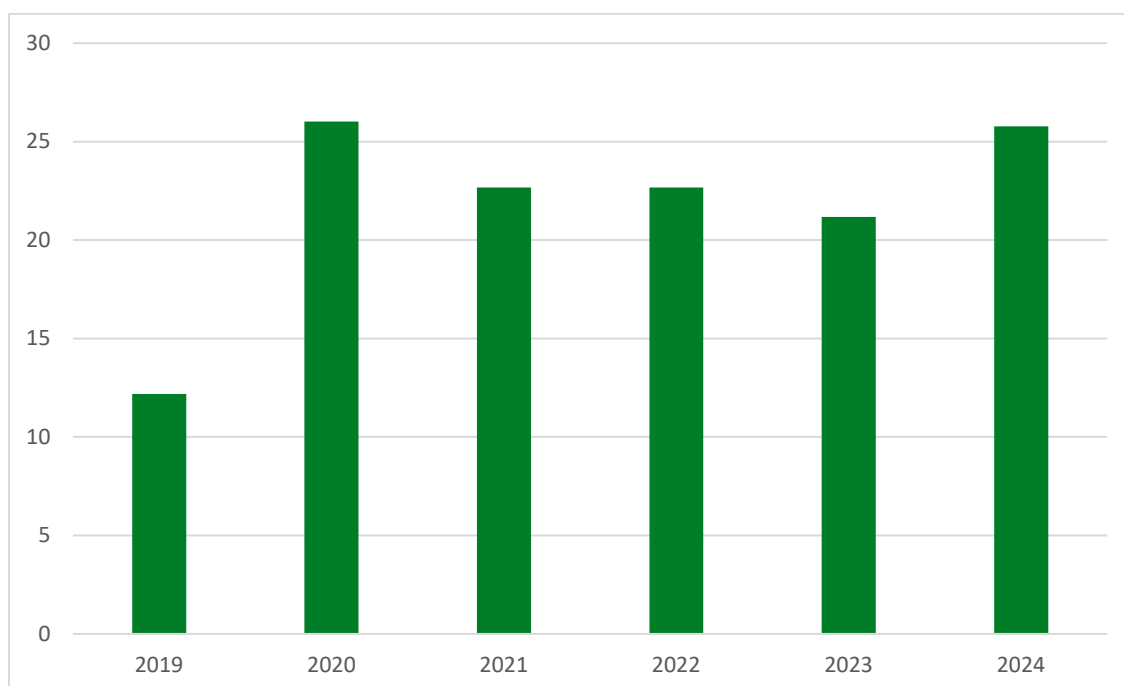

3.5 Skogsbilveier

Telemark har et omfattende skogsbilveinett på mer enn 5000 km, med god veidekning på det produktive skogarealet. Det er behov for ombygging av veinettet og utbedring av rundt 210 bruer knyttet til skogbruk i Telemark (Landbruksdirektoratet, 2023). I 2024 ble det bygget i underkant av 5 kilometer ny skogsbilvei og ombygget i overkant av 20 km. Det pågår en jevn innsats for utvikling av veinettet for en rasjonell og trygg tømmertransport ut av skogen. Bygging av skogsbilveier med solid og varig byggekvalitet gir færre skader ved bruk av veien og vesentlig reduserte kostnader til framtidig vedlikehold og drift. Økende mengde ekstremnedbør og flom, intensivert tømmerbiltransport, helårs bruk av skogsveiene og behov for å bygge mest mulig varige veier har gitt byggekvalitet høy prioritet.

De siste 5 årene er det investert fra 12 millioner kroner til 26 millioner kroner i skogsbil- og traktorveier inkl. bruer, et investeringsnivå som det vil være behov for framover. Investeringen i skogsbilveinett er avgjørende for en rasjonell og effektiv transport av tømmer fra skogen til skogindustrien.

Figur 40 Totale kostnader i millioner kroner, løpende priser, for bygging av skogsbilveier og traktorveier i Telemark i 2019–2024. Kilde: Statsforvalteren i Vestfold og Telemark

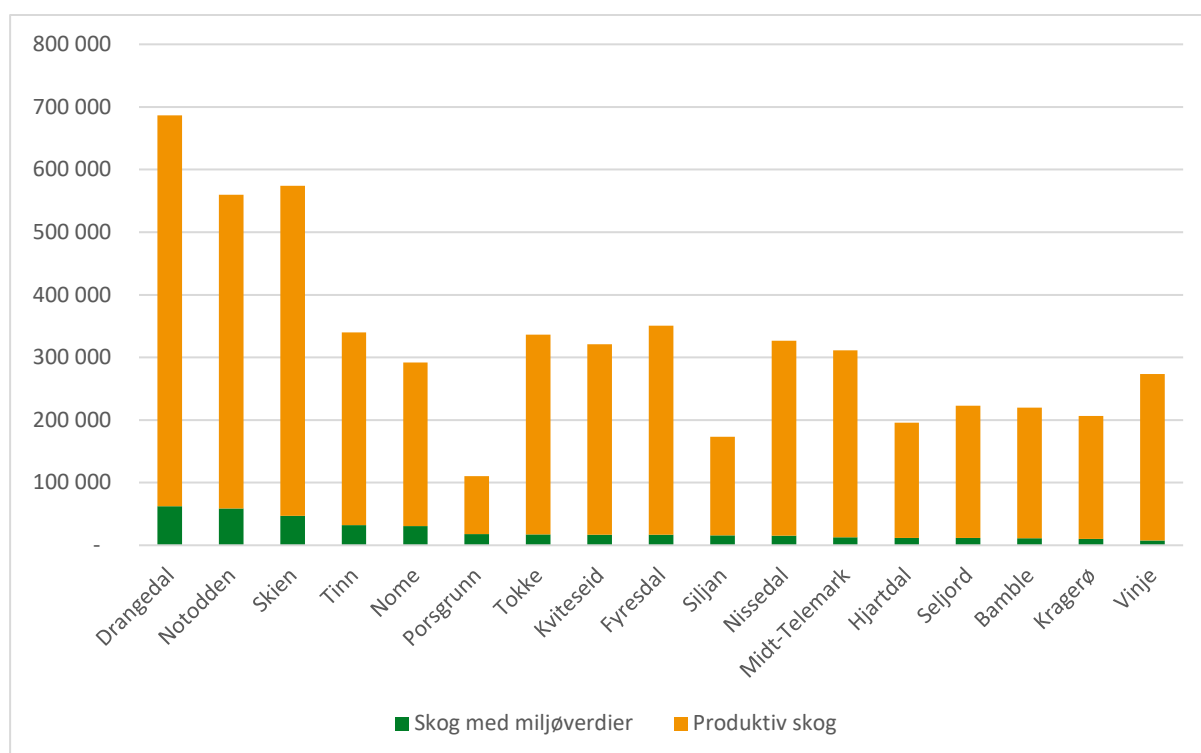
3.6 Skogvern

Skogvern er viktig for å ta vare på verdifulle naturtyper og sikre det biologiske mangfoldet i Norge. Ifølge verdens naturpanel (IPBES) er tap av arter en minst like stor trussel mot menneskeheten som klimaendringene. Derfor har Stortinget vedtatt en handlingsplan for naturmangfold. Handlingsplanen baserer seg i stor grad på frivillig skogvern, en metode som Stortinget anbefaler for andre verneområder også. I tillegg er det krav om at skogeier ivaretar hensyn til viktig livsmiljø og nøkkelbiotoper gjennom skogbrukets sertifiseringsordninger PEFC og FSC, og i skogbruksmyndighetenes regelverk.

I perioden 2019–2023 ble 198 km² skog vernet i Vestfold og Telemark, tilsvarende 2,4 prosent av skogarealet i fylket (SSB, tabell 14368). Første området i Telemark som ble vernet etter skogvernloven, var Lytingsdalen naturreservat i 1989, på 9 697 dekar skog. Det største verneområdet er Skrim- og Sauheradfjella naturreservat, som er på 123 178 dekar⁹.

Figur 38 viser antall dekar skog med naturverdier og miljøverdier per kommune i Telemark. 7 prosent av den produktive skogen er vernet som følge av natur- og miljøverdier.

*Figur 41 Dekar skog med miljøverdier og produktiv skog per kommune i Telemark i 2024.
Kilde: Statsforvalteren i Vestfold og Telemark*

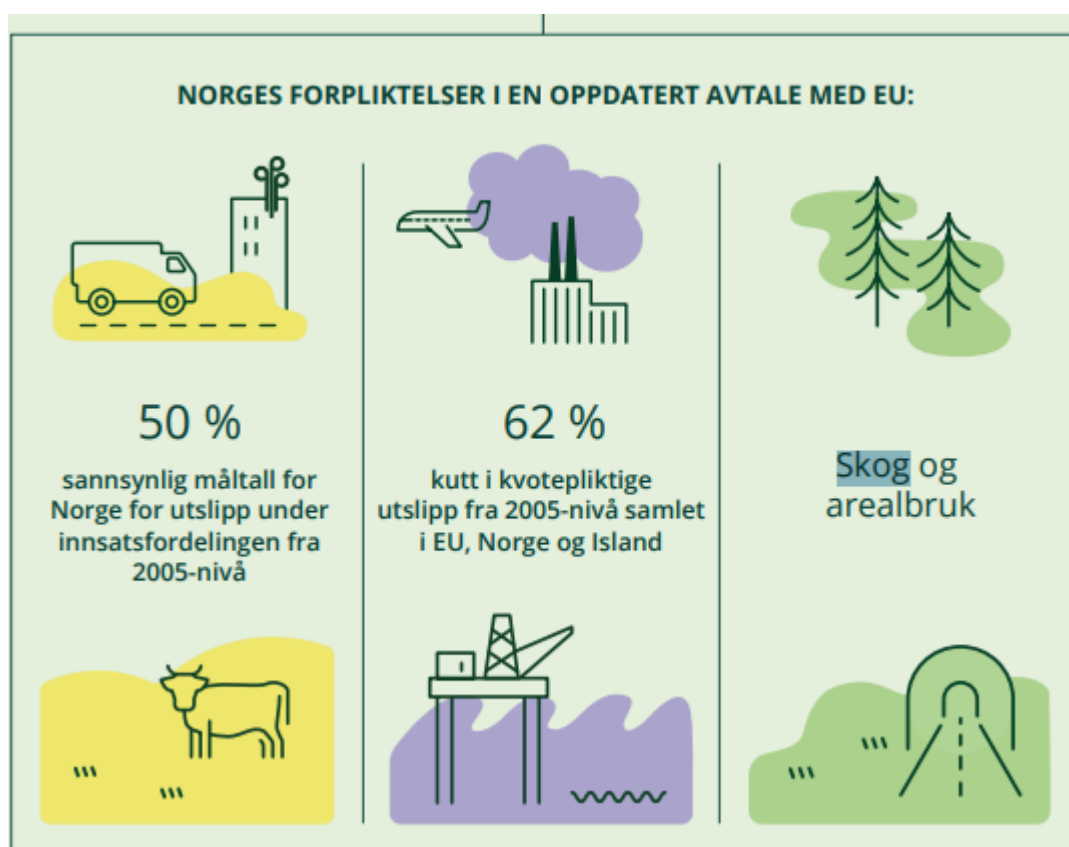

⁹ https://www.miljodirektoratet.no/tjenester/naturbase/enkelt-sok/?ds=1&f1=40_Telemark Oversikt over vernet skog per mars 2025.

3.7 Skog og klima

I Norges avtale om kutt i klimagassutslipp med 55 prosent inngår skogvern som et viktig tiltak. Norge har inngått samarbeid med EU om klimapolitikken (Grønn bok). For LULUCF-området innebærer det at Norge har inngått avtale om «netto-null-forpliktelsen» for utslipp og opptak av CO₂ i skog- og arealbruk¹⁰. Skogen tar opp en tredjedel av norsk karbonutslipp. Aktiv skogpleie og mindre avskoging kan bidra til å øke opptaket av karbon i skog. Norske skoger tar opp 20,2 millioner tonn CO₂-ekvivalenter årlig. I tillegg lagres rundt 200 000 tonn CO₂-ekvivalenter i treprodukter¹¹.

Figur 42 Statsbudsjettet for 2025, Grønn bok, angir skogvern som et klimatiltak

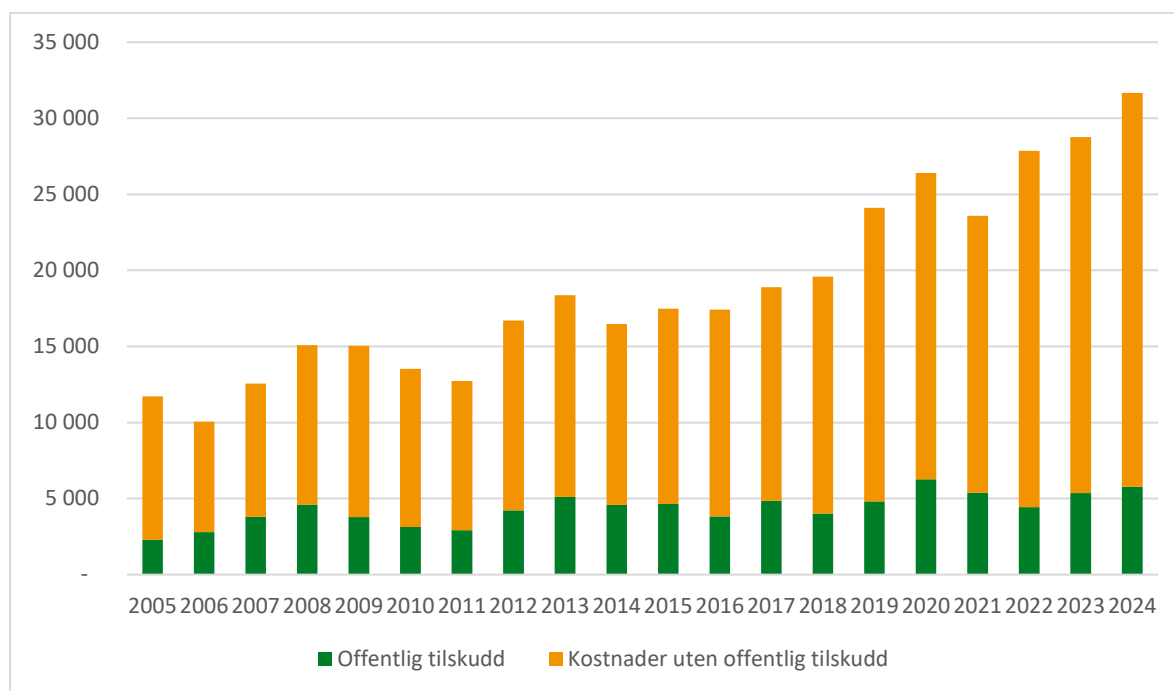
Gjennom Norges samarbeid med EU har vi forpliktet oss til en økning av netto opptak av CO₂ i skog innen 2030. For Norge vil målet trolig bli at nettoopptaket skal øke med 1,5 millioner tonn sammenlignet med nettoopptaket i perioden 2016–2018 (ibid.). Skog i vekst tar opp CO₂, og aktiv skjøtsel med planting, gjødsling og ungskogpleie øker opptaket. Norsk skog hadde et netto opptak på 13,7 millioner tonn CO₂ ved siste kartlegging, som var i 2022 (Statens tilbud i jordbruksforhandlingene 2025). Regjeringen vil bruke skogen som et aktivt virkemiddel i

¹⁰ <https://www.regjeringen.no/no/sub/eos-notatbasen/notatene/2021/juli/forsterket-lulucf-forordning/id2891678/Lest 08.05.2025>

¹¹ <https://www.landbruksdirektoratet.no/nb/nyhetsrom/nyhetsarkiv/skog-som-klimatiltak> Lest 07.03.2025.

klimapolitikken og vil derfor øke bidraget til skogplanting, ungskogpleie og andre skogkulturtiltak for å øke skogens opptak av CO₂ og sikre industriens ressurstilgang (ibid.). Kostnadene til ungskogpleie har økt, mens det offentliges bidrag har gått ned i perioden 2005 til 2024 (SSB, tabell 06108).

Figur 43 Kostnader ved ungskogpleie i Telemark 2005–2024, i hele tusen kroner. Kilde: SSB, tabell 06108; AgriAnalyse

Det er også framover ventet at klimaendringene vil føre til hyppigere forekomst av tørke, frost tidlig i den forlengede vekstsesongen, vindfelling, skogbranner og hyppigere forekomst av hendelser med mye nedbør på kort tid. Nedbøren som kommer i form av våt snø, kan føre til brekkskader på skogen, mens nedbør i form av regn kan føre til flomskader i skogsveinettet. Samspillet mellom arter kan forandre seg, fordi eksisterende arter vil påvirkes ulikt av endret klima. Nye arter, inkludert nye skadegjørere, kan komme til, fordi varmere vær gjør det mulig for dem å etablere seg i området (NIBIO, 2017).

3.8 Juletreproduksjon

Juletrær er en liten andel av totalt antall nyplanting, men det er en salgsvare som har økt i omfang, og i 2015 utgjorde norsk julegran 40 prosent av det norske markedet for juletrær. I 2024 ble det produsert 4 386 juletrær i Telemark, en økning på 48 prosent fra året før. I 2024 importerte Norge 137 961 juletrær¹², noe som indikerer at det er et marked for juletrær som

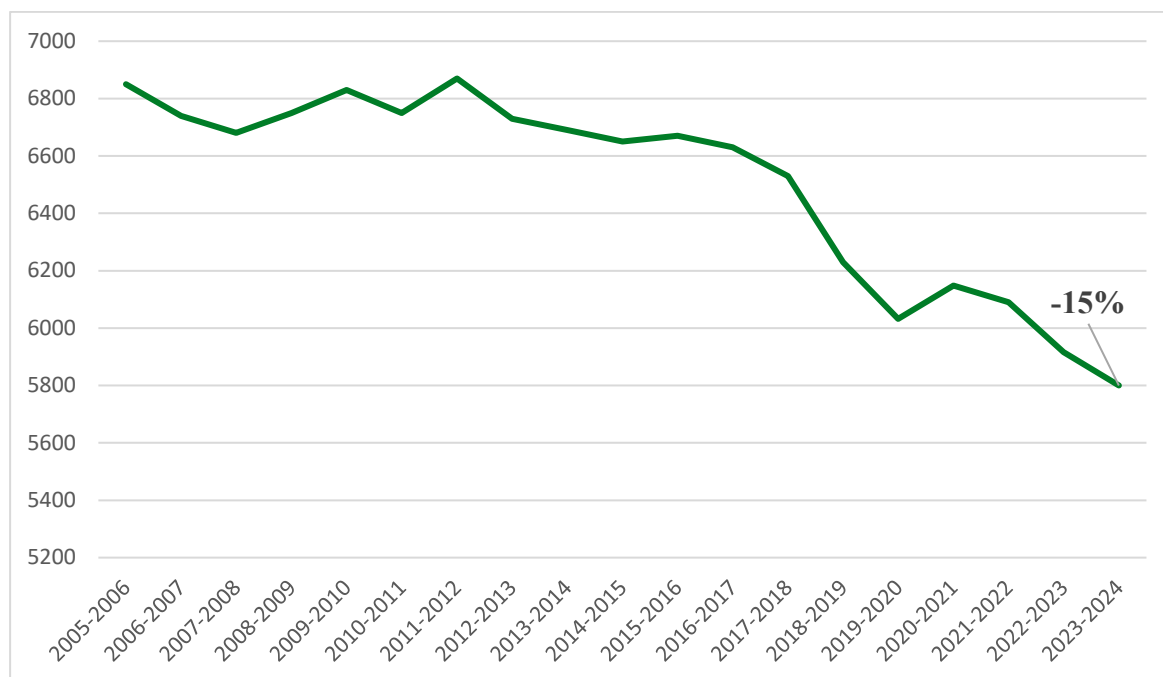
¹² <https://www.ssb.no/utenriksokonomi/faktaside/jul> Lest 22.09.2025.

norske bønder ikke fullt ut har utnyttet. Produksjon av juletrær er sortert under Norges Gartnerforbund og ikke som en del av skogen.

3.9 Storviltjakt og utmarksbruk

Telemark er et fylke med mange aktive jegere. Fra sesongen 2005-2006 til 2023-2024 har antall jegere i fylket falt med 15 prosent, fra 6 850 jegere i starten av perioden til 5 800 i 2023-2024. Antall jegere i Norge har falt med 8 prosent i samme periode.

Figur 434 Jegere, etter intervall (år) i Telemark. Kilde: SSB, tabell 03951

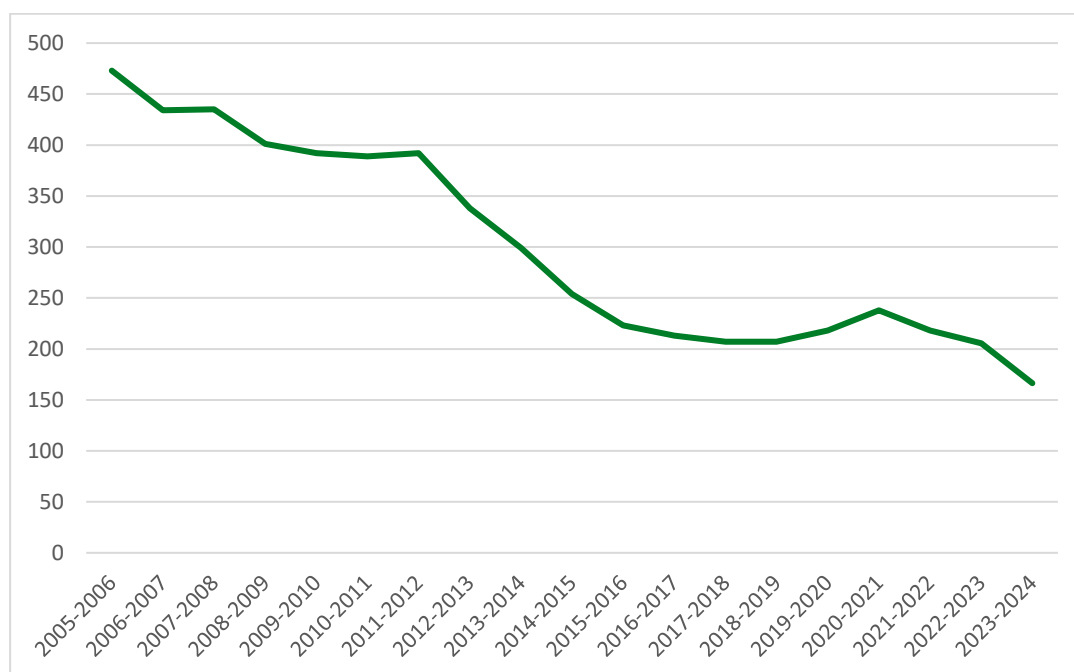
Interessen for lisensjakt på rovdyr har falt fra 2016 til 2024 med 25 prosent for alle arter og med 26 prosent for jakt på ulv.

Tabell 25 Antall personer registrert som lisensjegere i forvaltningsområdet Buskerud, Vestfold, Telemark, Aust-Agder. Kilde: SSB, tabell 09497

	Alle arter	Bjørn	Ulv	Jerv
2016-2017	3740	2720	3720	2390
2017-2018	2130	1680	2110	1540
2018-2019	3410	2590	3370	2330
2019-2020	3110	2430	3080	2240
2020-2021	4200	3340	4170	3040
2021-2022	3190	2660	3170	2440
2022-2023	2900	2400	2870	2190
2023-2024	2800	2350	2750	2110
Endring	-25 %	-14 %	-26 %	-12 %

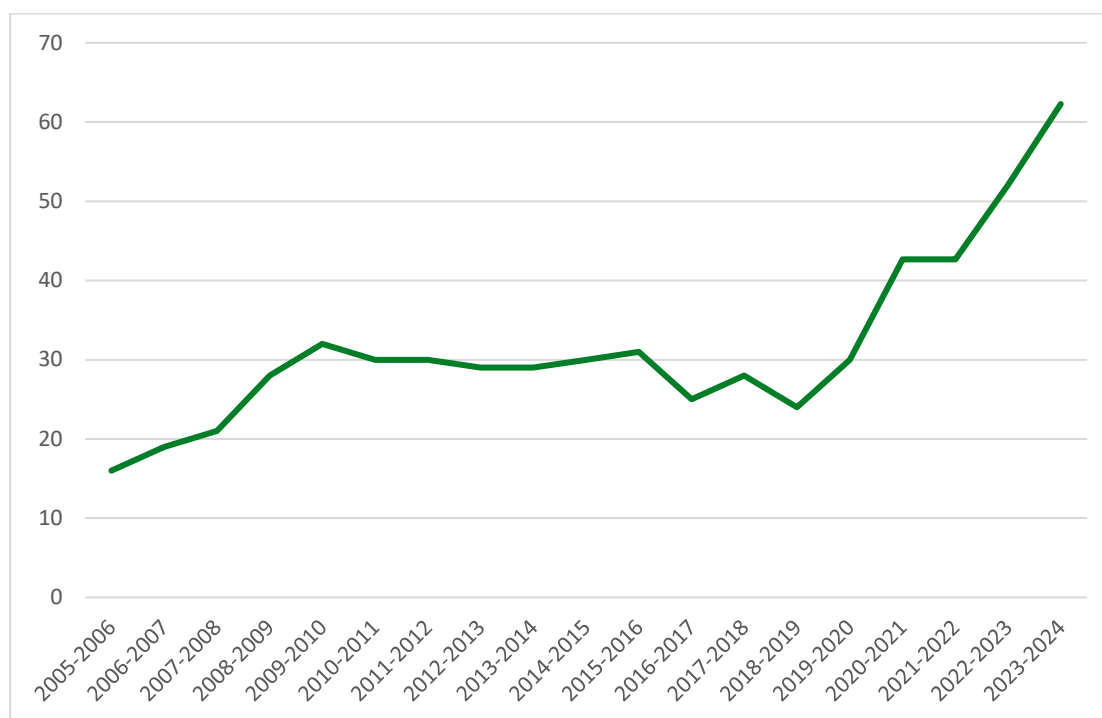
Jakt og fiske er en ekstra inntektskilde for mange bønder, også i Telemark. Det har blitt mindre volum av elgjakta de siste 20 årene, mens hjortejakta har tatt seg opp i Telemark i perioden. Volumet av elgkjøtt er likevel høyere enn volumet av hjortekjøtt. I figur 14 og 15 er tallene for Telemark for perioden 2020–2024 laget som snitt-tall for Telemark.

Figur 45 Beregnet total slaktevekt i tonn for elg i Telemark. Kilde: SSB, tabell 10817; AgriAnalyse

Det er flere bønder som driver med oppdrett av hjort i Telemark. Vi har både Siljanhjort, Dalehjort og Hjortehagen i Kragerø. Det bidrar til at slaktevekten for hjort øker.

Figur 46 Beregnet total slaktevekt i tonn for hjort i Telemark. Kilde: SSB, tabell 10818; AgriAnalyse

3.10 Fellesgoder og økosystemtjenester

FNs klimapanel (IPCC) og Det internasjonale naturpanelet (IPBES) har dokumentert at veksten i befolkningen og økt materiell velstand har ført til store skader på naturen, og dersom det ikke skjer en endring, vil det medføre betydelig global oppvarming og omfattende tap av biologisk mangfold (Meld. St. 35 (2023-2024)). Økosystemene er viktige karbonlagre, fordi de fanger CO₂ gjennom fotosyntesen og lagrer karbon i jord, planter og trær.

Skogbruk i Norge er en viktig distriktsnæring med stor økonomisk betydning. Men skogen er også viktig for rekreasjon, naturopplevelser og fysisk aktivitet. Skogen brukes både til tradisjonelle aktiviteter som bærplukking og soppsanking, og nyere aktiviteter som terrengsykling og andre former for mosjon. Turer i skog og mark har også en positiv effekt på psykisk helse (NIBIO, 2018).

En godt skjøttet skog vil også ha en viktig funksjon for å bevare biologisk mangfold og er en viktig del av den globale karbonsyklusen, både som lager og opptaker av karbon fra atmosfæren. Skogen er et viktig karbonlager, og i Norge binder skogen om lag halvparten av Norges CO₂-utslipp årlig. En bærekraftig skogforvaltning der skogens karbonlager økes eller holdes ved like, samtidig som virke produseres til tømmer, fiber og bioenergi, vil ifølge FNs klimapanel gi størst klimaeffekt (NIBIO, 2018). Jevn hogst før treet stagnerer og lagring av trevirke i bygninger gir en bærekraftig forvaltning og god klimaeffekt. Ifølge tall fra

Miljødirektoratet binder skogen i Telemark om lag 1,6 millioner tonn CO₂ ekvivalenter. (Miljødirektoratet, 2025)

3.11 Granskogens utfordringer

I Telemark som i resten av landet, er det granskogen som utgjør størst andel av skogavvirkning. I 2024 utgjorde gran 53 prosent av totalt avvirket kvantum i fylket. Grandelen har svingt noe de siste 20 årene, blant annet påvirket av skadesituasjonen. Tørkesommeren 2018 førte til tørkeskader og barkbilleskader på granskogen i nedre deler av Telemark, som igjen utløste stor hogstaktivitet der de påfølgende år for å redde verdier og forebygge ytterligere skader.

Granavvirkningen har gått ned både i andel og volum fra 2022 til 2024. Også denne tendensen er utløst av skadesituasjonen. Stormen 19. november 2021 førte til store vindfellinger, og i 2022 ble det gjort en stor innstas for å rydde opp. Det var mye granskog som var skadet, og hogst i granskog ble prioritert for å forsøke å forebygge oppblomstring av granbarkbiller. I 2022 var det dermed mye hogst i kommuner med mye skadet granskog, og det var større hogstaktivitet enn vanlig i flere av disse kommunene (særlig Vinje, Kviteseid, Hjartdal og til dels Tinn). Sannsynligvis har driftskapasiteten vært dreid mot granområder i 2022, før den har blitt dreid mer mot furu etter at skadet gran var ryddet opp i.

4 Næringsmiddelindustri og ringvirkninger

Tall fra ringvirkningsrapporten¹³ som ble utarbeidet sammen med Menon Economics, viser at jordbruket på nasjonalt nivå i 2023 skapte 360 indirekte arbeidsplasser i Telemark og genererte en verdiskaping på 457 millioner på oppstrømsleddet, ifølge Menon sin ringvirkningsmodell (se boks 3.1 på side 50). Med dette var fylkets verdiskaping forårsaket av ringvirkninger fra jordbruk nesten like stor som den direkte verdiskapingen av jordbruk i fylket. I utgangspunktet kan disse innkjøpene for oppstrømsleddet i Telemark stamme fra jordbruket i hele landet, og dersom man skal avgrense dette til innkjøp kun fra gårder i fylket må man trekke ut ringvirkninger knyttet til jordbruksspesifikke underleverandører som er lokalisert i fylket, men som kan *serve* hele det norske markedet¹⁴.

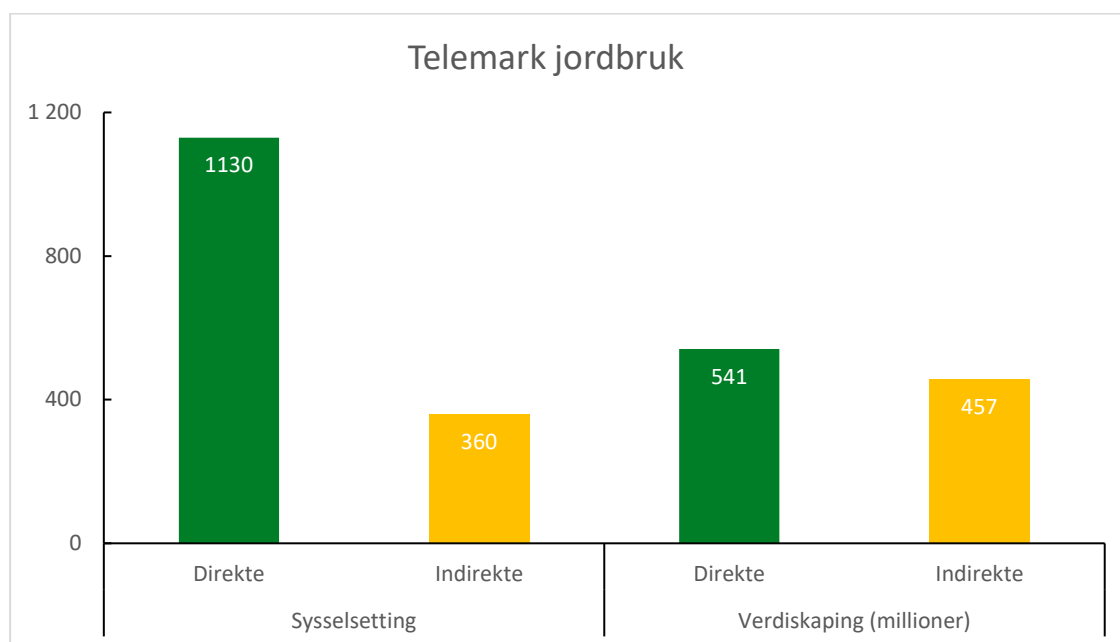
Våre anslag¹⁵ viser at når man foretar de nødvendige justeringene, er det 222 indirekte arbeidsplasser i Telemark som kan knyttes til Telemarksjordbruket på leverandørleddet. Dette innebærer at hver bonde i Telemark skaper om lag 0,2 arbeidsplasser knyttet til oppstrømsaktivitet i fylket. Indirekte verdiskaping i Telemark som kun kan knyttes til innkjøp fra gårder i fylket, anslås til 282 millioner kroner. Nedenfor følger en tabell som illustrerer eksempler på aktører i oppstrømsleddet som leverer ulike varer og tjenester til jordbruket i Telemark.

¹³ <https://www.regjeringen.no/contentassets/e479a0db612a4d66996a31d73ef044a4/menon-rapport-77.-ringvirkninger-av-landbruksbasert-naring.pdf>

¹⁴ Dette gjelder særlig Yara Porsgrunn som produserer gjødsel bl.a. til det norske markedet.

¹⁵ Anslag som ikke er med i Menon-publikasjon nr. 77, men beregninger AgriAnalyse har foretatt eksplisitt for denne rapporten.

Figur 47 Ringvirkninger oppstrømsaktivitet i Telemark fra jordbruket. 2023. Kilde: Menon Economics

Tabell 26 Eksempler på bedrifter på oppstrømsleddet som leverer varer og tjenester til jordbruket i Telemark. Kilde: Brønnøysundregisteret og Proff.no

Navn	Næringskode 1.beskrivelse	Kommune
Akershus Traktor AS, avd. Neslandsvatn	Engroshandel med maskiner og utstyr til jordbruk og skogbruk	Drangedal
Felleskjøpet, avd. Bø Butikk, vedlikehold og kornmottak ¹⁶	Engroshandel med maskiner og utstyr til jordbruk og skogbruk	Midt-Telemark
Felleskjøpet, avd. Skien Butikk	Engroshandel med korn, råtebakk, såvarer og fôrvarer	Skien
Telemark Traktor og Maskin AS	Engroshandel med maskiner og utstyr til jordbruk og skogbruk	Midt-Telemark
Vinje Motorsenter AS	Engroshandel med maskiner og utstyr til jordbruk og skogbruk	Vinje
Yara Porsgrunn	Produksjon av gjødsel, nitrogenforbindelser og vekstjord	Porsgrunn
Sparebank 1 Sør-Norge filial Skien, Notodden, Bø og Porsgrunn	Bankvirksomhet	Flere steder
Seljord Veterinærkontor	Veterinærtjenester	Flere steder
Saga Regnskap og Rådgivning AS	Regnskap og bokføring	Flere steder

Nedstrømsaktivitet omfatter de næringene og bedriftene som kjøper inn varer fra bonden. For jordbruket vil mesteparten av varene de produserer, gå til næringsmiddel- og drikkevareindustrien, men det er óg noe varestrøm til lærindustrien, og i tillegg kan noen

¹⁶ Felleskjøpet i Bø vil ha aktivitet både på oppstrøms- og nedstrømsleddet da kornbønder leverer varer til bedriftens kornmottak. Bedriften er dog med i oversikten her fordi SSB har registrert engroshandel som hovednæringskode.

gårder ha direkte leveranser til restaurant- og serveringsvirksomhet. Ifølge SSB kjøper mat- og drikkevareindustrien 92 prosent av jordbrukets varer, og på bakgrunn av dette har vi valgt å sette søkelys på disse bedriftene når vi har analysert jordbrukets nedstrømsaktivitet. For Telemark har vi derimot også valgt å inkludere sysselsetting knyttet til fruktpakkerier på nedstrømssiden da Telemark har en betydelig andel av nasjonal fruktproduksjon i primærleddet.

Ser man på SSBs sysselsettingsstatistikk var det omtrent 700 personer i næringsmiddelindustrien i Telemark i 2023 fordelt på 102 bedrifter. Verdiskapingen i næringa på sin side var på 433 millioner kroner i 2023 ifølge beregninger fra Menon. Det er derimot ikke gitt at det er et lineært avhengighetsforhold mellom all næringsmiddelindustri i Telemark og fylkets jordbruksproduksjon, noe som er grundig diskutert i rapporten *Verdiskaping i landbruk og landbruksbasert virksomhet i Telemark* (NIBIO, 2013). Med avhengighetsforhold menes hvor mye av råvarene fra jordbruket i fylket som faktisk brukes som innsatsfaktor i fylkets næringsmiddelindustri. Eksempelvis har Telemark en stor bakeriindustri, men de fleste bakeriene i fylket er i liten grad basert på råstoff fra fylket.

Basert på metodikken til NIBIO i overnevnte rapport sammen med oppdaterte opplysninger fra Brønnøysundregisteret, Proff.no¹⁷ og bedriftenes hjemmesider, viser våre anslag at næringsmiddelindustrien i Telemark sysselsetter 108 personer som jobber i en matindustribedrift som har et direkte avhengighetsforhold til jordbruket i fylket. De fire undernæringene som utelukkende baserer seg på råvarer fra fylkets jordbruksproduksjon, er kjøtt og kjøttvarer, bearbeiding og konservering av frukt og grønt, produksjon av meierivarer og produksjon av kornvarer. I tillegg har vi inkludert nisjebedrifter innenfor bakeriindustrien og drikkevareindustrien som er sentrert rundt lokale råvarer fra fylket.

Med disse forutsetningene til grunn skaper hver bonde i Telemark 0,12 arbeidsplasser i næringsmiddelindustrien, inkludert fruktpakkerier. De største bedriftene innenfor næringsmiddelindustrien som er basert på fylkets råvarer, er Norgesmøllene Skien etterfulgt av TINEs meieri på Haukeli. Innenfor bearbeiding og konservering av frukt og grønt er Epleblomsten AS en viktig aktør, og i samme verdikjede finner vi også pakkeriet Telefrukt AS i Gvarv kommune, en av Norges største fruktpakkeri med sine 22 sysselsatte.

Når det gjelder verdiskaping var næring 10.7-produksjon av bakeri- og pastavarer den klart største delnæringen i matindustrien i Telemark i 2023 med sine 265 millioner kroner. Dersom man kun ser på den delen av matindustrien som er basert på fylkets jordbruksråvarer, er næring 10.6- produksjonen av korn og kornvarer den klart viktigste delnæringa med sin verdiskaping på rundt 51 millioner kroner.

¹⁷ Blant annet er flere drikkevareprodusenter lagt ned siden 2013.

Tabell 27 Sysselsatte i næringsmiddelindustrien Telemark og næringsmiddelindustrien som baserer seg på fylkets råvarer, 2023. Kilde: SSB

	Sysselsatte i næringsmiddelindustri	Sysselsatte i næringsmiddelindustri basert på fylkets råvarer
10.1 Kjøtt og kjøttvarer	15	15
10.2 Fisk og fiskevarer	16	0
10.3 Frukt og grønnsaker	9	9
10.4 Oljer og fettstoffer	0	0
10.5 Meierivarer og iskrem	52	16
10.6 Kornvarer	43	43
10.7 Bakeri og pasta	459	22
10.8 Andre næringsmidler	68	0
10.9 Fôrvarer	0	0
11 Drikkevarer	33	3
Totalt næringsmiddelindustri	695	108
Fruktpakkeri	22	22
Totalt nedstrøms	717	130

Samlet sett når vi hensyntar både oppstrøms- og nedstrømseffekter skaper hver bonde i Telemark rett i overkant av 0,3 arbeidsplasser i fylket. I likhet med skogbruket kan man argumentere for at den reelle sysselsettingsmultiplikatoren er enda noe høyere enn det som kommer fram i tabell 4.3. På nedstrømssiden vil næringsmiddelindustrien kunne ha indirekte virkninger for andre næringer slik som varehandel, og i tillegg finnes det offentlige stillinger lokalisert i fylket som følge av jordbrukets eksistens i regionen.

Det er dog viktig å trekke fram at gårder i Telemark vil ha ringvirkninger på oppstrømsleddet for andre fylker i Norge. Dette vil særlig gjelde for fylker som Oslo og Akershus, som står for de mer generiske produktene og tjenestene som bonden trenger, og i tillegg vil disse to fylkene bli sterkt påvirket i leddene bakover av jordbrukets underleverandører. På samme måte vil jordbruket i Telemark ha indirekte effekter på nedstrømssiden i andre fylker. Eksempelvis leverer husdyrprodusenter i fylket råvarer til Norturas anlegg i Tønsberg, på Gol og på Rudshøgda.

Tabell 28 Sysselsetting i jordbrukets verdikjede og sysselsettingsmultiplikator i Telemark i 2023. Kilde: SSB og Menon

	Jordbruk	Oppstrømsledd	Nedstrømsledd	Totalt
Sysselsetting	1 130	222	130	1 482
		Oppstrømsledd	Nedstrømsledd	Totalt
Sysselsettingsmultiplikator		0,2	0,12	0,32

4.1 Nærmere om næringsmiddelindustrien i fylket

På kommunenivå var næringsmiddelindustrien klart størst i Skien kommune i 2023. Hele 323 personer jobbet i denne delen av industrien. Innenfor matindustrien i Skien er særlig bakeriprodusenten Millba, Telemarks største næringsmiddelbedrift, en viktig aktør med nesten 200 sysselsatte, etterfulgt av ferdigmatprodusenten Mathuset AS med sine 69 sysselsatte. Dersom man kun ser på den delen av næringsmiddelindustrien som er basert på fylkets råvarer, kommer Skien på topp da Norgesmøllene med sine 39 sysselsatte er lokalisert i kommunen.

Videre sysselsetter næringsmiddelindustrien en del personer i Porsgrunn og Bamble, hvor blant annet Bakeverket AS (137 personer) er lokalisert i førstnevnte kommune. I Bamble finner man en del mellomstore bakerier, og Diplom-Is har fortsatt en avdeling i Brevik til tross for at all produksjonsvirksomhet der er lagt ned. Avdelingen driver bl.a. med lagervirksomhet, men i SSBs statistikk er aktiviteten på Brevik fremdeles definert som næringsmiddelindustri. Vinje er den fjerde største kommunen innenfor fylkets næringsmiddelindustri; her ligger f.eks. ysteri- og bakeprodusenten Lega Ost og Bakst, og Haukeli-meieriet som begge baserer aktiviteten på råvarer fra jordbruket i fylket.

Boks 4.2 Matskatten Lega Ost og Bakst

Lega Ost og Bakst er en ysteri- og bakeprodusent som baserer aktiviteten på lokale råvarer fra jordbruket i fylket. Virksomheten holder til i Vinje kommune, og hadde i 2023 ifølge Proff.no en omsetning på over 9 millioner kroner. Lega Ost og Bakst er en del av Matskatter-konseptet til Meny og NorgesGruppen, som omfatter norske produkter med unik kvalitet, klar lokal identitet og en god historie. I sortimentet hos Meny finner man bl.a. ekte geitost, ekte prim, Heimros, Knubbost, pizzabunn, knekkebrød og brau. Brau er håndlaget takkebakst og passer for eksempel til middag eller sodd.

Tabell 29 Bedrifter med flere enn 10 ansatte innen næringsmiddelindustri i Telemark siste regnskapsår (2023). Kilde: Proff.no og Brønnøysundregistrene

Navn	Organisasjons-form	Næringskode 1	Antall ansatte	Omsetning lokalt i tusen kroner i 2023	Kommune
MILLBA AS	AS	Brød og ferske konditorvarer	194	367 341	SKIEN
BAKEVERKET AS	AS	Brød og ferske konditorvarer	137	212 586	PORSGRUNN
MATHUSET SKIEN AS AVD. SKIEN	AS	Ferdigmat	66	51 502	SKIEN og PORSGRUNN
DIPLOM-IS AS AVD. BREVIK	AS	Iskrem	62	110 109	BAMBLE
MATHUSET EYDE AS	AS	Brød og ferske konditorvarer	54	12 047	TINN
LEGA OST OG BAKST AS	AS	Brød og ferske konditorvarer	39	9 121	VINJE
NORGESMØLLENE AS AVD. SKIEN	AS	Kornvarer	39	370 654	SKIEN
AASMUNDSSENS BAKERI	AS	Brød og ferske konditorvarer	34	51 420	SELJORD
TELEMARKSBAKERN EFTF. AS AVD. FLATDAL	AS	Mineralvann, leskedrikker og annet vann på flaske	35	106 932	FYRESDAL
TELEMARK KILDEVANN AS AVD. FYRESDAL	AS	Næringsmidler ikke nevnt annet sted	26	6 154	KRAGERØ
RAGNARS AS	AS	Brød og ferske konditorvarer	22	13 912	BAMBLE
GRENLAND BAKERI & CONDITORI AS	AS	Meierivarer	21	95 129	VINJE
TINE SA AVD. HAUKELI	AS	Brød og ferske konditorvarer	13	15 545	SKIEN
TINHOLT BAKERI AS	AS	Juice av frukt og grønnsaker	12	28 903	MIDT-TELEMARK
EPLEBLOMSTEN AS	AS	Brød og ferske konditorvarer	11	3 503	BAMBLE
TELEMARK BAKERI AS	AS	Brød og ferske konditorvarer	10	2 257	MIDT-TELEMARK
BØ BRØD AS	AS	Brød og ferske konditorvarer			

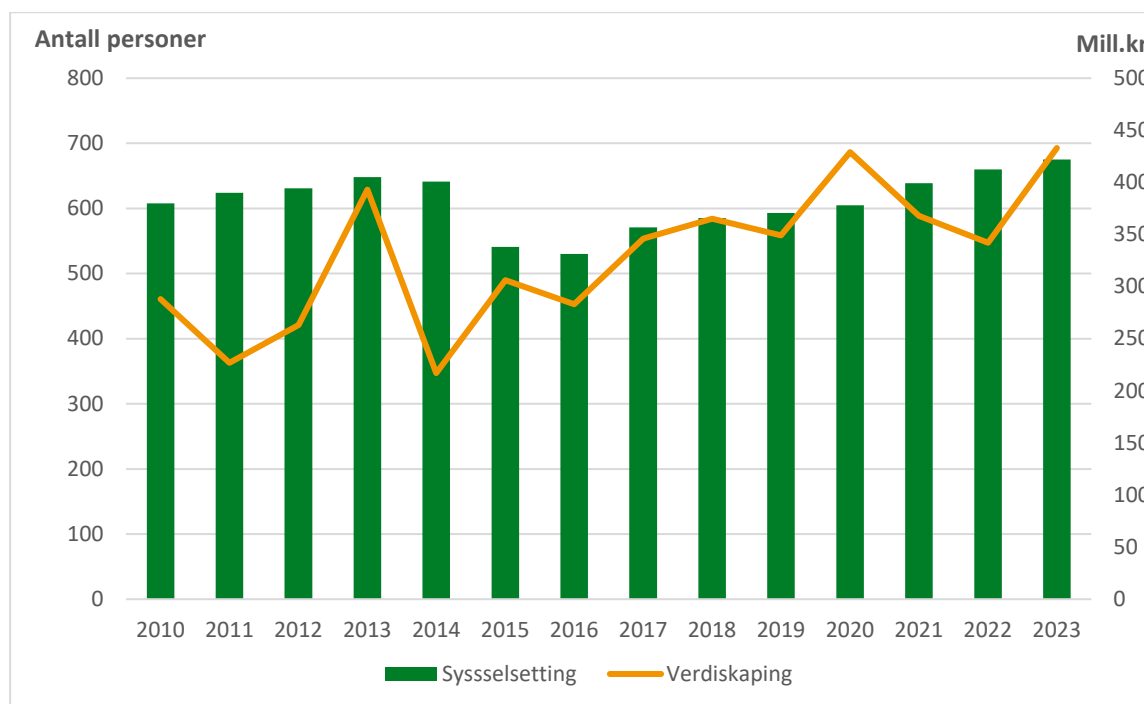
I likhet med skogbasert industri viser sysselsettingstall etter bosted fra SSB at det er en del bosatte personer i Telemark som jobber i næringsmiddelindustrien i andre nærliggende fylker, som Vestfold. Tallene fra SSB viser at det i 2023 var 140 flere personer i fylket som var sysselsatt i en næringsmiddelbedrift enn det var arbeidsplasser i samme næring.

Sysselsettingsutviklingen innenfor næringa i fylket har svingt en del siden 2010 og frem til 2023. Næringsmiddelindustrien i Telemark hadde en klar sysselsettingsnedgang i perioden 2013–2016 på om lag 18 prosent, bl.a. grunnet nedleggelse av Diplom-Is sin iskremfabrikk i Brevik i tillegg til avvikling av slakterivirksomhet i Porsgrunn. Innenfor drikkevarerindustrien trakk Mack seg ut av Union Bryggeri i 2013, noe som var starten på en lengre periode med nedbemanninger før bryggeriet ble stengt for godt i 2018. Etter bunnpunktet i 2013 har derimot sysselsettingen hatt en jevn vekst, og samlet sett i perioden 2013–2023 økte antall sysselsatte med 27 prosent, fra 530 til 675 personer. Veksten har særlig blitt drevet av bakerivirksomhet, noe som henger sammen med Millba AS i Skien som har hatt en sterk vekst de seneste årene.

Verdiskapingen i næringa på sin side falt også i 2014 grunnet de nevnte nedleggelsene, men hadde etter det en jevn og stabil vekst fram til 2020. Deretter fulgte to år med fall før verdiskapingen tok seg opp igjen i 2023 og nådde et nytt toppunkt på 433 millioner kroner. Nedgangen i årene 2021 og 2022 skyldtes hovedsakelig verdiskapingstall innenfor

kornindustrien og iskremnæringa¹⁸. Korn- og kornvareproduksjonen ble bl.a. negativt påvirket av økte råvare- og energikostnader som følge av globale hendelser som krigen i Ukraina, mens en dårlig sommer preget iskrembransjen i 2022. Veksten i 2023 kan derfor knyttes til at verdiskapingen innenfor disse to delnæringene ble gjenopprettet til mer «normale» nivåer, i tillegg til at bakeriindustrien hadde en klar vekst.

Figur 48 Utvikling i sysselsetting og verdiskaping for næringsmiddel- og drikkevarer, industri i Telemark. 2010–2023. Kilde: SSB og Menon Economics

¹⁸ Det er ingen produksjon av iskrem i Telemark, men SSB definerer fremdeles Diplom-Is sin gjenværende avdeling i Brevik som næring 10.5. Avdelingen ble påvirket av at hele bransjen hadde et dårlig år i 2022.

Boks 4.1 Kakesuksessen Millba

Millba AS, etablert i 1999, flyttet høsten 2001 inn i lokalene til tidligere Stulens Bakeri i Luksefjellveien 217 i Skien. Dette bygget hadde stått mer eller mindre tomt i over 10 år før Millba etablerte seg der. Selskapet har siden utviklet seg til å bli en av Europas mest moderne bakerier for produksjon av amerikanske kaker, og all produksjon foregår på dette anlegget. På varelisten står blant brownies, cookies, muffins og cupcakes, og av kjente merkevarer finner man Aunt Mables som selges i de fleste dagligvarebutikker i Norge.

I løpet av de seneste årene har Millba hatt en betydelig vekst. Siden 2007 har omsetningen økt fra 60 millioner til 367 millioner i 2023, i samme periode har antall ansatte økt fra i underkant av 40 personer til nesten 200 personer.

Kilde: Millba

5 Investeringer og gjeld

Investeringer i landbruket, modernisering av drifta og bruk av moderne teknologi gir økt produktivitet i næringen. Økte investeringer viser også at det er optimisme i næringa og tro på framtida.

Investeringer i jordbruket landet under ett gikk til bygninger (5,5 milliarder kroner), maskiner/redskaper (2,1 milliarder) og traktorer (1,5 milliarder), alt i løpende priser (Resultatkontrollen, tab. 8.3). I 2024 ble det investert mest i bygninger til melkeproduksjon, hele 1,7 milliarder kroner.

SSB har ikke tall for investeringer på fylkesnivå, men på regionnivå. Telemark er en del av Østlandet, og her viser tallene at det er en litt større andel bedrifter som investerer enn for landet som helhet.

Tabell 30 Jordbruksbedrifter med investeringer i bygninger og maskiner samt vedlikehold i 2021. Kilde: SSB, tabell 06389, 06391, 06393

	2021	
	Østlandet	Hele landet
Jordbruksbedrifter med investering i maskiner og redskap (prosent)	33	31
Investering per jordbruksbedrift som har investert (kr)	303 000	276 000
Jordbruksbedrifter med investering i driftsbygninger (prosent)	15	14
Investering per jordbruksbedrift som har investert (kr)	971 000	989 000
Jordbruksbedrifter med vedlikehold (prosent)	72	72
Vedlikehold per jordbruksbedrift med vedlikehold (kr)	90 000	81 000

SSB har tall brutt ned på produksjoner, hvor produksjoner som frukt, bær, poteter og grønnsaker kommer inn under andre driftsformer. Nyeste tall er fra 2021, og de viser at det er melkeproduksjonen som krever mest investeringer.

Tabell 31 Jordbruksbedrifter med investeringer i driftsbygninger i 2021 for landet, fordelt på produksjoner. Kilde: SSB, tabell 09770

	I alt	Jordbruks- bedrifter med investering i driftsbygninger	Jordbruks- bedrifter med investering i driftsbygninger (prosent)	Investering per jordbruks- bedrift som har investert (kr)
Korn og oljevekster	6 300	700	11	545 000
Storfe - mjølkeproduksjon	6 000	1 100	18	1 686 000
Storfe - kjøttproduksjon	4 300	700	17	760 000
Sau	9 000	900	10	389 000
Svin og fjørfe	1 800	300	19	1 330 000
Andre driftsformer	10 700	1 500	14	1 100 000
Alle driftsformer	38 100	5 300	14	989 000

Landbruket kan finansiere sine investeringer ved hjelp av egenkapital, lån i det private markedet og/eller lån/tilskudd fra Innovasjon Norge.

Statsbudsjettet 2024 – Oppdragsbrev til Innovasjon Norge:

Mål og prioriteringar med løyvinga

Dei fire overordna måla for landbruks- og matpolitikken knytt til matsikkerheit og beredskap, landbruk over heile landet, auka verdiskaping og berekraftig landbruk med lågare utslepp av klimagassar, ligg fast jf. Prop. 1 S (2023-2024) for Landbruks- og matdepartementet.

Landbruket er ei betydeleg distriktsnæring og til stades i heile landet. Dei samla verdikjedene er viktige bidragsytarar til busetting, sysselsetting, verdiskaping og for den grøne omstillinga det norske samfunnet er i gang med. Overgangen til ein meir sirkulær økonomi ber med seg at bedriftene må integrere denne tenkinga i heile si verksemd. Auka innovasjonstakt i landbruket og i den tilhøyrande industrien må vektleggast. Landbruksoppdraget til IN femnar om verkemiddel som særskilt skal stimulere til modernisering, omstilling og effektivisering i det tradisjonelle landbruket, og auka sysselsetting, vekst og innovasjon innan andre landbruksbaserte næringar. Oppdraget femnar også verkemiddel for å fremje berekraftig reindrift. Vidare femnar oppdraget om verkemiddel som skal stimulere til meir miljøvennlege energiløysingar for sektoren, mellom anna med mål om auka verdiskaping i skog- og trenæringa, samt verkemiddel knytt til teknologiutvikling i landbruket. IN sine delmål om fleire gode gründerar, fleire vekstkraftige bedrifter og fleire innovative næringsmiljø, er viktige for å nå måla innanfor landbruks- og matpolitikken. I det enkelte oppdrag vil vektinga av dei tre delmåla variere.

Løyvinga frå Landbruks- og matdepartementet femnar óg finansiering av utvikling, drift og aktivitet for Bionova. Bionova skal vere eit av verktøya for å nå Noreg sine klimamål for 2030.

Regionkontora må ha tilstrekkeleg kunnskap og kompetanse innanfor landbruksoppdraget, slik at dei kan bidra aktivt til å mobilisere ressursar og utløyse vekstpotensialet regionalt saman med fylkeskommunane og medlemmer av den regionale partnerskapen elles. IN må også støtte kommunane i deira rolle som fyrstelinje for næringsutvikling og særskilt i sakshandsaminga av IBU-midlar.

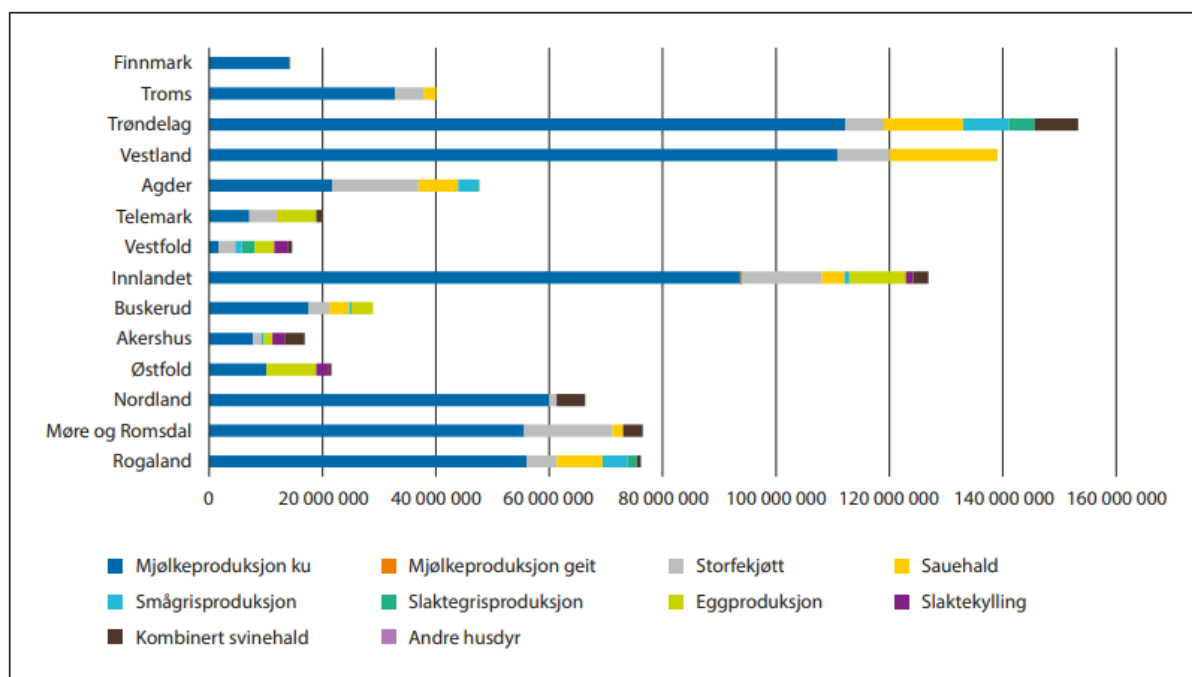
Innovasjon Norge yter tilskudd til investeringar i landbruk og landbruksbasert næringsvirksomhet. I 2024 hadde Innovasjon Norge 42 millioner kroner til disposisjon samt en andel av en ekstra bevilging til investering i løsdriftsfjøs på 100 millioner. Det var ingen i Telemark som fikk av disse nasjonale midlene i 2024.

Tabell 32 Oversikt over investeringsmidler til landbruk via Innovasjon Norge, 2024.
Kilde: Årsmelding Innovasjon Norge; Oppdragsbrev fra LMD til Innovasjon Norge 2024

Fylke	Tradisjonelt landbruk	Andre landbruksbaserte næringer	Tilskudd til løsdrift (Nasjonal ramme)	Totalt 2024	Budsjett 2024, inkl. overføringer fra 2023	Utnyttelses-grad
Østfold	46 467 575	1 890 000		48 357 575	43 160 000	112 %
Akershus og Oslo	36 092 716	4 218 842		40 311 558	38 270 000	105 %
Innlandet	170 711 750	13 015 445		183 727 195	173 120 000	106 %
Buskerud	40 472 940	5 073 110		45 546 050	51 160 000	89 %
Vestfold	37 025 189	9 029 000		46 054 189	34 270 000	134 %
Telemark	32 848 900	10 906 856		43 755 756	42 250 000	104 %
Agder	61 113 600	9 395 745		70 509 345	68 340 000	103 %
Rogaland	93 356 739	7 049 000	91 050 000	191 455 739	180 910 000	106 %
Vestland	161 266 505	9 378 000		170 644 505	159 560 000	107 %
Møre og Romsdal	86 974 450	4 730 000	10 000 000	101 704 450	93 640 000	109 %
Trøndelag	194 176 146	10 210 000		204 386 146	177 660 000	115 %
Nordland	75 931 962	10 732 843		86 664 805	81 190 000	107 %
Troms	46 084 465	1 662 787		47 747 252	54 830 000	87 %
Finnmark	14 982 500	1 991 500		16 974 000	37 960 000	45 %
Totalt	1 097 505 437	99 283 128	101 050 000	1 297 838 565	1 236 320 000	105 %

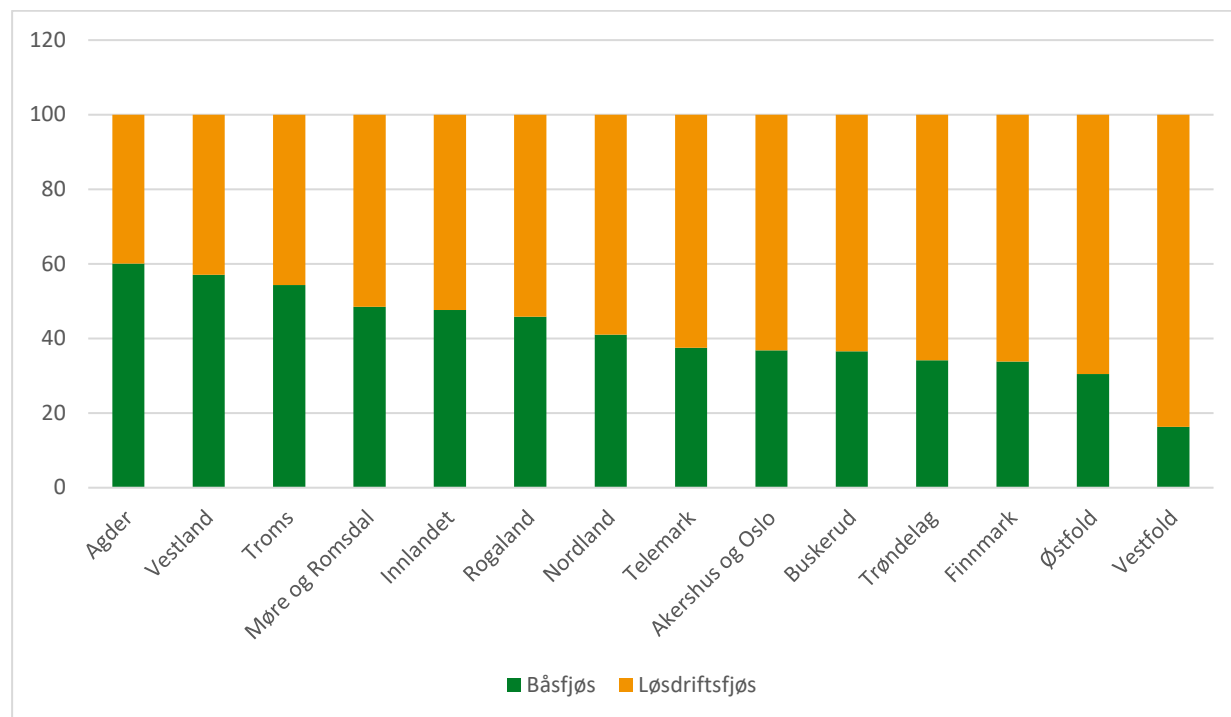
Figur 46 gir en oversikt over Innovasjon Norges bevilgninger til investeringer i tradisjonelt landbruk fordelt på fylker og husdyrproduksjoner. I 2024 har Innovasjon Norge bevilget penger til melkebruk som skal legges om fra båsfjøs til løsdrift, og særlig støtte til melkebruk med færre enn 30 årskyr. For 2024 var gjennomsnittlig antall melkekyr på 29 før omlegging til løsdrift, og 34 kyr i snitt etter omlegging (LMD, 2025).

Figur 49 IBU-tilskudd til tradisjonelt landbruk i 2024 fordelt på fylker og husdyrproduksjoner. Kilde: LMD (2025), side 27

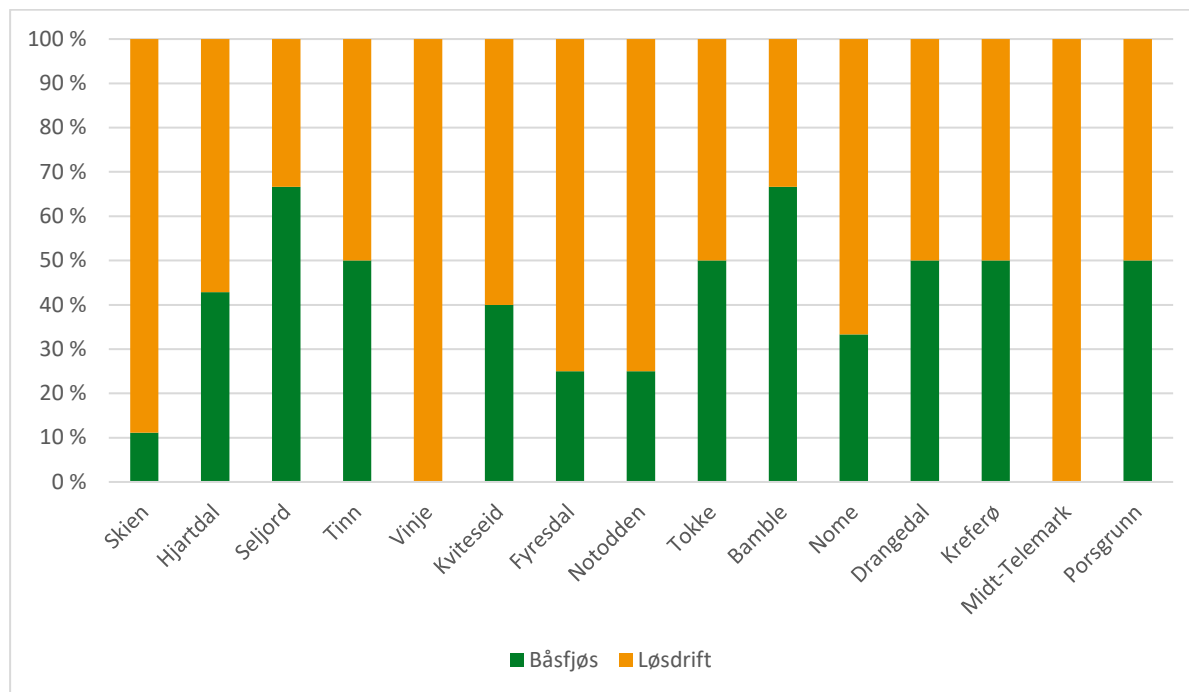
Behovet for å investere i overgang fra båsfjøs til løsdriftsfjøs er størst i Agder, med en andel båsfjøs opp mot 60 prosent. I Telemark er det totalt 68 melkebønder, hvorav 63 prosent har lagt om til løsdriftsfjøs, og de resterende 37 prosent har fortsatt båsfjøs.

Figur 50 Andel båsfjøs og løsdriftsfjøs per fylke. Kilde: TINE, 2024

I to kommuner i Telemark har alle melkebøndene lagt om til løsdriftsfjøs: Midt-Telemark og Vinje. I Seljord og Bamble har 67 prosent av melkebøndene ikke lagt om til løsdrift. Tallene er basert på TINEs data, og 96 prosent av melkebøndene i Telemark leverer til TINE.

Figur 51 Fordeling av båsfjøs og løsdriftsfjøs per kommune i Telemark. Kilde: TINE

5.1 Offentlig innkjøp

Vestfold og Telemark kjøpte inn matvarer for 446,5 millioner kroner i 2024, hvorav 51 prosent av innkjøpene ble gjort til helse, omsorg, barnevern og sosialtjenesten. Der ble det kjøpt inn for 229,8 millioner. Andre store sektorer med innkjøp er grunnskole, barnehage og sentraladministrasjon, totalt 134,03 millioner, se hele tabellen i vedlegg 1.

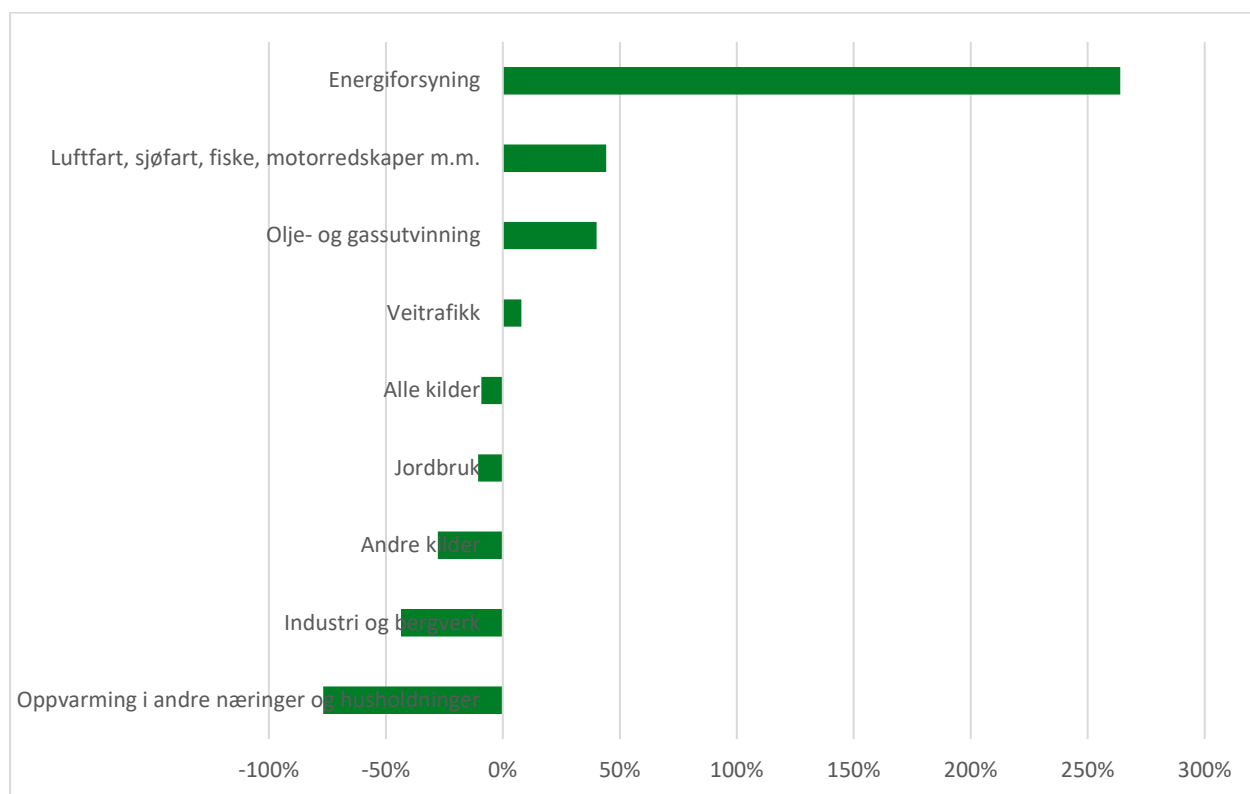
6 Klimaendringer og klimatilpasninger

Landbruket i Norge, og i Telemark, står foran store utfordringer. Det dreier seg om landbrukets konkurransekraft, bøndenes inntektsutvikling, landbrukets negative påvirkning på klima og miljø og tilhørende økosystemtjenester, samt landbrukets betydning for bosetting i hele landet. Landbruket har negativ påvirkning på klima, men det er også en del av løsningen på fangst og lagring av karbon bl.a. gjennom hvordan maten produseres.

Landbrukets viktigste innsatsfaktor er arealet og avlinger per dekar enten det er gras, korn, poteter, grønnsaker, frukt eller bær. Også skogsdrift har positiv og negativ effekt på klima.

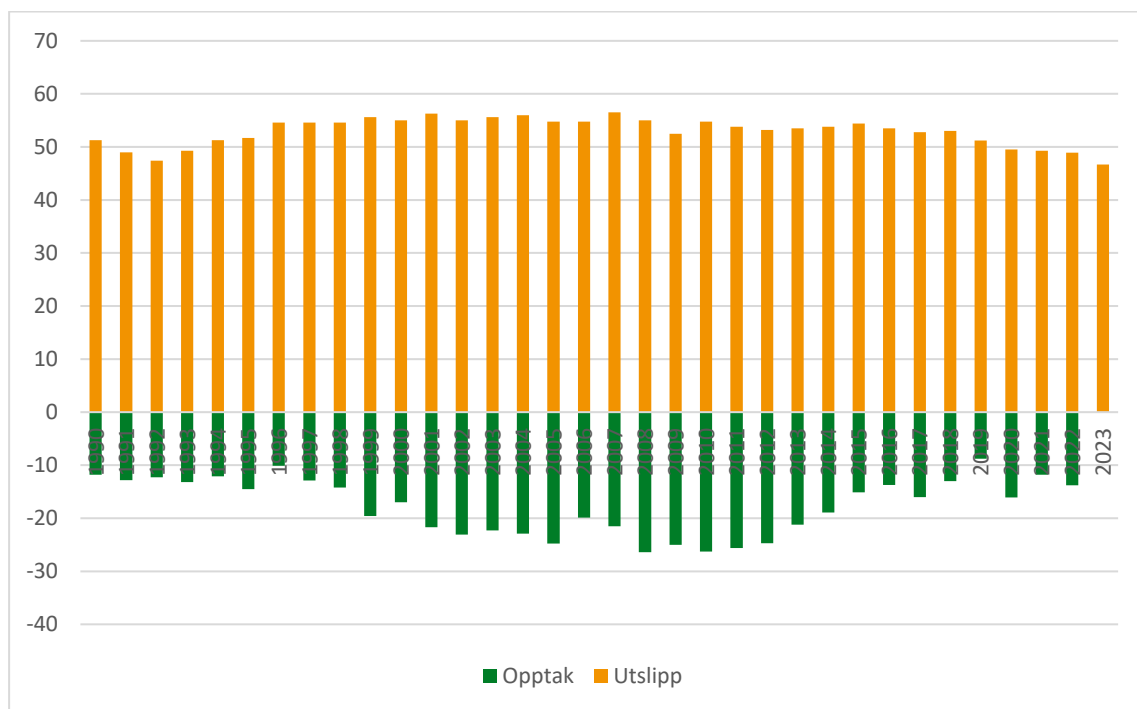
Figur 38 viser at klimagassutslipp fra jordbruket i Norge har gått ned i perioden 1990–2023. Tallene i tabellen viser nedgang i utslipp fra husdyr med 8 prosent og fra kunstgjødsel med 21 prosent. Størst nedgang i antall tonn CO₂-ekvivalenter er det i utslipp fra husdyra. Antall storfe har gått ned med 8 prosent fra 1989 til 2023.

Figur 52 Klimagassutslipp i Norge, endring fra 1990 til 2023. Kilde: SSB, tabell 13931

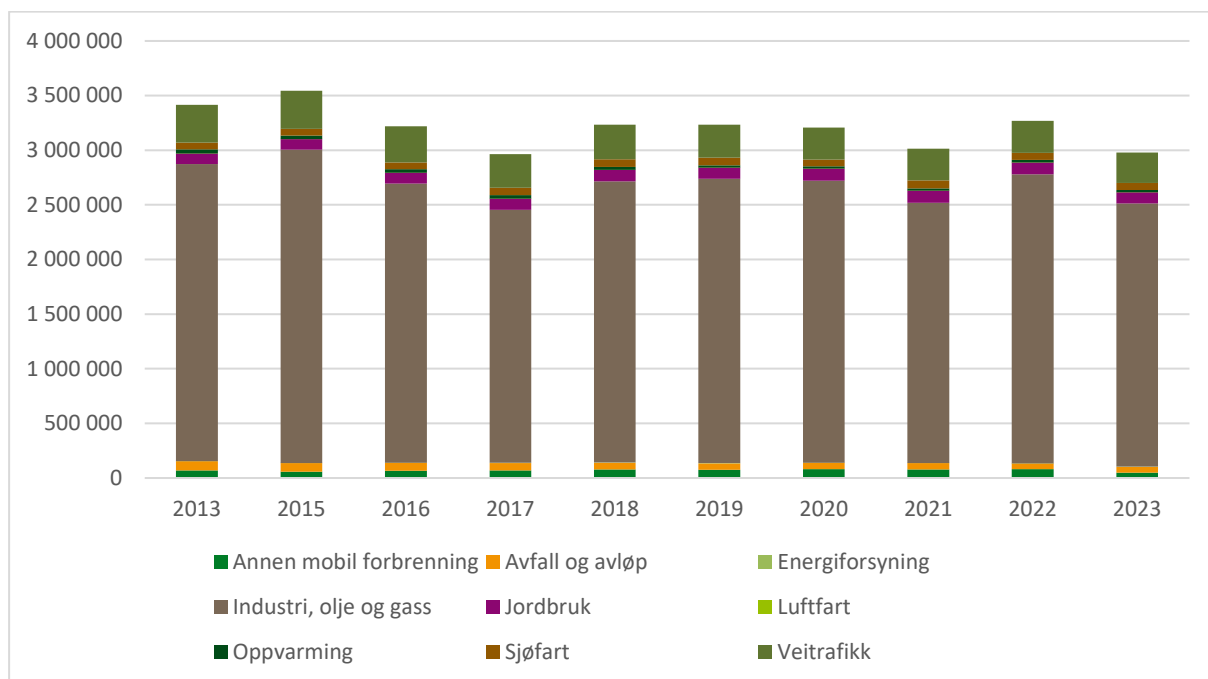
Norges totale klimagassregnskap inkluderer utslipp og opptak av klimagasser i Norge. Det er fortsatt høyere utslipp enn opptak i jord og skog. Opptaket er ikke offentliggjort for 2023 per 12. mai 2025.

Figur 53 Opptak og utslipp av klimagasser i Norge fra 1990 til 2023. Kilde: Miljødirektoratet.no

Klimagassutslippene i Telemark har gått ned med 13 prosent fra 2013 til 2023. Dersom man holder energiforsyning og luftfart utenom, er det i perioden størst nedgang i klimagassutslipp for oppvarming. Der har utslippene falt med 47 prosent. Største utslippskilde er industrien, som står for 81 prosent av fylkets totale utslipp.

Figur 54 Klimagassutslipp fordelt på næringer i Telemark fra 2013 til 2023. Kilde: Miljødirektoratet

Klimagassutslipp og opptak brutt ned på fylkesnivå viser at klimagassutslipp fra landbruket utgjør 3 prosent av fylkets totale utslipp. Selv om utslippene fra jordbruket har økt med 8,7 prosent fra 2013 til 2023, har det liten betydning for det totale utslippet i fylket. Det er størst økning i utslipp fra endringer i jordbruksarealet. Klimagassutslipp fra fordøyelsesprosessen hos husdyr, primært drøvtyggerne, utgjorde 55 prosent av utslippene fra jordbruket i Telemark i 2023. Det var en liten økning i utslippene fra husdyra fra 2013 til 2023, selv om totalt antall drøvtyggere har falt. Antall storfe har økt, mens antall sau har gått ned. Et storfe teller mer i klimaregnskapet enn et småfe, slik at selv om totalt antall drøvtyggere går ned øker klimagassutslippene fra husdyr som følge av økningen i antall storfe.

Tabell 33 Klimagassutslipp fra jordbruket målt i CO₂-ekvivalenter for Telemark. Kilde: Miljødirektoratet, 2025

	2013	2023	Endring
Fordøyelsesprosesser husdyr	56 129	56 629	0,9 %
Gjødselhåndtering	12 540	13 946	11,2 %
Jordbruksarealer	26 367	32 759	24,2 %
Totalsum	95 036	103 334	8,7 %

6.1 Telemarkslandbrukets bidrag til å nå målene i klimaavtalen

I 2019 ble det inngått en intensjonsavtale mellom næringsorganisasjonene i jordbruket og regjeringen om å redusere klimagassutslipp og øke opptak av karbon fra jordbruket for perioden 2021–2030 med 5 mill. tonn CO₂-ekvivalenter (Landbruks- og matdepartementet, 2019). Norges Bondelag har utarbeidet en klimaplan hvor de beskriver hvordan jordbrukssektoren kan bidra til å nå målet uten å redusere jordbruksproduksjonen. I planen er forskjellige tiltak beskrevet. Blant de viktigste tiltakene for jordbruket i Telemark er klimavennlig føring (bedre grovførkvalitet og bruk av metanhemmere), god agronomi (bl.a. optimal gjødsling, drenering), bruk av biokull, biogass, og bruk av fangvekster.

Grovførkvalitet

Telemark fylke har mye jordbruksareal som bare egner seg til drøvtyggere. God kvalitet på gras og grovfôr påvirker grovfôropptaket og fermenteringsintensiteten i vomma positivt. Økt fordøyelighet gir et lavere utslipp av metan (Alvarez et al., 2022). Det skyldes at føreffektiviteten økes og at det trengs mindre fôr til å produsere samme mengde produkt. Økt grovførkvalitet vil øke energiopptaket fra gras og dermed produktiviteten, samtidig som kraftfôrforbruket kan reduseres. Økt energiopptak fra grovfôr kan dermed også ha en positiv effekt på selvforsyningsgraden (Aass & Åby, 2018).

Metanhemmere

Metanhemmere er et førtilskudd til drøvtyggere for å redusere utslippet av metan fra vomma. Det foregår mye forskning på dette feltet. Prosjektet MetanHUB er et forskningsprosjekt for hele storfe- og småfebransjen ledet av TINE og har som mål å bygge kunnskap for implementering og oppfyllelse av mål om metanreduksjon. Potensialet for å tilsette metanhemmere til fôr for å redusere utslipp av metan er stort. I hvilken grad potensialet kan tas ut er avhengig av bl.a. hvordan gården drives, tilgang til metanhemmere, kostnadene, og holdningen til gårdbrukere og forbrukere når det gjelder disse tilsetningsstoffene.

God agronomi

Optimal gjødsling (riktig mengde på riktig tidspunkt og bruk av utstyr som bidrar til mindre utslipp), kalking og drenering er viktige agronomiske tiltak som bidrar til å redusere utslipp av klimagasser (Hauge mfl., 2020). Også avlingsnivået er en viktig faktor i klimasammenheng. Et høyt avlingsnivå per dekar betyr at mindre areal brukes til å produsere en viss mengde med mat, noe som bidrar til mindre utslipp i arealbrukssektoren.

Biokull

Biokull er i prinsippet det samme som grillkull, det vil si det man sitter igjen med etter at biomasse er varmet opp til mer enn 370 grader i en oksygenfattig atmosfære. Dette er nesten rent karbon, og det er veldig motstandsdyktig mot biologisk nedbryting og blir værende i jorda i mer enn 100 år. I tillegg kan biokull være bra for jorda, da det bl.a. øker dens evne til å holde på vann og næringsstoffer.

Produksjon av biokull i Norge er i en tidlig fase. Tilgangen til biokull i jordbruket er ikke så stor per i dag, men er i tråd med etterspørselen. Potensialet for å bruke mer biokull i jordbruket er stort.

I Telemark kan det gis RMP-tilskudd til spredning av biokull, som er et relativt nytt tiltak. I 2024 har de første bøndene begynt å spre biokull på sine jorder, og 15 tonn er spredd (Landbruksdirektoratet, 2024b). Dette er en forsiktig start, og det forventes at bruken av biokull økes framover (Statsforvalteren i Vestfold og Telemark, 2024j).

Biogass

I Telemark er andelen husdyrgjødsel som blir behandlet i et biogassanlegg, fortsatt beskjeden. Det finnes noen gårdsanlegg, og noe husdyrgjødsel blir levert til Den Magiske Fabrikken i Vestfold. Å utnytte husdyrgjødsel til biogass har et potensial til å redusere utslipp av metan og lystgass fra gjødsellager. Biogass kan i tillegg erstatte fossile oppvarmingskilder og (etter oppgradering i større anlegg) fossilt drivstoff.

Fangvekster

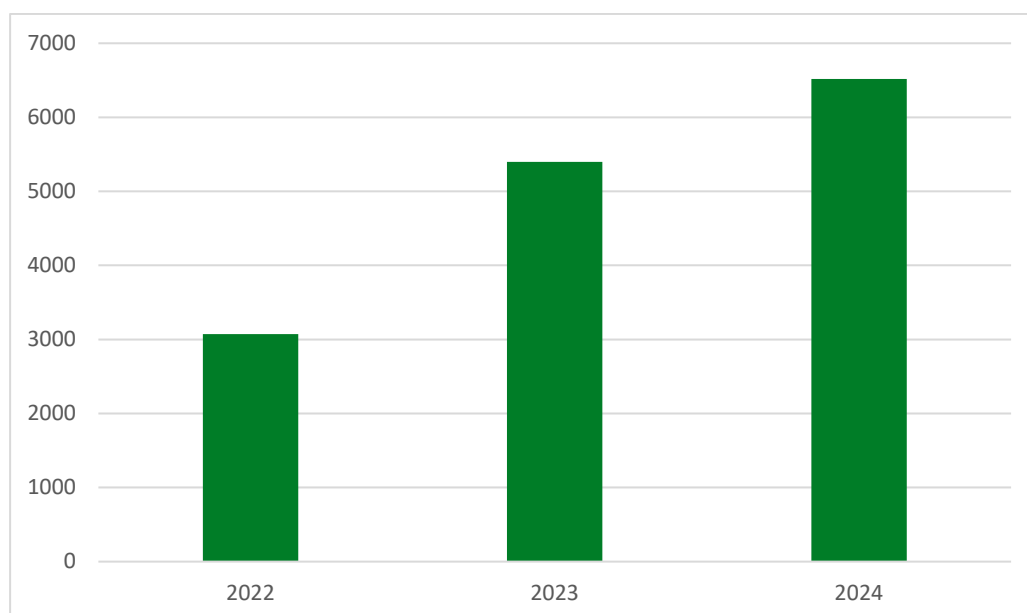
Et viktig tiltak for å øke karboninnholdet i jord er bruk av fangvekster. Tradisjonelt har bruk av fangvekster hatt som formål å hindre næringsavrenning og erosjon. I kornområdene i

Telemark er det satset sterkt på bruk av fangvekster. Gårdbrukere kan få RMP-tilskudd til dyrking av fangvekster, og NLR har mye fokus på fangvekster i forsøk, demofelt og rådgivingen. Dette har resultert i at arealene som er tildekket med fangvekster, har økt betydelig de siste årene.

Figuren viser antall dekar med fangvekster i perioden 2022–2024. I 2024 var omtrent 9 prosent av åpent åkerareal i Telemark tildekket med fangvekster.

I landbrukets klimaplan beskrives et mål om fangvekster på 30 prosent av kornarealene i Norge innen 2030 (Norges Bondelag, 2024). Totalt i landet kan økt karbonlagring med fangvekster på 30 prosent av kornarealene tilsvare 440 000 tonn CO₂-ekvivalenter (Norges Bondelag, 2024).

Figur 55 Utvikling i antall dekar med fangvekster i Telemark, 2022–2024. Kilde: Statsforvalteren i Vestfold og Telemark

Arealbruk og arealbruksendringer

Binding og lagring av karbon i jord er ikke medregnet i utslippstallene for jordbruket, som er vist i figur 49, Klimagassutslipp i Norge, endring fra 1990 til 2023 per sektor. Arealbruk og arealbruksendringer blir beregnet i sektor LULUCF (land use, land use change and forestry). I denne sektoren er areal inndelt i forskjellige kategorier (skog, dyrket mark (= fulldyrka areal), beite (= innmarksbeite og utmarksbeite), vann og myr, og utbygd areal). Endring i arealbruk fra en kategori til en annen fører til enten utslipp av karbon (f.eks. overgang fra skog til utbygd areal) eller opptak av karbon (f.eks. overgang fra dyrket mark til skog). Innenfor kategori «dyrket mark» påvirkes jordas karbonbalanse av mange forskjellige faktorer. Først og fremst av hva som dyrkes på jordene. Åpne åkerkulturer taper ofte karbon (hvor mye er bl.a. avhengig av grad av jordarbeiding). Grasdyrking og beitebruk har ofte, men ikke

nødvendigvis, en positiv effekt. Jordas karbonbalanse blir påvirket av biologiske, fysiske, kjemiske og menneskeskapte faktorer. Noen eksempler på disse er:

- Jordtype og tekstur (leirjord binder karbon bedre enn sandjord)
- Fuktighet
- C/N-forhold
- Temperatur (høyere temperatur øker nedbryting og karbonutslipp)

For grasdyrking og beitebruk:

Lagring av karbon i jord avhenger av mange faktorer. Om det er flerårig eng eller eng som fornyes regelmessig, hvilken vegetasjonstype (grasarter med dype røtter lagrer mer karbon enn arter med grunne røtter) og graden av beitetrykk (moderat beitetrykk fører til økt karbon-input i jorda, overbeiting gir mindre karbon-input). I tillegg er det allerede eksisterende karboninnholdet i jorda viktig ved estimering av karbonbalansen. I et langtidsperspektiv kommer karboninnholdet i en likevekt. Jord med lavt karboninnhold har derfor større potensial for lagring enn jord som allerede er mettet. Internasjonale studier (Soussana, J.F.¹⁹) viser at et moderat beitetrykk på beiteareal som hverken er pløyd, sådd eller gjødsla med annet enn beitedyras egen gjødsel, har positiv effekt både på binding av karbon, bevaring av biologisk mangfold og evnen til å opprettholde snødekte områder. Snødekte områder reflekterer varme tilbake til atmosfæren mye bedre enn granskog og bidrar dermed til å redusere den globale oppvarmingen. Dette kalles albedoeffekten.

Klimarisiko og klimatilpasning

Ved siden av behovet for å redusere klimagassutslippene og øke opptak av CO₂ må jordbruket tilpasse seg klimaendringene. En del tiltak bidrar både positivt til å redusere utslippene/øke opptaket og til å tilpasse jordbruket et klima i endring.

Klimaendringene bidrar til mer ekstremvær, som kan føre til avlingstap og dermed økte utslipp gjennom høyere ressursforbruk per produsert enhet. Ifølge FNs klimapanel vil menneskeskapte klimaendringer kunne redusere den globale matproduksjonen med 1 prosent hvert tiår. Samtidig vil behovet for mat øke med 14 prosent. Derfor har FN oppfordret alle land til å bruke tilgjengelige ressurser og tilpasse matproduksjonen til naturgitte forhold (Norges Bondelag, 2024).

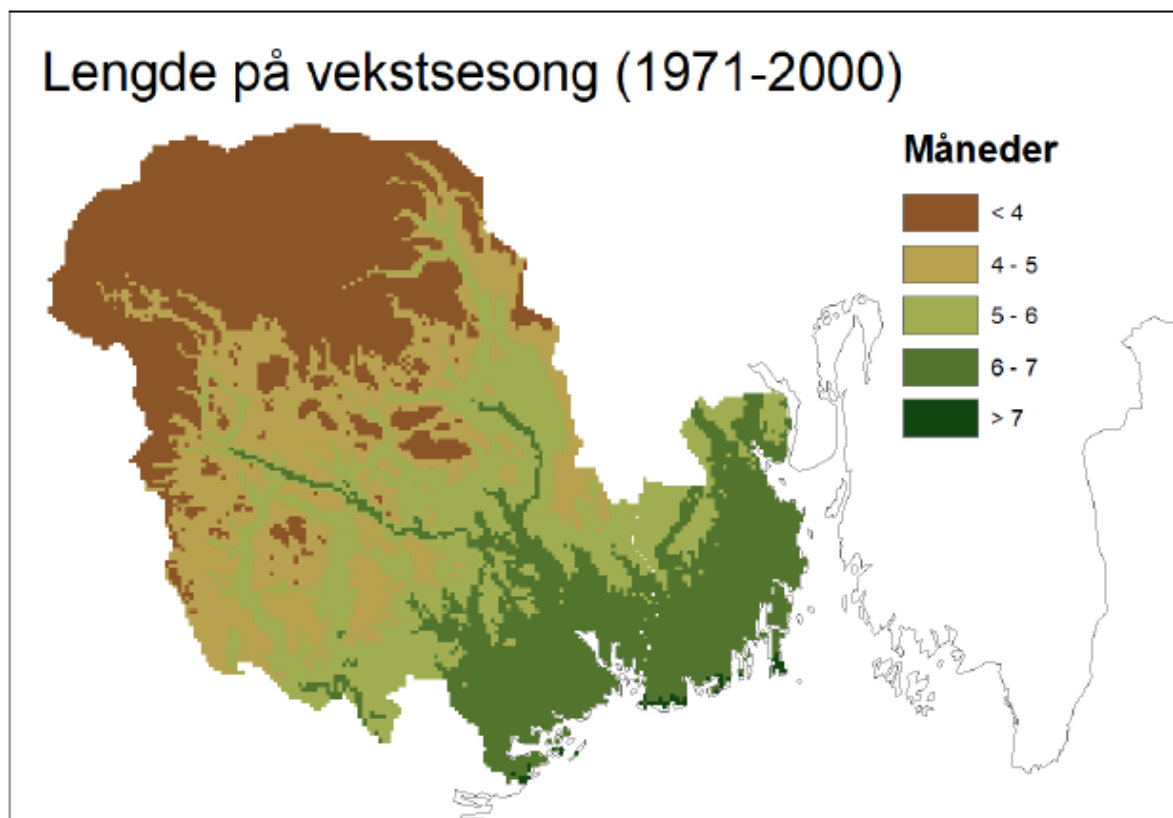
Klimaendringene slår ikke likt ut over hele verden. I rapporten «Kornproduksjon i møte med klimaendringer» har Telemarksforskning og Meteorologisk institutt sett nærmere på forventede endringer i Vestfold og Telemark, og hvilke tiltak som må iverksettes for å oppnå et mer klimarobust landbruk/kornproduksjon i Vestfold og Telemark.

Meteorologisk institutt har utarbeidet klimakart for historisk og beregnet framtidig klimaendring i Vestfold. Kartene viser at sommertemperaturene er økende og at

¹⁹ <https://climate-advisory-board.europa.eu/about/advisory-board-members/jean-francois-soussana-1> Lest 25.09.2025.

vekstsesongen forventes å øke med omkring en måned fram mot midten av århundret, sammenlignet med referanseperioden 1971–2000.

Figur 56 Observert endring i termisk vekstsesong for perioden 1971–2000. Kilde: Haugen, 2019

Antall vekstgraddager øker også. Når det gjelder nedbør, er utsiktene mer usikre. Det beregnes stort sett redusert sommernedbør. Sammenligninger av periodene april–mai og august–september tyder på våtere vår/forsommer og noe tørrere sensommer framover. Uansett utviklingen i nedbør vil tørkerisikoen øke grunnet stigende temperatur, som gir mer fordamping. Som overordnede tiltak nevner rapporten bla. å ta vare på og styrke jorda, spre og redusere risiko, gjøre riktig jobb til riktig tid og videreutvikle lokal kunnskap (Telemarkforskning, 2019).

7 Kompetanse og utdanning

Regjeringens mål for videregående utdanning er å sikre en inkluderende, rettferdig og god utdanning, og fremme muligheter for livslang læring for alle (Meld. St. 21 (2020-2021)). Videre står det i læreplanverket at barn og unge skal utvikle naturglede, lære respekt for naturen og være klima- og miljøbevisste. Elevene skal se på naturen som en kilde til nytte, glede, helse og læring²⁰. Videre står det at samfunnet har behov for mennesker med kunnskap, etisk bevissthet og evne til teknologisk innovasjon for å finne løsninger og gjøre nødvendige endringer i levesettet vårt for å ta vare på livet på jorda.

Tall fra SSB (tabell 13587) viser at det i Telemark i 2024 var 180 elever i videregående skole naturbruk. Fylket har én videregående skole med naturbruk, Nome videregående på Sørve med 155 elever per 2024.

*Figur 57 Oversikt over de videregående skolene i Telemark fylkeskommune per 1.1.2024
– i nummerrekkefølge fra kart. Kilde: Telemark fylkeskommune*

Nr. i kart	Skole	Kommune	Elever	Ansatte	Utdanningsprogram
1	Kragerø vgs	Kragerø	297	67	ST, ID, TP, BA, HS, PB
2	Bamble vgs	Bamble	322	85	ST, TP, HS, EL, SR
3	Porsgrunn vgs	Porsgrunn	865	158	ST, ID, TP, IM, KD, FD
4	Skogmo vgs	Skien	842	182	HS, BA, EL, TP, PB
5	Hjalmar Johansen vgs	Skien	497	130	ID, ME, RM, PB
6	Skien vgs	Skien	913	152	ST, MD, SR
7	Nome vgs, avd. Sørve	Nome	155	61	NA, PB
8	Nome vgs, avd. Lunde	Nome	263	65	BA, EL, TP, HS, FD
9	Bø vgs	Midt-Telemark	315	50	ST, ID
10	Notodden vgs	Notodden	448	89	ST, TP, HS, PB, EL, SR, BA
11	Rjukan vgs	Tinn	142	42	ST, HS, TP, PB, BA
12	Vest-Telemark vgs, avd. Dalen	Tokke	140	47	TP, ST, HS, EL, PB, BA
Summer			5199	1128	

Kilde: VIGO via Qlik Sense, Visma HRM (ansatte)

²⁰ <https://www.udir.no/lk20/overordnet-del/opplaringens-verdigrunnlag/1.5-respekt-for-naturen-og-miljobevissthet> Lest 28.05.2025

Figur 58 Nome videregående skole, avdeling Søve.

I tildelingsbrevet til Universitetet i Sørøst-Norge for 2025 som inkluderer campus i Bø, skriver regjeringen at utdanning, forskning og innovasjon er sentralt for at Norge skal møte fremtidens utfordringer (Kunnskapsdepartementet, 2024).

Universitetet i Sørøst-Norge avd. Bø har natur og miljø i studieporteføljen, men ingen høyere utdanning direkte rettet mot matproduksjon i fylket, eller mot jord- og skogbruk som en del av den grønne omstillingen i samfunnet. Samordna opptak viser at det for 2025 var planlagt 900 studieplasser innen landbruk i Norge, og det var 3 505 søkere i alt. Tallene viser også at det var 1,2 studenter per studieplass som hadde landbruk som førstevalg i 2025²¹. Med andre ord er det rom for flere studieplasser innen landbruk i Norge framover.

²¹ <https://rapport-dv.uhad.no/t/SO-datavarehus/views/Skertallfordeltstudiertiluniversitetoghskole2023-2025/Skertall?%3Aembed=y&%3AisGuestRedirectFromVizportal=y> Lest 16.05.2025

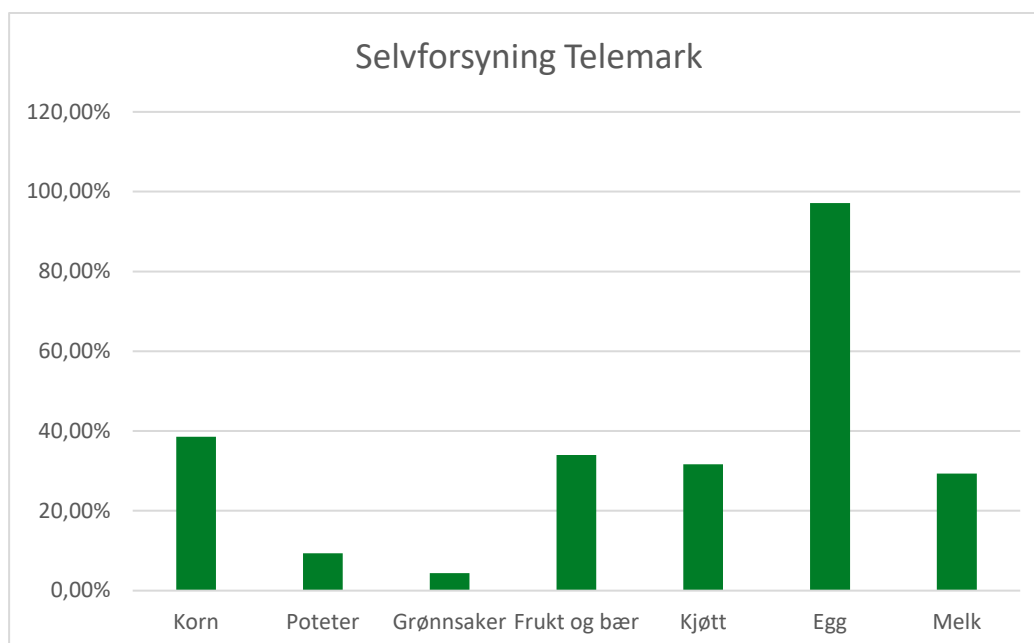
8 Selvforsyning - beredskap – planteproduksjon

En oversikt over hva som produseres av jordbruksvarer i Telemark delt på antall innbyggere, illustrerer hva fylket er selvforsynt med i et gitt år. Tallene er basert på Helsedirektoratets oversikt over forbruk av utvalgte matvarer på engrosnivå i kilo per innbygger per år (Helsedirektoratet, 2024). Forbruk av melk omfatter både melk brukt som drikkemelk, melkepulver eller smør, ost osv.

Figur 17 viser at matkornproduksjonen varierer mye fra år til år. Fra 2006 til 2016 falt matkornforbruket her i landet fra 103 til 88 kilo i året per innbygger. Dette omfatter alt forbruk av matkorn, inkludert korn i importerte hel- og halvfabrikater, som brød, deiger og kjeks. Dette er såkalte RÅK-varer. De siste fire årene har det totale forbruket holdt seg noenlunde stabilt på 85–88 kilo (Dønnum, 2023). Forbruk av korn omfatter import av kornprodukter som pasta og ris.

I 2024 var det et veldig dårlig kornår i Telemark med under 10 000 tonn korn totalt produsert. Når det gjelder kornproduksjon er tallene i figur 55 basert på gjennomsnittlig produksjon av mathvete og matrug for perioden 2013 til 2023. Arealet som det dyrkes korn på, opprettholdes så lenge det produseres korn der. I en krisesituasjon vil alt korn kunne brukes til menneskemat, mens i dag er det stort sett mathvete og matrug som går til dette, resten går til fôrkorn. Telemarks bidrag til beredskap og selvforsyning i Norge er i hovedsak produksjon av korn, men også bidrag til egen matforsyning av poteter, egg, frukt, bær, grønnsaker, kjøtt og melk.

Figur 59 Oversikt over selvforsyning av jordbruksvarer i Telemark per 2023. Kilde: AgriAnalyse og tabell fra Statsforvalteren i Vestfold og Telemark

9 Utfordringer i Telemarkslandbruket – hva kan gjøres?

I denne rapporten har vi søkt å identifiseres flere sentrale utfordringer for jordbruk og matproduksjon i Telemark. Jordbruksarealet i drift i Telemark har falt med 6 prosent fra 2004 til 2024, noe som er mer enn landsgjennomsnittet på 4 prosent. Omdisponering av jordbruksareal i drift har avtatt, og fra 2014 til 2024 er det kun ca. 2000 dekar som er omdisponert til andre formål. Kornproduksjonen i fylket har sunket fra ca. 35 000 tonn i 2004 til 22 000 tonn i 2024.

Potetarealet har gått ned med 53 prosent, kornarealet med 24 prosent og bær-arealet med 26 prosent siden 2004. I tillegg er det ledig kapasitet for beitedyr i utmarka i fylket, kun 25 prosent av beitekapasiteten utnyttes, noe som tilsvarer ledig kapasitet for ca. 350 000²² saueenheter. Dette er prosentvis blant de høyeste ledige kapasitetene i landet.

Antall gårdsbruk har sunket med 34 prosent fra 2004 til 2024, mot 32 prosent nasjonalt. Samtidig er gjennomsnittlig bruksstørrelse lavere i Telemark enn i landet som helhet, 205 dekar vs. 278 dekar, og 47 prosent av brukene i Telemark er under 100 dekar.

De største bedriftene innenfor næringsmiddelindustrien som er helt eller delvis basert på fylkets råvarer, er Norgesmøllene i Skien etterfulgt av TINEs meieri på Haukeli. Innenfor bearbeiding og konservering av frukt og grønt er Epleblomsten AS en viktig aktør, og i samme verdikjede finner vi pakkeriet Telefrukt AS i Gvarv kommune, en av Norges største fruktpakkeri med sine 22 sysselsatte. Antall sysselsatte i næringsmiddelindustri totalt er drøye 700 personer i industrileddet av totalt 1 847 direkte sysselsatte i jordbruk og matindustri. En del av råvarene ender i andre fylker, slik som kumelk og gris til Vestfold og saueslakt til Buskerud. Frukt har liten foredling, og der skjer lagring og pakking i stor grad i fylket. På den annen side så foredles en god del varer i fylket som er produsert utenfor, som bl.a. mathvete til mel og bakervarer generelt.

Fylkets styrke er fruktproduksjon, som står for 25 prosent av landets totale fruktproduksjon, og fylket har en stor økologisk andel med 6,4 prosent av arealet i fylket, mot nasjonalt 4,3 prosent. Videre er det et levende geitehold med egen foredlingsbedrift på Haukeli, noe som er viktig både regionalt for identitet og landskap, og for å sikre aktivitet på ysteriet. Et lite, men aktivt setermiljø er avgjørende for kulturlandskapet i fjellområdene, og bidrar til reiseliv og opprettholdelse av tradisjoner. I tillegg er Telemark en merkevare nært knyttet til Dyrsku'n. Dette er et godt utgangspunkt der fylkeskommunen og kommunene bør legge en strategi for hvordan koble merkevaren og møteplassen Dyrsku'n mer effektivt.

Videre bør lokale innkjøp av matvarer og tjenester knyttet til jordbruket styrkes. I øvre del av fylket er det viktig å bidra til investeringer i beiteteknologi som kan bygge bro mellom

²² [NIBIO RAPPORT 2021 7 208.pdf](#) – Arealreknskap i utmark, s. 42.

hyttefolk og beitebrukere, og effektivisere dyreholdet. Dessuten bør det i størst mulig grad legges til rette for beitebasert husdyrhold gjennom reguleringer og planer, og det bør sørges for at husdyrholdet er med i utarbeidelsen av arealplaner, samferdselsinvesteringer m.m.

Det er behov for nyinvesteringer i frukt- og grøntproduksjonen. Særlig vil det å legge til rette for investeringer i f.eks. haglnett og fellesløsninger som vedlikehold og utvikling av felles vanningsanlegg, være viktig. Godt samarbeid mellom produsenter og kommune og fylke gjennom vei- og arealplanlegging er viktig for produksjon og motivasjon. En økende utfordring med ekstreme værhendelser og forbedringer av infrastrukturen for vann- og avløp må håndteres løpende og i dialog med de forskjellige aktørene.

For å stimulere kornproduksjonen vil det å satse på små og mellomstore kornbruk (100–300 tonn produksjon) i den hensikt å unngå nedleggelse og at arealet går ut av bruk, være sentralt. 37 prosent av melkebrukene i Telemark har fortsatt båsfjøs, og en plan fra Telemark fylkeskommune og Statsforvalteren i Vestfold og Telemark, for å få med flest mulig over til løsdrift før 2034, hadde vært nyttig. Planen bør inkludert bønder med ammeku. Det er lite investeringer i saueholdet, og Telemark ligger generelt lavt i IBU-tilskudd til tradisjonelt jordbruk. Som mulig inspirasjon kan nevnes Innlandet fylkeskommune som også gir investeringsbidrag inn i denne potten. En gjennomgang av investeringsnivå i forhold til behov for fornying burde vært gjennomført. Dialog med Innovasjon Norge og avtalepartene i jordbruksoppkjøret, og involvering av fylkestinget i investeringsutviklingen, er viktig for å sikre tilstrekkelige og målrettede tilskudd. I tillegg er det viktig å styrke FoU miljøet i Telemark med utgangspunkt i Søve, Universitetet i Bø og NIBIO. Klimaendringene krever ny kunnskap om kornsorter, frukt, bær osv. utviklet med utgangspunkt i norske forhold.

Andre tiltak er å tilpasse miljøkravene for å unngå å ramme små/middels store bruk hardt og å øke utnyttelsen av utmarksbeite gjennom å ta i bruk ledig kapasitet, spesielt i fjellkommuner som Vinje, som har 73 prosent av melkegeitene i fylket, men også slippe flere storfe og sau på beite. Økt tilskudd til beitelag og bruk av beiteteknologi vil være en av flere tiltak, sammen med etablering av radiobjellelag slik som f.eks. i Gudbrandsdalen. Fylket kan også fremme økologisk produksjon gjennom offentlig innkjøp for å øke markedsandelen til økologiske varer. Telemark er en sterk merkevare i seg selv, og med Dyrsku'n som Norges største møteplass for jordbruket, kunne det vært utviklet en merkevarestrategi for et samlet jordbruk fra frukt til ost og kjøtt med tanke på styrking av lokal verdiskaping. Det er naturlig å koble reiseliv og lokalmat sterkere, og utvikle en tydelig fylkesstrategi.

Klimagassutslipp fra jordbruket har økt med 8,7 prosent fra 2013 til 2023, mens totale klimagassutslipp i fylket har sunket med 13 prosent. Størst økning i klimagassutslipp kommer fra arealendringer og husdyrfordøyelsen, som står for litt over halvparten av utslippene. Fortsatt dialog med husdyrbønder for reduserte utslipp bl.a. gjennom fôrtilsetninger vil være nyttig. Samtidig bør jord- og skogbruket krediteres for karbonbindingen som skjer i jordsmonnet og i skogen gjennom økt opptak, ikke minst gjennom stedstilpasset skogbruk og beitebruk. Klimaendringer påvirker skogproduksjonen fordi det oftere er tørke, og vekstsesongen har blitt lengre, med økt risiko for skader som f.eks. frost og barkbiller. I tillegg sliter granskogen, som utgjør 60 prosent av avvirkningen, med konkurranse fra løvtrær.

Sysselsettingen i skogbasert industri har falt med 131 personer fra 2010 til 2023, og verdiskapingen har falt med 60 prosent de siste to årene grunnet lav byggeaktivitet. I den grad offentlig sektor nå kan iverksette økt byggevirksomhet med lokale råvarer og selskaper vil det være særlig viktig i dagens lavkonjunktur.

Søve er en helt nødvendig del av verdikjeden for mat i fylket. Uten utdanning og fagmiljø knyttet til verdikjeden vil både rekrutteringen svekkes og kompetansen falle. Dette miljøet er derfor avgjørende for å sikre en framtidsrettet verdikjede.

Litteratur

- Budsjettnemda for jordbruket (2025): *Utredning nr. 3. Resultatkontrollen for gjennomføring av landbrukspolitikken*.
- DFØ.no (2025): <https://dfo.no/nokkeltall-og-statistikk/innkjop-i-offentlig-sektor/utgifter-til-offentlige-innkjop#section-kommunene-og-fylkeskommunen-es-innkj-psvolum-3>
- Dalen, M. & Holm, K.M. (2025): *Handlingsplan for økologisk landbruk i Vestfold og Telemark. Økt lønnsomhet gjennom markedsarbeid*. Statsforvalteren i Vestfold og Telemark.
- Dønnum, A. & Olsvik, E. (2023): *Markedet for norsk matkorn*. Utgiver: Partnerskapet for norsk matkorn og planteprotein (Matkornpartnerskapet).
- Dønnum, A., Olsvik, E., Waalen, W., Strand, E., Mittenzwei, K. & Holmelin, N. (2024): *Økt, miljøtilpasset og mer robust norsk mathveteproduksjon. En scenarieanalyse av fremtidig utvikling for norsk mathveteproduksjon*. NIBIO-rapport, vol.10, nr. 152.
- Haugen, I., Hansen-Bauer, I., Gangstø Skaland, R., Engh, M. & Svardal, S. (2019): *Kornproduksjon i møte med klimaendringer. Et mer klimarobust landbruk i Vestfold og Telemark*. Telemarksforskning, rapport 491- 2019.
- Matforsyningsstatistikk (2024): *Helsedirektoratet. Utviklingen i norsk kosthold 2024*.
- Landbruksdirektoratet (2023). *Tilstand og investeringsbehov på skogsvegnettet*. Rapport nr. 42/2023.
- Landbruks- og matdepartementet (LMD) (2025): *Fra økologisk jord til middagsbord. Nasjonal strategi for økologisk jordbruk 2025–2032*.
- Landbruks- og matdepartementet (LMD) (2025): *Endringer i statsbudsjettet 2025 under Landbruks- og matdepartementet. (Jordbruksoppkjøret 2025)*. Prop. 149 S (2024 –2025), side 27.
- Menon Economics og AgriAnalyse (2025). *Ringvirkninger av landbruksbasert næring i distriktene*. Menon-publikasjon nr. 77.
- Miljødirektoratet (2025): *Utslipp og opptak fra skog og arealbruk: For kommune* <https://www.miljodirektoratet.no/aktuelt/datavisualisering/klimagassutslipp-i-kommuner-og-fylker/>
- NIBIO (2018). *Bærekraftig skogbruk i Norge (nettversjon)*. Hentet fra: <https://www.skogbruk.nibio.no/skogen-i-norge-1>
- Nordin, I., Brady, M., Johansson, H. & Rehn, E. (2025): *Förändrade stödnivåer i jordbrukspolitiken - hur påverkas produktion, konkurrenskraft och miljö?* AgriFood Economics Centre. Rapport 2025:1
- OECD (2021): *Policies for the Future of Farming and Food in Norway*, OECD Agriculture and Food Policy Reviews. OECD Publishing, Paris, <https://doi.org/10.1787/20b14991-en>
- Regjeringen (2024): *Klimamelding 2035 – på vei mot lavutslippssamfunnet*. Meld. St. 25 (2024-2025).
- Regjeringen (2025): *Statens tilbud. Jordbruksforhandlingene 2025*.
- Regjeringen (2024): *Statsbudsjettet for 2025, Regjeringens klimastatus og -plan. Grønn bok*.
- Rekdal, Y. & Angeloff, M. (2021): *Arealrekneskap i utmark. Utmarksbeite – ressursgrunnlag og beitebruk*. NIBIO-rapport vol.7, nr. 208, 2021.
- Riksrevisjonen (2025): *Riksrevisjonens undersøkning om reduksjon av klimagassutslipp fra jordbruket*. Dokument 3:13 (2024–2025).
- Simensen, T., Skrindo, A.B., Kolstad, A., Stange, E. & Czuz, B. (2024): *Naturregnskap på prosjektnivå. En sammenligning mellom metoder for naturregnskap i fin skala*

- og tradisjonelle miljøkonsekvensutredninger som kunnskapsgrunnlag for utbygging av fornybar energi.*
NINA. Rapport 2329.
- Solberg, S., Skrøppa, T. & Finne, E. (2013): *Gran og klimaendringer – mer m³, større områder og mer skader.* FORSKNING – Med nye treslag inn i fremtidens klima. NIBIO. Norsk Skogbruk nr. 59-5-2013.
- Søgaard, G., Astrup, R., Allen, M., Andreassen, K., Bergseng, E., Fløistad, I.S., Granjus, A., Hanssen, K.H, Hietala, A., Kvaalsen, H., Solberg, S., Solheim, H., Steffenrem, A., Stokland, J. & Økland, B. (2017): *Skogbehandling for verdiproduksjon i et klima i endring.* NIBIO-rapport vol. 3., nr. 99.
- Telemark fylkeskommune (2024): *Tilstandsrapport for videregående opplæring i Telemark. 2024 Videregående opplæring i Telemark skoleåret 2022/2023*
- Telemark fylkeskommune: Miljøverdier i skog i Telemark.
<https://fylkesmannen.maps.arcgis.com/apps/dashboards/3b2da085608b4362a827054366f39acc> Lest 23.09.2025.

Vedlegg 1

Tabell 34 Oversikt over offentlig innkjøp i Vestfold og Telemark i 2024. Kilde: Uttrekk gjort av Kommunal rapport på bestilling fra AgriAnalyse.

Innkjøper	Matvarer i kroner	Andel
Helse- og omsorg, barnevern og sosialtjenesten	229 749 208	51 %
Grunnskole	46 224 823	10 %
Barnehage	44 075 616	10 %
Alle funksjoner ekskl. konsesjonskraft, kommune	43 968 427	10 %
Videregående opplæring samlet, inkl. fagskoler	26 663 953	6 %
Kommunehelsetjenester knyttet til fysioterapi- og legeårverk	11 018 487	2 %
Allmenn kultur, kommune	10 937 161	2 %
Diverse	8 499 322	2 %
Administrasjon, fylkeskommune	4 603 191	1 %
Barn og unge, kommune	3 662 750	1 %
Tekniske tjenester	3 209 400	1 %
Eiendomsforvaltning, kommune	2 105 978	0 %
Alle funksjoner ekskl. konsesjonskraft, fylkeskommune	1 938 165	0 %
Samferdsel, fylkeskommune	1 609 375	0 %
Kultur, fylkeskommune	1 491 649	0 %
Tannhelse	1 318 714	0 %
Kommunal planlegging, byggesaksbehandling og kart- og oppmålingsvirksomhet	775 286	0 %
Næringsforvaltning, fylkeskommune	502 685	0 %
Miljøforvaltning, kommune	495 544	0 %
Fellesutgifter, fylkeskommune	475 138	0 %
Miljøforvaltning, fylkeskommune	431 406	0 %
Fellesutgifter, kommune	392 480	0 %
Idrett, kommune	364 059	0 %
Utdanning i skole	323 648	0 %
Yrkesfaglige utdanningsprogram samlet	304 534	0 %
Transportformer, fylkeskommune	268 071	0 %
Plan, byggesak og miljø, fylkeskommune	238 870	0 %
Eiendomsforvaltning, fylkeskommune	226 906	0 %
Alle utdanningsprogram	188 261	0 %
Studieforberedende utdanningsprogram samlet	185 315	0 %
Kommunale boliger	91 857	0 %
Politisk styring og kontrollvirksomhet, kommune	79 861	0 %
Næringsforvaltning, kommune	78 240	0 %
Finansfunksjoner	8 159	0 %
Den norske kirke, gravplasser og krematorier	6 237	0 %
Politisk styring og kontrollvirksomhet, fylkeskommune	4 318	0 %
Totalsum	446 517 094	

Vedlegg 2 Kommuneark (egen fil)

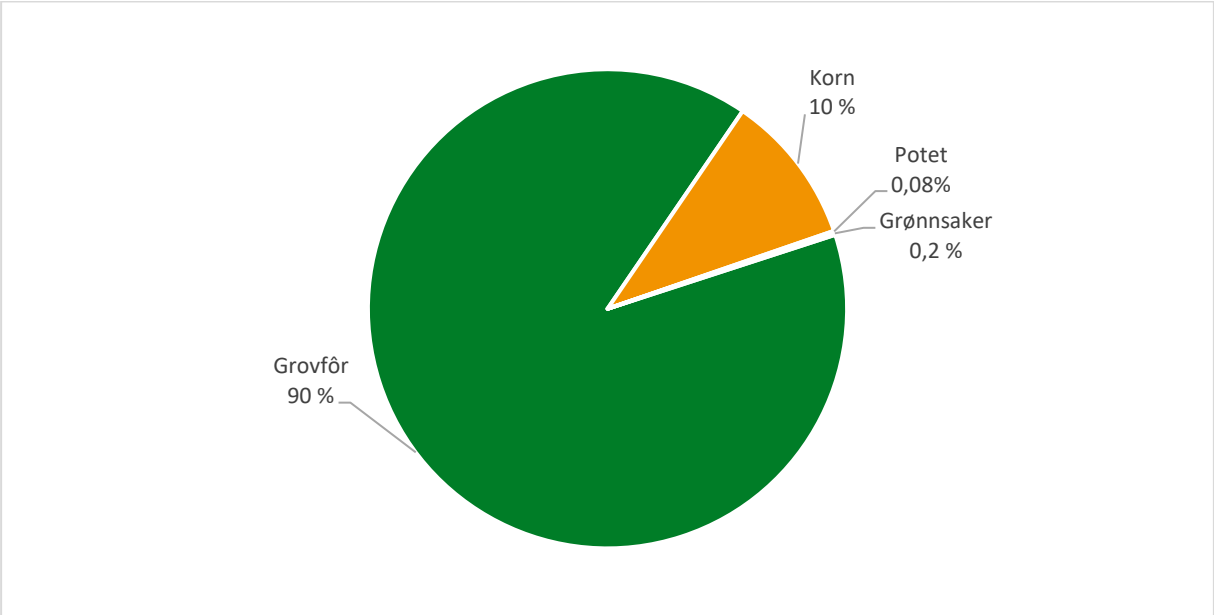
Porsgrunn

Jordbruket i Porsgrunn kommune bruker 2 prosent av Telemark fylkes jordbruksareal, fordelt på 22 jordbruksforetak.

Gris og grovfôr utgjør de største jordbruksproduksjonene i kommunen. I Porsgrunn kommune finner vi 19 prosent av purkene og 10 prosent av slaktegrisene i fylket. Grovfôr dyrkes på omlag 90 prosent av jordbruksarealene. Mens korn dyrkes på 10 prosent.

Fakta om Porsgrunn	
Antall innbyggere (2024)	37 289
Totalt areal i alt, km ²	164
Jordbruksareal i drift, dekar	5 125
Porsgrunns andel av Telemarks jordbruksareal i drift	2 %
Produktivt skogareal, km ²	106 296
Omsatt tømmervolum, m ³	9 059
Antall landbrukseiendommer (2023)	258
Antall jordbruksbedrifter (foretak med dyrket jord i drift)	22
Antall sysselsatt jordbruk	57
Antall sysselsatt skogbruk	23
Antall sysselsatt tre- og papirindustri	63
Antall sysselsatt matindustri	206
Omsetning i jordbruket, mill. kr (estimat)	26,9
Omsetning i skogbruket (bruttoverdi av avvirkning), mill. kr	4,5

Arealfordeling for planteproduksjon i Porsgrunn kommune, 2024

Dyrka jord i drift i Porsgrunn, andelen av Telemarks dyrka jord i drift, 2024

	Dyrka jord i drift (dekar)	Andel av Telemarks dyrka jord i drift
Grovfôr	4 549	2,8 %
Korn	517	0,7 %
Potet	4	0,3 %
Grønnsaker	10	0,6 %
Dyrka jord i drift	5 080	2,1 %

Antall husdyr i Porsgrunn og andelene av Telemarks husdyr, 2024

	Antall husdyr	Andel av Telemarks husdyr
Melkekyr	83	4,4 %
Ammekyr	182	5,1 %
Søyer	131	0,8 %
Purker	103	19,3 %
Slaktegris	1 634	9,8 %

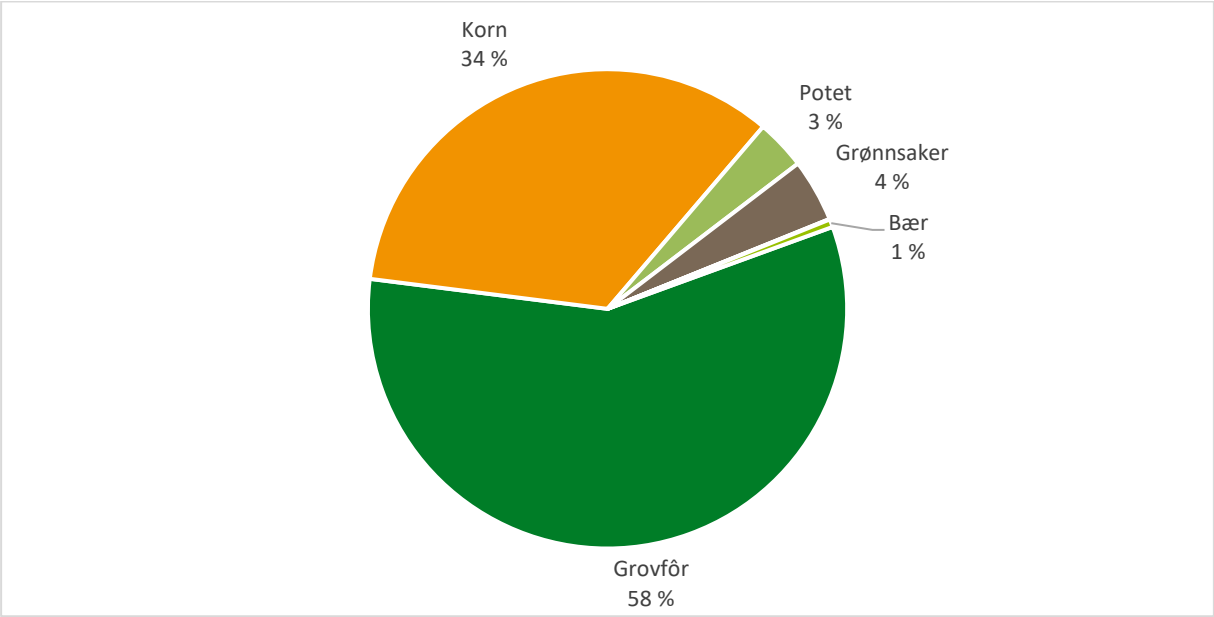
Skien

I Skien kommune finner vi 16 prosent av fylkets jordbruksareal, fordelt på 160 jordbruksforetak. Kommunen har henholdsvis 97 og 91 prosent av fylkets grønnsaks- og potetareal, 19 prosent av kornarealene og 16 prosent av bærarealene. Kommunen har også 25 prosent av Telemarks slaktegris, 21 prosent av melkekyrne og 19 prosent av ammekyrne.

Fakta om Skien

Antall innbyggere (2024)	56 866
Totalt areal i alt, km ²	779
Jordbruksareal i drift, dekar	38 682
Skiens andel av Telemarks jordbruksareal i drift	16 %
Produktivt skogareal, km ²	572 594
Omsatt tømmervolum, m ³	114 187
Antall landbrukseiendommer (2023)	909
Antall jordbruksbedrifter (foretak med dyrket jord i drift)	160
Antall sysselsatt jordbruk	167
Antall sysselsatt skogbruk	60
Antall sysselsatt tre- og papirindustri	72
Antall sysselsatt matindustri	342
Omsetning i jordbruket, mill. kr (estimat)	205,3
Omsetning i skogbruket (bruttoverdi av avvirkning), mill. kr	77,5

Arealfordeling for planteproduksjon i Skien kommune, 2024

Dyrka jord i drift i Skien, andelen av Telemarks dyrka jord i drift, 2024

	Dyrka jord i drift (dekar)	Andel av Telemarks dyrka jord i drift
Grovfôr	22 216	13,7 %
Korn	13 221	19,1 %
Potet	1 303	90,7 %
Grønnsaker	1 641	97,3 %
Frukt	14	0,4 %
Bær	204	16,4 %
Dyrka jord i drift	38 599	16,1 %

Antall husdyr i Skien og andelene av Telemarks husdyr, 2024

	Antall husdyr	Andel av Telemarks husdyr
Melkekyr	390	20,6 %
Ammekyr	667	18,6 %
Søyer	688	4,1 %
Purker	38	7,1 %
Slaktegris	4 201	25,2 %
Verpehøner	368	0,4 %

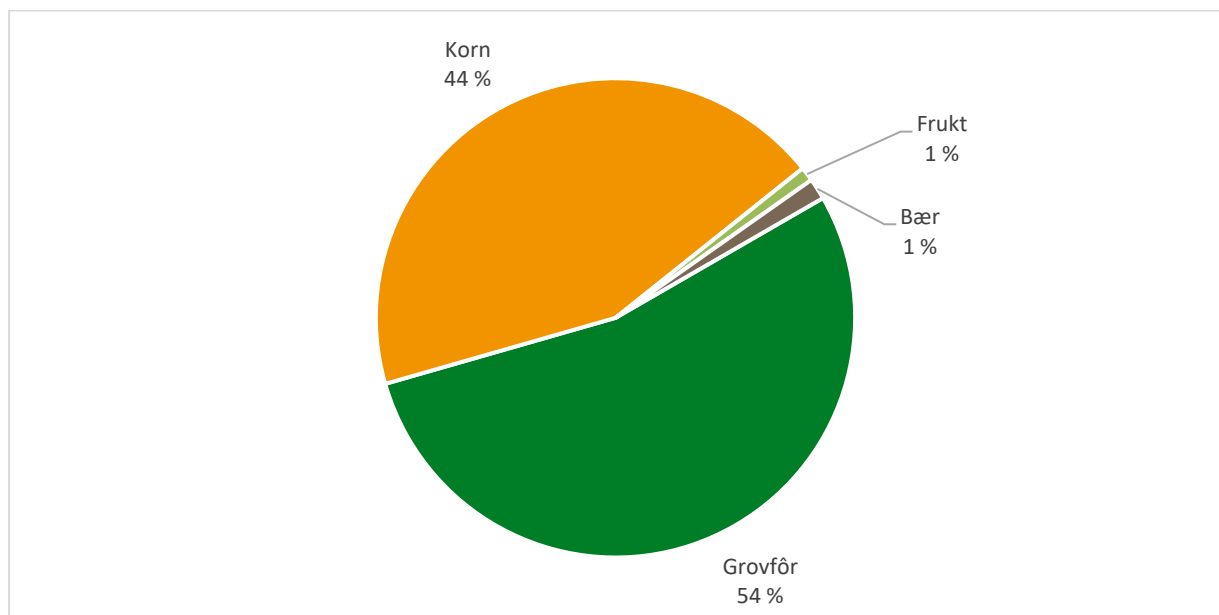
Notodden

I Notodden finner vi 8 prosent av Telemarks jordbruksareal i drift, fordelt på 102 jordbruksforetak. Korn dyrkes på 44 prosent av arealene og utgjør tilsammen 12 prosent av fylkets kornareal. I tillegg finner vi 22 prosent av Telemarks bærareal.

I Notodden kommune finner vi også 19 prosent av fylkets verpehøner, samt henholdsvis 10 og 7 prosent av fylkets melkekyr og ammekyr.

Fakta om Notodden	
Antall innbyggere (2024)	13 333
Totalt areal i alt, km ²	984
Jordbruksareal i drift, dekar	19 381
Notoddens andel av Telemarks jordbruksareal i drift	8 %
Produktivt skogareal, km ²	541 934
Omsatt tømmervolum, m ³	97 039
Antall landbrukseiendommer (2023)	586
Antall jordbruksbedrifter (foretak med dyrket jord i drift)	102
Antall sysselsatt jordbruk	68
Antall sysselsatt skogbruk	35
Antall sysselsatt tre- og papirindustri	13
Antall sysselsatt matindustri	30
Omsetning i jordbruket, mill. kr (estimat)	75,2
Omsetning i skogbruket (bruttoverdi av avvirkning), mill. kr	60,2

Arealfordeling for planteproduksjon i Notodden kommune, 2024

Dyrka jord i drift i Notodden, andelen av Telemarks dyrka jord i drift, 2024

	Dyrka jord i drift (dekar)	Andel av Telemarks dyrka jord i drift
Grovfôr	10 402	6,4 %
Korn	8 438	12,2 %
Potet	7	0,5 %
Frukt	186	4,9 %
Bær	276	22,2 %
Dyrka jord i drift	19 309	8,0 %

Antall husdyr i Notodden og andelene av Telemarks husdyr, 2024

	Antall husdyr	Andel av Telemarks husdyr
Melkekyr	184	9,7 %
Ammekyr	267	7,4 %
Søyer	616	3,7 %
Verpehøner	7 854	19,3 %

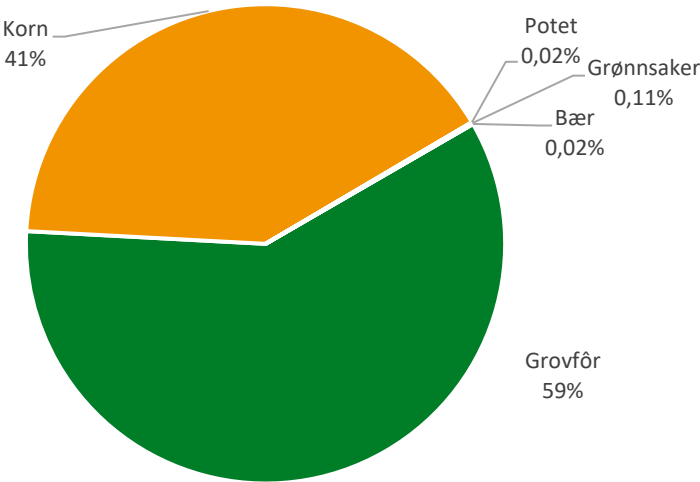
Siljan

I Siljan kommune finner vi 2 prosent av fylkets jordbruksareal i drift, fordelt på 26 jordbruksforetak.
Korn dyrkes på 41 prosent av arealene, som utgjør 3 prosent av fylkets kornareal.
Kommunens slaktegrisproduksjon utgjør 16 prosent av fylkets produksjon, mens 4 prosent av purkene og 5 prosent av ammekyrne også finnes her.

Fakta om Siljan

Antall innbyggere (2024)	2 389
Totalt areal i alt, km²	214
Jordbruksareal i drift, dekar	5 625
Siljans andel av Telemarks jordbruksareal i drift	2 %
Produktivt skogareal, km²	166 222
Omsatt tømmervolum, m³	53 047
Antall landbrukseiendommer (2023)	136
Antall jordbruksbedrifter (foretak med dyrket jord i drift)	26
Antall sysselsatt jordbruk	25
Antall sysselsatt skogbruk	17
Antall sysselsatt tre- og papirindustri	4
Antall sysselsatt matindustri	3
Omsetning i jordbruket, mill. kr (estimat)	32,7
Omsetning i skogbruket (bruttoverdi av avvirkning), mill. kr	38,5

Arealfordeling for planteproduksjon i Siljan kommune, 2024

Dyrka jord i drift i Siljan, andelen av Telemarks dyrka jord i drift, 2024

	Dyrka jord i drift (dekar)	Andel av Telemarks dyrka jord i drift
Grovfôr	3 294	2,0 %
Korn	2 264	3,3 %
Potet	1	0,1 %
Grønnsaker	6	0,4 %
Frukt	1	0,1 %
Dyrka jord i drift	5 566	2,3 %

Antall husdyr i Siljan og andelene av Telemarks husdyr, 2024

	Antall husdyr	Andel av Telemarks husdyr
Ammekyr	177	4,9 %
Søyer	27	0,2 %
Purker	23	4,3 %
Slaktegris	2892	16,4 %

Bamble

I Bamble kommune finner vi 3 prosent av Telemarks jordbruksareal i drift, fordelt på 36 jordbruksforetak.

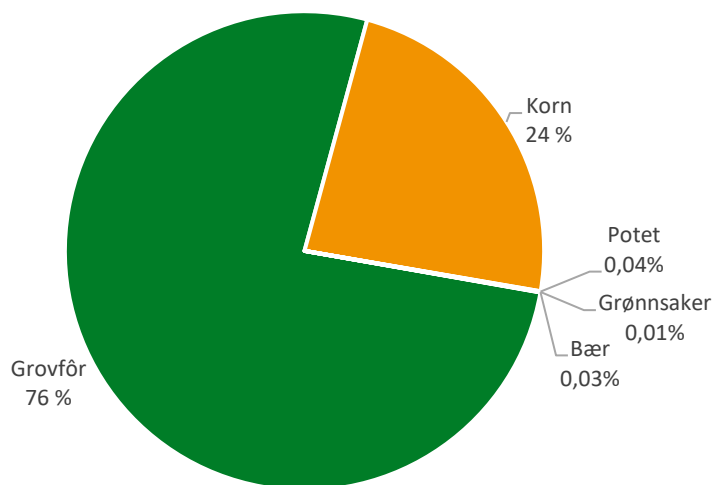
Grovfôr dyrkes på 76 prosent jordbruksarealene, og korn på 24 prosent.

I kommunen finner vi 5 prosent av melkekyrne og 4 prosent av ammekyrne i Telemark.

Fakta om Bamble

Antall innbyggere (2024)	14 310
Totalt areal i alt, km ²	304
Jordbruksareal i drift, dekar	7 723
Bambles andel av Telemarks jordbruksareal i drift	3 %
Produktivt skogareal, km ²	198 682
Omsatt tømmervolum, m ³	24 080
Antall landbrukseiendommer (2023)	352
Antall jordbruksbedrifter (foretak med dyrket jord i drift)	36
Antall sysselsatt jordbruk	31
Antall sysselsatt skogbruk	20
Antall sysselsatt tre- og papirindustri	23
Antall sysselsatt matindustri	71
Omsetning i jordbruket, mill. kr (estimat)	23,9
Omsetning i skogbruket (bruttoverdi av avvirkning), mill. kr	15,7

Arealfordeling for planteproduksjon i Bamble kommune, 2024

Dyrka jord i drift i Bamble, andelen av Telemarks dyrka jord i drift, 2024

	Dyrka jord i drift (dekar)	Andel av Telemarks dyrka jord i drift
Grovfôr	5 861	3,6 %
Korn	1 800	2,6 %
Potet	3	0,2 %
Grønnsaker	1	0,1 %
Bær	2	0,2 %
Dyrka jord i drift	7 667	3,2 %

Antall husdyr i Bamble og andelene av Telemarks husdyr, 2024

	Antall husdyr	Andel av Telemarks husdyr
Melkekyr	87	4,6 %
Ammekyr	151	4,2 %
Søyer	187	1,1 %
Slaktegris	39	0,2 %

Kragerø

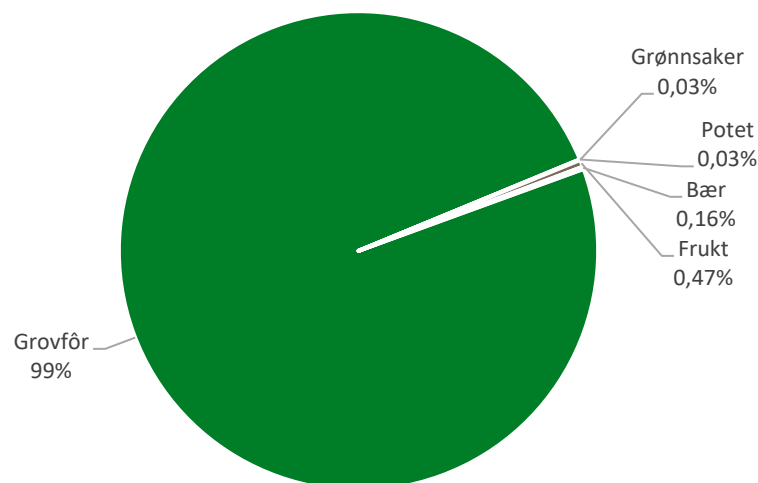
Kragerø kommune har 2 prosent av Telemarks jordbruksareal i drift, og 99 prosent av dette brukes til grovfôrproduksjon. Til sammen er det 18 jordbruksbedrifter med dyrket jord.

I Kragerø kommune finner vi 4 prosent av søyene i Telemark fylke, men det er også både melkeproduksjon og ammekuproduksjon i kommunen.

Fakta om Kragerø

Antall innbyggere (2024)	10 446
Totalt areal i alt, km ²	305
Jordbruksareal i drift, dekar	3 808
Kragerøs andel av Telemarks jordbruksareal i drift	2 %
Produktivt skogareal, km ²	204 271
Omsatt tømmervolum, m ³	35 182
Antall landbrukseiendommer (2023)	412
Antall jordbruksbedrifter (foretak med dyrket jord i drift)	18
Antall sysselsatt jordbruk	32
Antall sysselsatt skogbruk	22
Antall sysselsatt tre- og papirindustri	41
Antall sysselsatt matindustri	22
Omsetning i jordbruket, mill. kr (estimat)	12,8
Omsetning i skogbruket (bruttoverdi av avvirkning), mill. kr	21,7

Arealfordeling for planteproduksjon i Kragerø kommune, 2024

Dyrka jord i drift i Kragerø, andelen av Telemarks dyrka jord i drift, 2024

	Dyrka jord i drift (dekar)	Andel av Telemarks dyrka jord i drift
Grovfôr	3 771	2,3 %
Potet	1	0,1 %
Grønnsaker	1	0,1 %
Frukt	18	0,5 %
Bær	6	0,5 %
Dyrka jord i drift	3 797	1,6 %

Antall husdyr i Kragerø og andelene av Telemarks husdyr, 2024

	Antall husdyr	Andel av Telemarks husdyr
Melkekyr	28	1,5 %
Ammekyr	25	0,7 %
Søyer	678	4,0 %

Drangedal

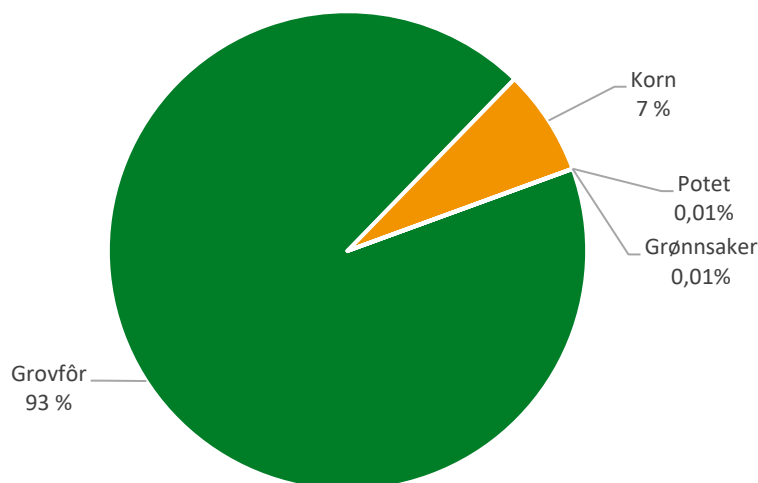
Drangedal har 5 prosent av Telemarks jordbruksareal i drift, fordelt på 56 foretak. Over 90 prosent av jordbruksarealene brukes til grovfôrproduksjon, som utgjør 6 prosent av fylkets grovfôrareal.

I Drangedal kommune finner vi 45 prosent av fylkets slaktekyllinger, og 6 prosent av verpehønene. I tillegg er det også 7 prosent av ammekyrne, 2 prosent av melkekyrne og 4 prosent av søyene.

Fakta om Drangedal

Antall innbyggere (2024)	4 067
Totalt areal i alt, km ²	1 063
Jordbruksareal i drift, dekar	10 951
Drangedals andel av Telemarks jordbruksareal i drift	5 %
Produktivt skogareal, km ²	693 311
Omsatt tømmervolum, m ³	63 927
Antall landbrukseiendommer (2023)	613
Antall jordbruksbedrifter (foretak med dyrket jord i drift)	56
Antall sysselsatt jordbruk	70
Antall sysselsatt skogbruk	48
Antall sysselsatt tre- og papirindustri	20
Antall sysselsatt matindustri	7
Omsetning i jordbruket, mill. kr (estimat)	90,0
Omsetning i skogbruket (bruttoverdi av avvirkning), mill. kr	38,1

Arealfordeling for planteproduksjon i Drangedal kommune, 2024

Dyrka jord i drift i Drangedal, andelen av Telemarks dyrka jord i drift, 2024

	Dyrka jord i drift (dekar)	Andel av Telemarks dyrka jord i drift
Grovfôr	10 149	6,2 %
Korn	782	1,1 %
Potet	1	0,1 %
Grønnsaker	1	0,1 %
Dyrka jord i drift	10 933	4,6 %

Antall husdyr i Drangedal og andelene av Telemarks husdyr, 2024

	Antall husdyr	Andel av Telemarks husdyr
Melkekyr	43	2,3 %
Ammekyr	248	6,9 %
Søyer	631	3,8 %
Verpehøner	5 566	6,2 %
Slaktekyllinger	93 068	45,1 %
Slakta ender, kalkuner og gjess	228 039	100 %

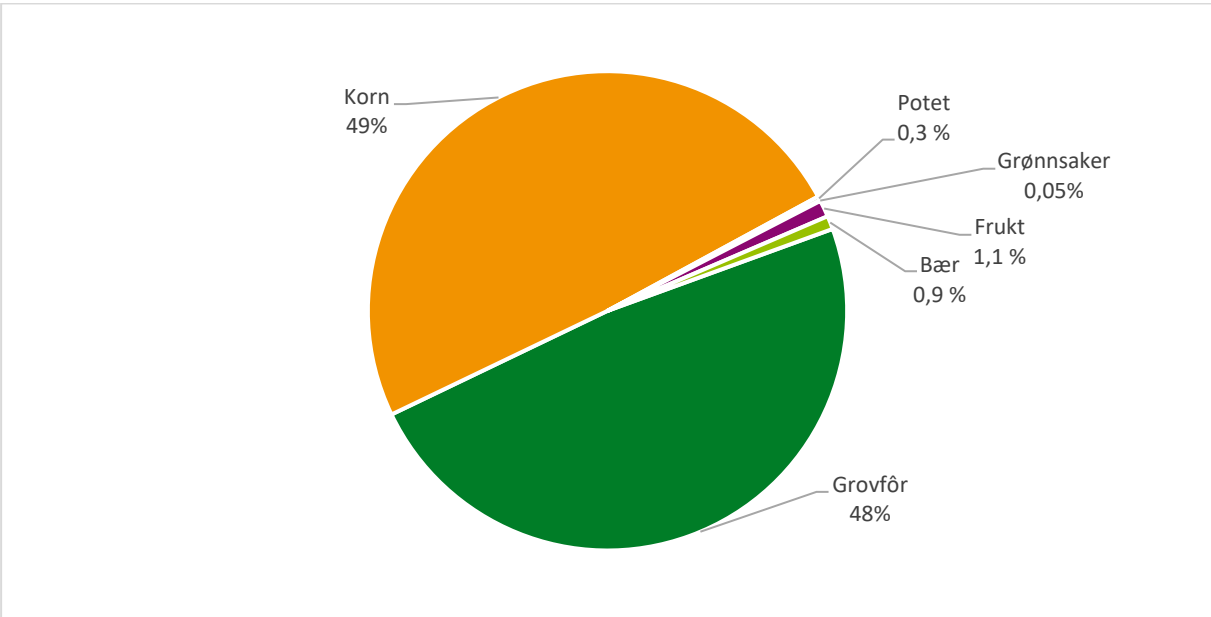
Nome

Nome er en stor jordbrukskommune og her finner vi 11 prosent av Telemarks jordbruksareal i drift, fordelt på 99 jordbruksforetak. Kornarealene utgjør om lag halvparten av jordbruksarealene, som er 19 prosent av fylkets kornareal. Kommunen har også 19 prosent av fylkets bærareal, 8 prosent av fruktarealene og 8 prosent av grovfôrarealene i fylket.

I Nome finner vi også variert husdyrproduksjon, med blant annet 10 prosent av fylkets ammekyr og 8,1 prosent av verpehønene.

Fakta om Nome	
Antall innbyggere (2024)	6 558
Totalt areal i alt, km ²	430
Jordbruksareal i drift, dekar	26 186
Nomes andel av Telemarks jordbruksareal i drift	11 %
Produktivt skogareal, km ²	285 092
Omsatt tømmervolum, m ³	68 087
Antall landbrukseiendommer (2023)	577
Antall jordbruksbedrifter (foretak med dyrket jord i drift)	99
Antall sysselsatt jordbruk	80
Antall sysselsatt skogbruk	30
Antall sysselsatt tre- og papirindustri	29
Antall sysselsatt matindustri	9
Omsetning i jordbruket, mill. kr (estimat)	87,4
Omsetning i skogbruket (bruttoverdi av avvirkning), mill. kr	41,8

Arealfordeling for planteproduksjon i Nome kommune, 2024

Dyrka jord i drift i Nome, andelen av Telemarks dyrka jord i drift, 2024

	Dyrka jord i drift (dekar)	Andel av Telemarks dyrka jord i drift
Grovfôr	12 642	7,8 %
Korn	12 842	18,6 %
Potet	74	5,2 %
Grønnsaker	12	0,7 %
Frukt	294	7,7 %
Bær	236	18,9 %
Dyrka jord i drift	26 100	10,9 %

Antall husdyr i Nome og andelene av Telemarks husdyr, 2024

	Antall husdyr	Andel av Telemarks husdyr
Melkekyr	85	4,5 %
Ammekyr	365	10,2 %
Melkegeiter	11	0,7 %
Søyer	721	4,3 %
Purker	8	1,5 %
Slaktegris	193	1,2 %
Verpehøner	7 350	8,1 %

Midt-Telemark

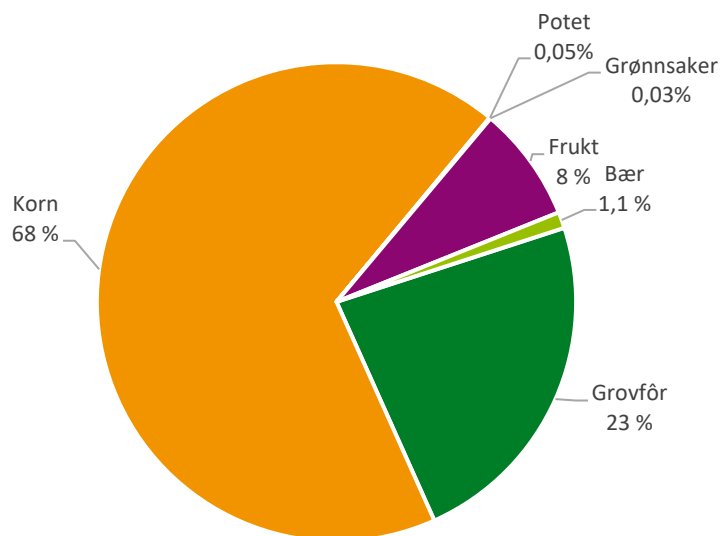
Midt-Telemark er en stor jordbrukskommune, med 18 prosent av fylkets jordbruksareal i drift fordelt på 214 jordbruksforetak. Kommunen har 41 prosent av fylkets kornareal, 85 prosent av fruktarealene og 37 prosent av bærearealene.

Også husdyrproduksjonen er stor og variert med 41 prosent av slaktegrisproduksjone, 67 prosent av purkene, 55 prosent av slaktekyllingen og 35 prosent av verpehønene.

Fakta om Midt-Telemark

Antall innbyggere (2024)	11 135
Totalt areal i alt, km ²	519
Jordbruksareal i drift, dekar	42 770
Midt-Telemarks andel av Telemarks jordbruksareal i drift	18 %
Produktivt skogareal, km ²	298 955
Omsatt tømmervolum, m ³	66 703
Antall landbrukseiendommer (2023)	974
Antall jordbruksbedrifter (foretak med dyrket jord i drift)	214
Antall sysselsatt jordbruk	180
Antall sysselsatt skogbruk	47
Antall sysselsatt tre- og papirindustri	42
Antall sysselsatt matindustri	28
Omsetning i jordbruket, mill. kr (estimat)	332,9
Omsetning i skogbruket (bruttoverdi av avvirkning), mill. kr	40,5

Arealfordeling for planteproduksjon i Midt-Telemark kommune, 2024

Dyrka jord i drift i Midt-Telemark, andelen av Telemarks dyrka jord i drift, 2024

	Dyrka jord i drift (dekar)	Andel av Telemarks dyrka jord i drift
Grovfôr	9 745	6,0 %
Korn	28 325	41,0 %
Potet	22	1,5 %
Grønnsaker	12	0,7 %
Frukt	3 256	85,4 %
Bær	457	36,7 %
Dyrka jord i drift	41 817	17,4 %

Antall husdyr i Midt-Telemark og andelene av Telemarks husdyr, 2024

	Antall husdyr	Andel av Telemarks husdyr
Melkekyr	111	5,9 %
Ammekyr	171	4,8 %
Søyer	985	5,9 %
Purker	358	67,0 %
Slaktegris	6 793	40,8 %
Verpehøner	31 635	35,0 %
Slaktekyllinger	113 285	54,9 %

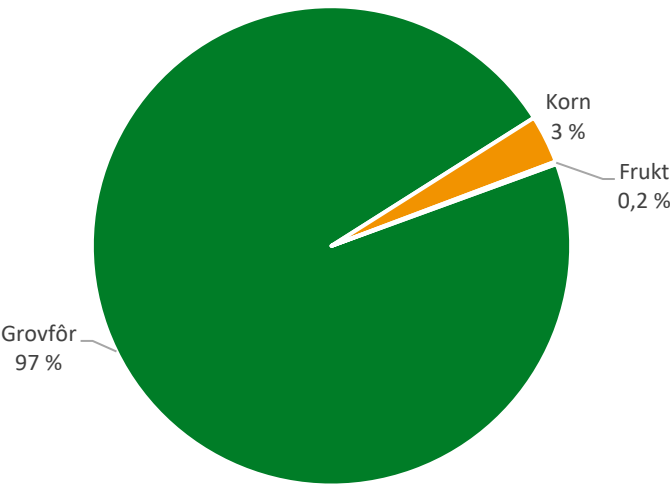
Seljord

Seljord kommune har 5 prosent av Telemarks jordbruksareal i drift, fordelt på 50 jordbruksforetak. Grovfôrarealene utgjør 97 prosent av jordbruksarealene, som er 7 prosent av fylkets grovfôrareal.

Husdyrproduksjonen er variert, og kommunen har mer enn 6 prosent av melkekyrne (8 prosent), verpehønene (8 prosent), søyene (8 prosent), melkegeitene og ammekyrne (6 prosent).

Fakta om Seljord	
Antall innbyggere (2024)	2 981
Totalt areal i alt, km ²	715
Jordbruksareal i drift, dekar	12 207
Seljords andel av Telemarks jordbruksareal i drift	5 %
Produktivt skogareal, km ²	211 831
Omsatt tømmervolum, m ³	49 175
Antall landbrukseiendommer (2023)	546
Antall jordbruksbedrifter (foretak med dyrket jord i drift)	50
Antall sysselsatt jordbruk	41
Antall sysselsatt skogbruk	14
Antall sysselsatt tre- og papirindustri	8
Antall sysselsatt matindustri	15
Omsetning i jordbruket, mill. kr (estimat)	51,4
Omsetning i skogbruket (bruttoverdi av avvirkning), mill. kr	25,2

Arealfordeling for planteproduksjon i Seljord kommune, 2024

Dyrka jord i drift i Seljord, andelen av Telemarks dyrka jord i drift, 2024

	Dyrka jord i drift (dekar)	Andel av Telemarks dyrka jord i drift
Grovfôr	11 789	7,3 %
Korn	397	0,6 %
Frukt	21	0,6 %
Dyrka jord i drift	12 207	5,1 %

Antall husdyr i Seljord og andelene av Telemarks husdyr, 2024

	Antall husdyr	Andel av Telemarks husdyr
Melkekyr	151	8,0 %
Ammekyr	221	6,2 %
Melkegeiter	119	7,5 %
Søyer	1 418	8,5 %
Purker	2	0,4 %
Slaktegris	68	0,4 %
Verpehøner	7 521	8,3 %

Hjartdal

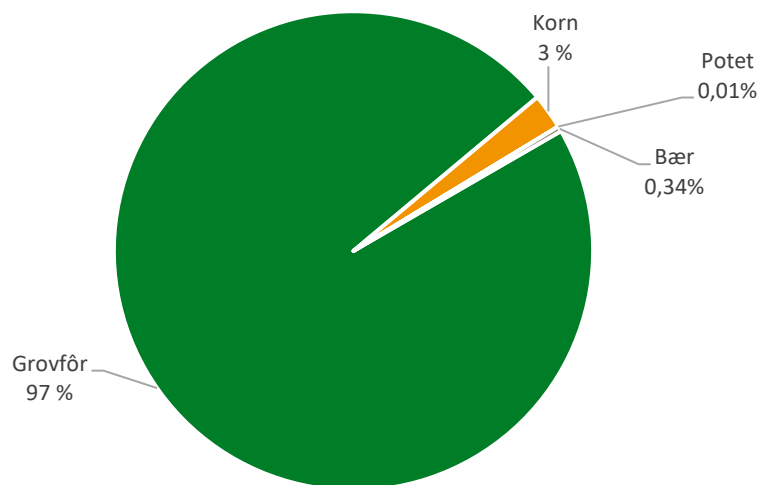
I Hjartdal kommune finner vi 4 prosent av Telemarks jordbruksareal i drift fordelt på 69 jordbruksforetak. 97 prosent av arealene brukes til grovfôr, som utgjør 7 prosent av fylkets grovfôrareal.

I Hjartdal finner vi også 9 prosent av melkekyrne, 8 prosent av søyene og 5 prosent av ammekyrne i fylket.

Fakta om Hjartdal

Antall innbyggere (2024)	1 646
Totalt areal i alt, km ²	792
Jordbruksareal i drift, dekar	10 813
Hjartdals andel av Telemarks jordbruksareal i drift	4 %
Produktivt skogareal, km ²	202 097
Omsatt tømmervolum, m ³	34 204
Antall landbrukseiendommer (2023)	390
Antall jordbruksbedrifter (foretak med dyrket jord i drift)	69
Antall sysselsatt jordbruk	52
Antall sysselsatt skogbruk	23
Antall sysselsatt tre- og papirindustri	0
Antall sysselsatt matindustri	0
Omsetning i jordbruket, mill. kr (estimat)	44,7
Omsetning i skogbruket (bruttoverdi av avvirkning), mill. kr	20,5

Arealfordeling for planteproduksjon i Hjartdal kommune, 2024

Dyrka jord i drift i Hjartdal, andelen av Telemarks dyrka jord i drift, 2024

	Dyrka jord i drift (dekar)	Andel av Telemarks dyrka jord i drift
Grovfôr	10 516	6,5 %
Korn	259	0,4 %
Potet	1	0,1 %
Bær	37	3,0 %
Dyrka jord i drift	10 813	4,5 %

Antall husdyr i Hjartdal og andelene av Telemarks husdyr, 2024

	Antall husdyr	Andel av Telemarks husdyr
Melkekyr	177	9,3 %
Ammekyr	178	5,0 %
Søyer	1 397	8,3 %

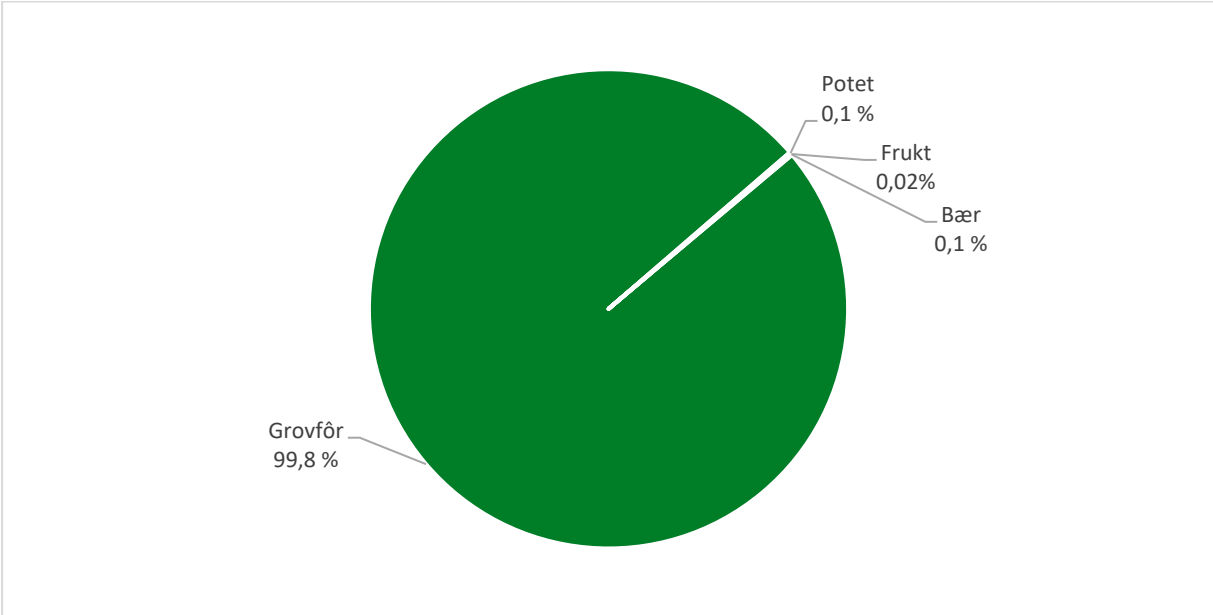
Tinn

Tinn kommune har 5 prosent av Telemarks jordbruksareal i drift, og over 99 prosent av arealene brukes til grovfôrproduksjon. Til sammen er det 69 jordbruksforetak i kommunen.

Husdyrproduksjonen er variert, og verpehøneproduksjonen utgjør 8 prosent mens ammekyrne utgjør over 7 prosent av fylkets produksjon. Kommunen har også nesten 6 prosent av fylkets søyer og melkegeiter.

Fakta om Tinn	
Antall innbyggere (2024)	5 529
Totalt areal i alt, km²	2 045
Jordbruksareal i drift, dekar	11 301
Tinns andel av Telemarks jordbruksareal i drift	5 %
Produktivt skogareal, km²	340 168
Omsatt tømmervolum, m³	40 485
Antall landbrukseiendommer (2023)	493
Antall jordbruksbedrifter (foretak med dyrket jord i drift)	69
Antall sysselsatt jordbruk	43
Antall sysselsatt skogbruk	26
Antall sysselsatt tre- og papirindustri	0
Antall sysselsatt matindustri	19
Omsetning i jordbruket, mill. kr (estimat)	40,3
Omsetning i skogbruket (bruttoverdi av avvirkning), mill. kr	31,6

Arealfordeling for planteproduksjon i Tinn kommune, 2024

Dyrka jord i drift Tinn, andelen av Telemarks dyrka jord i drift, 2024

	Dyrka jord i drift (dekar)	Andel av Telemarks dyrka jord i drift
Grovfôr	11 276	6,9 %
Potet	16	1,1 %
Frukt	2	0,1 %
Bær	7	0,6 %
Dyrka jord i drift	11 301	4,7 %

Antall husdyr i Tinn og andelene av Telemarks husdyr, 2024

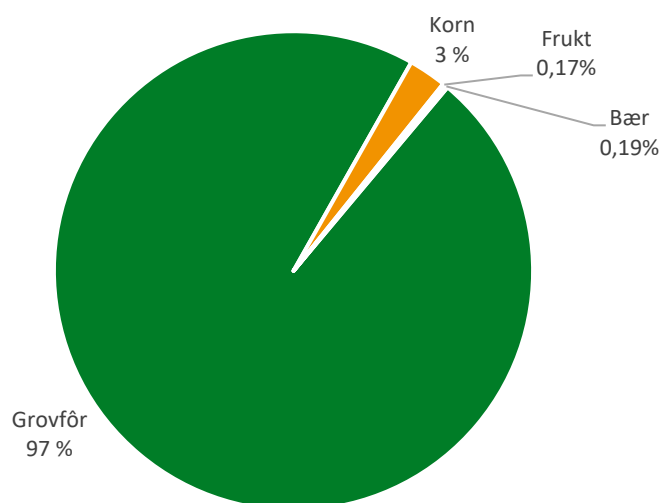
	Antall husdyr	Andel av Telemarks husdyr
Melkekyr	89	4,7 %
Ammekyr	260	7,3 %
Melkegeiter	90	5,7 %
Søyer	964	5,8 %
Slaktegris	795	4,8 %
Verpehøner	7 519	8,3 %

Kviteseid

Kviteseid har 4 prosent av fylkets jordbruksareal i drift, fordelt på 49 jordbruksforetak. Grovfôr produseres på 97 prosent av arealene, og korn på 3 prosent. Blant husdyrproduksjonene er det verpehønene som utgjør den største andelen av fylkets produksjon (17 prosent). I kommunen finner vi også 8 prosent av melkekyrne og søyene.

Fakta om Kviteseid	
Antall innbyggere (2024)	2 473
Totalt areal i alt, km ²	708
Jordbruksareal i drift, dekar	10 402
Kviteseids andel av Telemarks jordbruksareal i drift	4 %
Produktivt skogareal, km ²	315 431
Omsatt tømmervolum, m ³	28 024
Antall landbrukseiendommer (2023)	465
Antall jordbruksbedrifter (foretak med dyrket jord i drift)	49
Antall sysselsatt jordbruk	40
Antall sysselsatt skogbruk	21
Antall sysselsatt tre- og papirindustri	6
Antall sysselsatt matindustri	7
Omsetning i jordbruket, mill. kr (estimat)	41,4
Omsetning i skogbruket (bruttoverdi av avvirkning), mill. kr	17,2

Arealfordeling for planteproduksjon i Kviteseid kommune, 2024

Dyrka jord i drift i Kviteseid, andelen av Telemarks dyrka jord i drift, 2024

	Dyrka jord i drift (dekar)	Andel av Telemarks dyrka jord i drift
Grovfôr	10 094	6,2 %
Korn	266	0,4 %
Frukt	18	0,5 %
Bær	20	1,6 %
Dyrka jord i drift	10 398	4,3 %

Antall husdyr i Kviteseid og andelene av Telemarks husdyr, 2024

	Antall husdyr	Andel av Telemarks husdyr
Melkekyr	152	8,0 %
Ammekyr	160	4,5 %
Søyer	1 249	7,5 %
Verpehøner	15 033	16,6 %

Nissedal

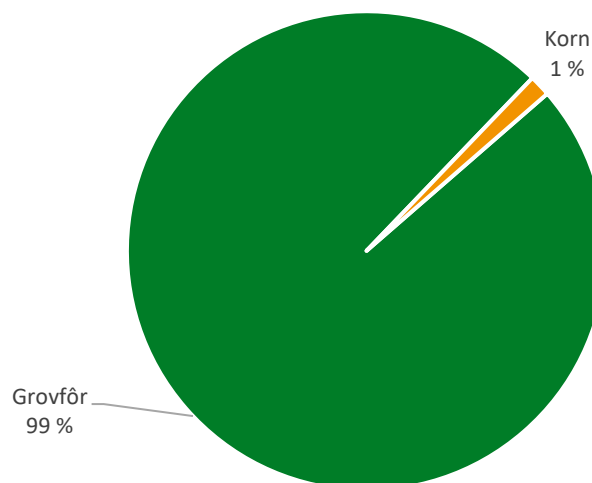
I Nissedal kommune finner vi 2 prosent av Telemarks jordbruksareal i drift, fordelt på 19 jordbruksforetak. Grovfôr dyrkes på 99 prosent av arealene.

Kommunen har også noe husdyrproduksjon med 4 prosent av søyene og 1 prosent av ammekyrne i fylket.

Fakta om Nissedal

Antall innbyggere (2024)	1 486
Totalt areal i alt, km ²	905
Jordbruksareal i drift, dekar	3 825
Nissedals andel av Telemarks jordbruksareal i drift	2 %
Produktivt skogareal, km ²	320 153
Omsatt tømmervolum, m ³	34 285
Antall landbrukseiendommer (2023)	282
Antall jordbruksbedrifter (foretak med dyrket jord i drift)	19
Antall sysselsatt jordbruk	12
Antall sysselsatt skogbruk	27
Antall sysselsatt tre- og papirindustri	14
Antall sysselsatt matindustri	0
Verdiskaping, jordbruk, mill. kr (førstehåndsverdi) (estimat)	10,0
Verdiskaping, skogbruk (bruttoverdi av avvirkning), mill. kr	20,2

Arealfordeling for planteproduksjon i Nissedal kommune, 2024

Dyrka jord i drift i Nissedal, andelen av Telemarks dyrka jord i drift, 2024

	Dyrka jord i drift (dekar)	Andel av Telemarks dyrka jord i drift
Grovfôr	3 770	2,3 %
Korn	55	0,1 %
Dyrka jord i drift	3 825	1,6 %

Antall husdyr i Nissedal og andelene av Telemarks husdyr, 2024

	Antall husdyr	Andel av Telemarks husdyr
Ammekyr	38	1,1 %
Søyer	666	4,0 %

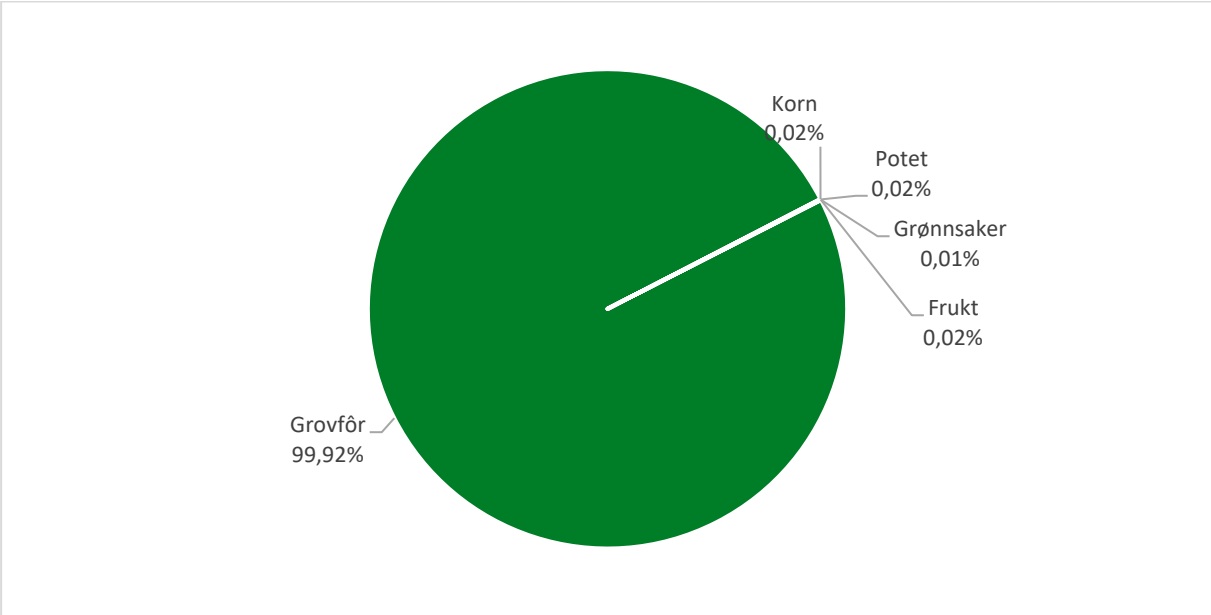
Fyresdal

I Fyresdal kommune finner vi 4 prosent av Telemarks jordbruksareal i drift, fordelt på 50 jordbruksforetak. Grovfôr dyrkes på nær 100 prosent av arealene, som utgjør 5 prosent av fylkets grovfôrproduksjon.

I kommunen finnes 9 prosent av søylene i fylket, og 4 prosent av både melkekyrne og ammekyrne.

Fakta om Fyresdal	
Antall innbyggere (2024)	1 256
Totalt areal i alt, km ²	1 280
Jordbruksareal i drift, dekar	8 697
Fyresdals andel av Telemarks jordbruksareal i drift	4 %
Produktivt skogareal, km ²	369 081
Omsatt tømmervolum, m ³	51 098
Antall landbrukseiendommer (2023)	313
Antall jordbruksbedrifter (foretak med dyrket jord i drift)	50
Antall sysselsatt jordbruk	18
Antall sysselsatt skogbruk	23
Antall sysselsatt tre- og papirindustri	6
Antall sysselsatt matindustri	25
Omsetning i jordbruket, mill. kr (estimat)	25,7
Omsetning i skogbruket (bruttoverdi av avvirkning), mill. kr	31,2

Arealfordeling for planteproduksjon i Fyresdal kommune, 2024

Dyrka jord i drift i Fyresdal, andelen av Telemarks dyrka jord i drift, 2024

	Dyrka jord i drift (dekar)	Andel av Telemarks dyrka jord i drift
Grovfôr	8 690	5,3 %
Korn	2	0,003 %
Potet	2	0,1 %
Grønnsaker	1	0,1 %
Frukt	2	0,1 %
Dyrka jord i drift	8 697	3,6 %

Antall husdyr i Fyresdal og andelene av Telemarks husdyr, 2024

	Antall husdyr	Andel av Telemarks husdyr
Melkekyr	82	4,3 %
Ammekyr	139	3,9 %
Søyer	1 506	9,0 %
Slaktegris	30	0,2 %
Verpehøner	70	0,1 %

Tokke

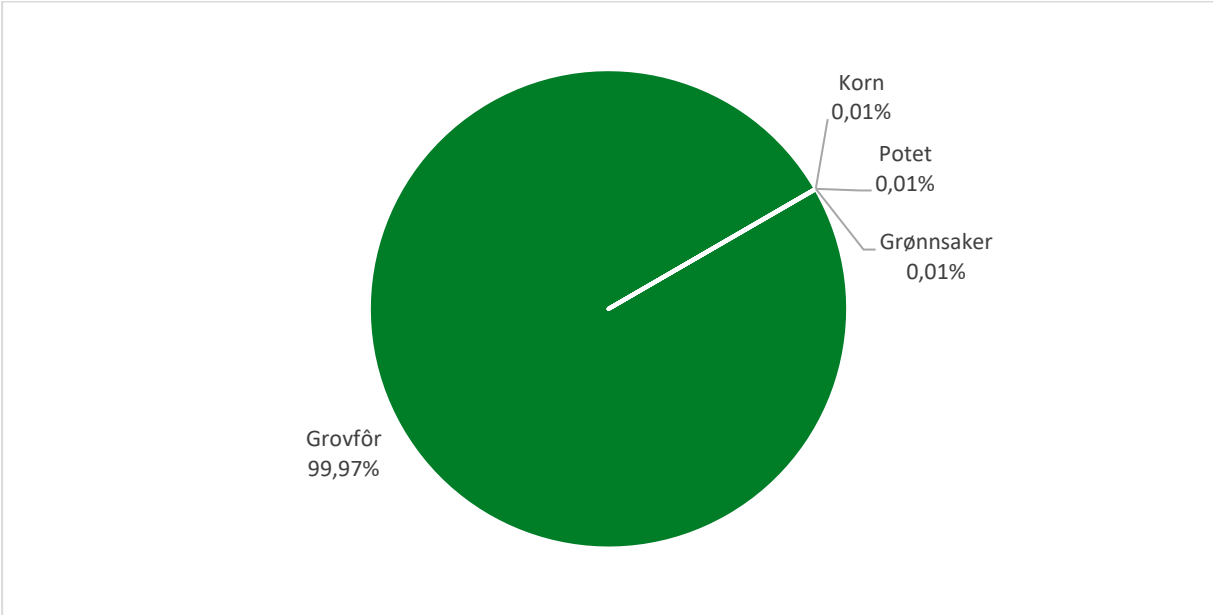
I Tokke kommune finner vi 4 prosent av Telemarks jordbruksareal i drift, fordelt på 56 jordbruksforetak.

Grovfôr dyrkes på nær 100 prosent av arealene, som utgjør nær 6 prosent av fylkets grovfôrareal.

Kommunen er store på melkegeit- og saueproduksjon med henholdsvis 13 og 14 prosent av fylkets produksjon.

Fakta om Tokke	
Antall innbyggere (2024)	2 238
Totalt areal i alt, km²	985
Jordbruksareal i drift, dekar	9 262
Tokkes andel av Telemarks jordbruksareal i drift	4 %
Produktivt skogareal, km²	327 940
Omsatt tømmervolum, m³	31 895
Antall landbrukseiendommer (2023)	439
Antall jordbruksbedrifter (foretak med dyrket jord i drift)	56
Antall sysselsatt jordbruk	31
Antall sysselsatt skogbruk	22
Antall sysselsatt tre- og papirindustri	6
Antall sysselsatt matindustri	8
Omsetning i jordbruket, mill. kr (estimat)	39,0
Omsetning i skogbruket (bruttoverdi av avvirkning), mill. kr	19,6

Arealfordeling for planteproduksjon i Tokke kommune, 2024

Dyrka jord i drift i Tokke, andelen av Telemarks dyrka jord i drift, 2024

	Dyrka jord i drift (dekar)	Andel av Telemarks dyrka jord i drift
Grovfôr	9 259	5,7 %
Korn	1	0,001 %
Potet	1	0,1 %
Grønnsaker	1	0,1 %
Dyrka jord i drift	9 262	3,9 %

Antall husdyr i Tokke og andelene av Telemarks husdyr, 2024

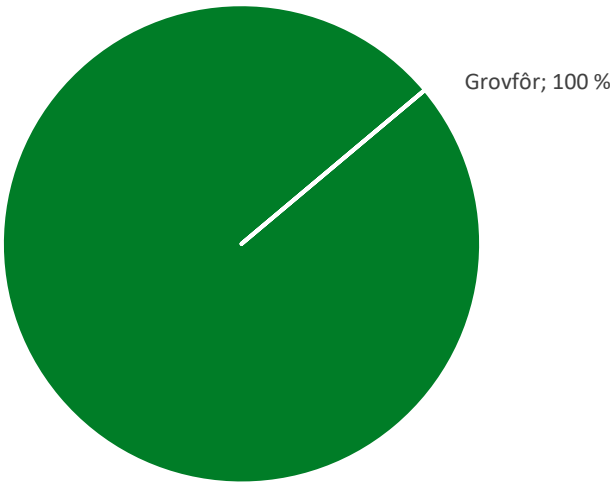
	Antall husdyr	Andel av Telemarks husdyr
Melkekyr	54	2,9 %
Ammekyr	86	2,4 %
Melkegeiter	209	13,2 %
Søyer	2 272	13,6 %

Vinje

I Vinje kommune finner vi 6 prosent av fylkets jordbruksareal, fordelt på 83 jordbruksforetak. Grovfôr dyrkes på hele jordbruksarealet. Kommunen har en stor husdyrproduksjon. Vinje kommune har 73 prosent av fylkets melkegeiter, og 16 prosent av søyene. Her finner vi også 9 prosent av melkekyrne, 8 prosent av verpehønene og 7 prosent av ammekyrne i Telemark fylke.

Fakta om Vinje	
Antall innbyggere (2024)	3 861
Totalt areal i alt, km²	3 106
Jordbruksareal i drift, dekar	14 568
Vinjes andel av Telemarks jordbruksareal i drift	6 %
Produktivt skogareal, km²	264 686
Omsatt tømmervolum, m³	24 815
Antall landbrukseiendommer (2023)	562
Antall jordbruksbedrifter (foretak med dyrket jord i drift)	83
Antall sysselsatt jordbruk	67
Antall sysselsatt skogbruk	21
Antall sysselsatt tre- og papirindustri	8
Antall sysselsatt matindustri	43
Omsetning i jordbruket, mill. kr (estimat)	62,6
Omsetning i skogbruket (bruttoverdi av avvirkning), mill. kr	15,1

Arealfordeling for planteproduksjon i Vinje kommune, 2024

Dyrka jord i drift i Vinje, andelen av Telemarks dyrka jord i drift, 2024

	Dyrka jord i drift (dekar)	Andel av Telemarks dyrka jord i drift
Grovfôr	14 568	9,0 %
Dyrka jord i drift	14 568	6,1 %

Antall husdyr i Vinje og andelene av Telemarks husdyr, 2024

	Antall husdyr	Andel av Telemarks husdyr
Melkekyr	178	9,4 %
Ammekyr	249	6,9 %
Melkegeiter	1 150	72,8 %
Søyer	2 622	15,6 %
Verpehøner	7 547	8,3 %

Utgivelser 2025

Rapport 1–2025: Miljøtiltak i jordbruket rundt
Oslofjorden: Effekter på struktur, produksjon og
investeringsbehov

Rapport 2–2025: Sårbarhet for økologisk grønt-
produksjon i Norge. Diffuse politiske mål,
passiv politikk og mangelfulle tiltak

Rapport 3–2025: Finnmark - Status og tiltak

Rapport 4–2025: Hva kan bedre veterinærdekningen i
norske distrikt?

Rapport 5–2025: Økt norsk industri og treforedling –
behov for sterkere virkemidler og økt
koordinering

Notat 1–2025: Nordmenns kjøtteterspørsel

Notat 2–2025: Norsk Landbruksvarehandel

Notat 3–2025: Produsentøkonomi i potet med vekt på
industripotet

Hollendergata 5.
Pb. 9347 Grønland
N-0135 OSLO
E-post: post@agrianalyse.no
Web: <http://www.agrianalyse.no>

ISSN 1894-1192

ISSN (WEB) 1894-1877

